
LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIÈNCIES

DOS CINQUANTENARIS

En el camp tan migrat de les nostres satisfaccions culturals, hem de registrar, per la seva importància insòlita, dos fets ocorregutsenguany: el cinquantenari de dues publicacions mallorquines, prestigioses i solvents dins el clos de les lletres: la revista mensual "Bolletí de la Societat Arqueològica Lulliana" i el periòdic setmanal "Sóller".

El "Bolletí de la Societat Arqueològica Lulliana" celebrà les seves nocés d'or el mes de gener, i el setmanari "Sóller" el de juliol. Una circumstància especial concorre en la festa jubilar del "Sóller", i és que l'actual director, Sr. Joan Marquès i Arbona, en fou també el fundador, i per això la celebració d'aquest cinquantenari és doblement satisfactòria i alegre.

***

El "Bolletí de la Societat Arqueològica Lulliana"—que és un dels més antics del món dins el seu ram, a Espanya només té davant el Boletín de la Academia de la Història, té un prestigi internacional, sòlidament adquirit, i la seva subscripció i canvi, establert amb altres revistes nacionals i estrangeres, li obrin les portes de totes les Biblioteques i Centres de cultura històrico-arqueològica més importants.

Per les seves planes han desfilat, no solament totes les primeres figures de la ciència i literatura insulars, sinó moltes de les de més

prestigi de fora Mallorca dels cinquanta anys darrers. Per això la col·lecció completa d'aquest Bolletí és avui un tresor, i no pot defugir la seva lectura i estudi tot aquell que desitgi conèixer o investigar la nostra història o la nostra arqueologia. Els materials acumulats en els vint-i-cinc volums d'aquesta col·lecció, són insuperables tant en quantitat com en qualitat. I aquesta obra tan nostra i tan amassada d'amors, d'afanys, de patriotisme i sacrifici, ha anat pujant pedra sobre pedra, enmig de la indiferència general dels nostres conciutadans, amenaçada sovint de desaparició, mantenguda per l'impuls exemplar i constant dels escassos elements que figuren inscrits en les llistes socials, i malgrat tot, constitueix avui una de les majors i més pures executòries que Mallorca pot presentar davant el món de la cultura.

Per solemnitzar aquest cinquantenari — que no ha trobat sinó la silenciació més enutjosa per part de la nostra premsa local i per part dels elements culturals que tenien l'obligació moral de fer-ne esment—, la Junta General de la Societat Arqueològica Lulliana prengué l'acord de prosseguir amb nou braó la seva publicació, començant una segona època, adaptant-lo en el seu format a l'experiència adquirida i ampliant el seu nombre de pàgines i la documentació gràfica. Ultra això, acordà també la mateixa Junta—i l'acord ja pren cos a les caixes—publicar l'Índex general, d'autors i matèries, dels primers cinquanta anys del Bolletí, per a facilitar així la recerca de materials als estudiosos, que avui han de perdre un temps preciós per a trobar una data o un document en la selva dels vint-i-cinc primers densos volums. Aquest "Índex" formarà per ell sol un volum, i serà instrument de treball imprescindible en les bones biblioteques, que reflexarà l'obra que ha duit a terme amb el seu altruisme i el seu patriotisme la Societat Arqueològica Lulliana: obra que, honrant-se a ella mateixa, honra el nom de Mallorca.

* * *

El setmanari "Sóller" va néixer a la llum pública, es pot dir, quasi providencialment per la comarca que representa.

Cinquanta anys enrera, els desastres que havien assotat la vall dels tarongers impulsaven els seus habitants a cercar en terres estrangeres la vida i el guany que els negava llur vila empobrida. El "Sóller" llavors aparegué a la palestra, sota l'impuls d'un home tot esperit i energia, que amb mirada clara va fitar els termes llunyans; i, d'aquella empresa humil en els principis, però no per això menys

patriòtica, s'arriba directament al periòdic d'avui, auriolat amb el prestigi de la seva honrosa història, i el primer i el millor dels nostres setmanaris.

El "Sóller" fou el llaç d'unió espiritual entre l'emigrant i la pàtria, fou el qui va mantenir sempre encès el caliu del fogar casolà, i encara avui, com que arreu del món hi ha sollerics, cada setmana s'estén per tota la terra i és per cada cor que l'espera, ansiós, el batec familiar que porta la nova desitjada, l'esdeveniment inesperat, la sentor de la terra enyorada.

El "Sóller" és el reflexe viu de l'esperit rectilini del seu fundador i director, mai decantat del camí començat en els inicis, pel qual ha passat sempre, front alt, malgrat els entrebancs i les traves que en més de una ocasió intentaren posar-li cors mesquins.

Aquest setmanari ha viscut en el període més floreixent i esplendorós de la història de Sóller, i és el primer creditor del progrés moral i material d'aquesta ciutat d'avui, al qual ha aportat moltes iniciatives i per al qual ha fet tantes campanyes.

La secció "De l'agre de la terra" d'aquest setmanari, amb la seva constància i perseverància, ha estat el més gran estímul i la major ajuda a l'esplendor de la nostra literatura regional i a l'inici pràctic de la nostra autonomia; per aquelles planes han desfilat tots els nostres escriptors de llengua vernàcula, trobant-hi sempre acollida amatent i el respecte degut a la idea.

Per tot això, que no és poca cosa, l'Ajuntament de Sóller, aprofitant l'avinentesa de celebrar-se les noces d'or d'aquest setmanari, complint amb el deute de gratitud que de tant de temps tenia contret, i interpretant els sentiments dels sollerics, ha honrat el seu director, D. Joan Marquès i Arbona, amb la investidura de fill il·lustre de la ciutat.

El "Sóller", per a commemorar el seu cinquantenari, ha publicat un número extraordinari, al qual han contribuït amb els seus treballs la major part dels seus col·laboradors, i amb una abundantíssima aportació gràfica: número que honra la casa que tan bellament l'ha sabut presentar, i que, per la seva importància dins el camp de la premsa insular, constituirà una fita.

Per iniciativa de l'"Associació per la Cultura de Mallorca" fou ofert, el 25 d'agost i per a commemorar les noces d'or del "Sóller" i del seu fundador i director, un homenatge a D. Joan Marquès, que consistí en un dinar que va tenir lloc a l'Hotel Terramar del port de Sóller, al qual assistí una gran gernació i hi feren acte de

presència o s'hi adheriren les primeres Autoritats provincials i locals i les figures més prestigioses de la nostra intel·lectualitat.

***

LA NOSTRA TERRA, en fer esment d'aquests dos esdeveniments, no pot menys d'adherir-se cordialment als actes celebrats i enviar les seves felicitacions més expressives a la "Societat Arqueològica Lulliana", al "Sóller" i al seu fundador i director Joan Marquès Arbona, amb el desig que visquin encara molts anys pel bé de la pàtria.

MINISTERIO DE CULTURA

ROTONDA

I

L'ESTÈTICA, ciència de la bellesa, forma amb la Lògica i l'Ètica una concepció trinitària. La contemplació que satisfà i que és fi en si mateixa implica bellesa en la cosa contemplada. La bellesa participa de la veritat i de la bondat. Hi ha una bellesa moral, com hi ha una bellesa natural i una bellesa artística. La bellesa absoluta sols és pròpia de Déu.

Si bé els antics havien teoritzat sobre la idea de bellesa, l'Estètica és relativament moderna, ja que els alemanys a partir de Baumgarten, que li donà nom, l'han sistematitzada, fent-la una ciència o filosofia de l'art.

Plató en el *Banquet*, *Hippias*, *Fedre*, *Filebe* i la *República* analitza els sentiments que origina la bellesa, noció que distingeix de l'amor, de la inspiració i l'entusiasme, considerant-la com a record d'essències divines entrevistes, per lo que la bellesa física és imatge i cas particular de la bellesa ideal. Aquella *certa idea* de Rafael.

Aristòtil estableix principalment en la *Retòrica* i la *Poètica* les lleis clàssiques de l'art com imitació de la Natura, considerant lo bell com lo gran i ordenat, i defineix l'art com l'hàbit o facultat de produir lo ver amb reflexió. Segons Aristòtil en multiplicar-se les arts, unes s'aplicaren a les necessitats de la vida i altres al plaer, si bé atribueix a aquestes darreres fins més elevats: desplegar la imaginació, ennoblir, corregir i millorar els costums. Si la causa era la imitació (*mimesis*), l'efecte serà la depuració de passions (*catharsis*).

Els estoics fan especial esment de la simetria i agradable concert de totes les parts en les obres d'art.

Ha dit el gran crític A. G. Schlegel que els grecs tal volta eren massa prop de la bellesa per a poder fer-ne abstraccions raonades.

Sant Agustí, seguint Plotí i el neoplatonisme, parlarà de la forma com unitat i de la bellesa com esplendor de l'orde i de la veritat.

Sant Tomàs d'Aquino considera la bellesa com expressió de l'orde i de la perfecció. Distingeix, com els teoritzadors moderns, lo bell de lo ver i lo bo. La facultat de contemplar lo bell, plaer desinteressat, és una percepció activa que no és igual en potència en tots els homes i que generalment pot desenvolupar-se i intensificar-se. Són conegudes les condicions objectives de la bellesa segons els escolàstics: *mesura, unitat dels elements coordinats*, o sia proporció i harmonia de les parts entre elles i amb el tot, i *claredat*. El bé és el mòbil de la voluntat, i la bellesa ho és de la sensibilitat i l'enteniment. La bellesa ideal representa a l'enteniment la perfecció típica a què ha de conformar-se un ésser.

Cal dir que Lleonard de Vinci va escriure un *Tractat sobre la Pintura* i va teoritzar sobre les belles arts establint-ne diferències.

Però, com dèiem, a Alemanya, Baumgarten primer, i d'una manera més sostenguda Winckelmann, posen els fonaments de l'Estètica científica i volen acoblar les arts sota els mateixos principis, estudiant amb preferència, com era natural, les de l'antigüetat.

Lessing, després, estudià en el *Laocont* els límits de la poesia i la pintura i tractà de la distinta expressió de la dolor en les literatures grega i llatina i en el grup escultòric de Laocont, esbrinant si els poetes s'inspiraren en l'art plàstica o bé aquesta en els poemes. Estudiava Lessing els caràcters i principis de l'art amb esperit polèmic i antisistemàtic.

L'idealisme alemany amb Kant, Hegel, Schiller, Schopenhauer (i encara Fichte i Schelling) estudien l'art com a sensació, negant-li realitat objectiva.

Segons Kant, lo bell i lo sublim, que també pertany a l'Estètica, deriven no de les coses, sinó de nosaltres mateixos. És l'art un lliure joc i plaer desinteressat, però amb una finalitat sense fi, és a dir distinta de lo útil i lo agradable. Hi és fàcil destriar certa analogia de conceptes amb els dels escolàstics respecte de l'art.

Per a Kant el judici estètic posa en forma lògica un sentiment experimentat immediatament i espontània en presència d'un objecte determinat.

No coneixia Kant les arts perfectament, i demostra el seu poc entusiasme per la música. La revolució de Kant en la teoria de la bellesa és de fer-la passar de la consideració de l'objecte a la del subjecte, centrant-la en la reflexió o judici crític.

Hegel, en la monumental *Estètica*, aplica la seva dialèctica a l'art i posa la raó com a condició d'existència de les belles arts, que són manifestació de la idea per lo material. Dóna, per tant, gran importància a l'allegoria i al simbolisme i escorcolla un per un el significat de gèneres i estils.

Schopenhauer considera l'art com a quelcom de molt elevat i un pas vers la moral. L'art, segons el filòsof del pessimisme és franqueig del jou de la voluntat, simulacre d'alliberació i felicitat passatgera en sortir l'esperit humà, per tendència natural, del món positiu i voltar-se del món de les arts.

Schiller segueix les petjades de Kant i parla de lo bell com a transició del sentiment al pensament. Distingeix la bellesa arquitectònica i la d'expressió.

L'art per a Schiller és fill de la llibertat i les seves lleis són necessitats de l'esperit humà, no imposicions de la matèria; així és que en les seves idees estètiques no hi ha cap mena d'intenció adoctrinadora o de preceptiva.

De Schiller són aquestes valentes paraules adreçades a l'artista: "Viu amb el teu segle, però no sies factura ni joguina seva; treballa per als teus contemporanis, però fes allò que ells necessitin i no allò que ells alabin. No t'aventuris en la perillosa companya de lo real abans d'haver-te assegurat en el teu propi cor un cercle de naturalesa ideal".

Hom ha dit que Wolf i Humbold, lo mateix que Schiller, representen l'humanisme clàssic que renuncia la vida pública, les agitacions polítiques presents; es reconcentra en el passat i cerca aixopluc en l'ideal de la bellesa.

Els noms de Goethe i de Nietzsche bastarien—ells sols—per a llargues disquisicions en qüestions d'art. Ambdós hellenitzants, senten l'antropomorfisme de l'art.

Es troben disperses en les obres goethianes i en les *Converses d'Eckermann* valuoses màximes i consideracions crítiques sobre l'art. Afirmava l'intim lligam de l'art i la moral en la vida. No podem resistir el desig d'incloure al menys unes significatives paraules de Goethe, que proclamen la humanització de l'art de què parlava més trivolament En Joan Alcover: "No coneixem el món sinó per la seva relació amb l'home i no volem altra art sinó aquella que expressa aquesta relació".

La teoria dels tres colors únics fou una de les seves més cares il·lusions, creient que desfaria la teoria de Newton sobre els colors de l'espectre solar.

Nietzsche, que estudià l'origen de la tragèdia i tant va apassionar-se pel cas Wagner, fa consideracions sobre la naturalesa de les arts que, segons ell, han perdut l'antiga significació i prestigi (*la pedra és avui més pedra que mai*, exclama), però que tal volta mai no havien estat tan ben compreses com en els temps actuals. Més platònic que aristotèlic, nega l'acció purificadora de la pietat i el terror en la tragèdia i dóna a l'art un sentit vital que ennobleix la realitat i embelleix l'existència.

Altres noms d'alemanys més recents podrien citar-se, però com que no pretenem fer un treball minuciós d'erudició, sinó esmentar lo més destacat, direm que als darrers temps han tengut predicament els *Fonaments de l'Estètica* de Lipps, que parla de la projecció sentimental, explicant com un cert sentiment experimentat per nosaltres està lligat a quelcom que no és nosaltres. Així, plaure és una projecció positiva que es rep lliure i espontània, i desplaure negativa, la qual troba en nosaltres resistència interna.

L'alegria, la pena, l'harmonia i desharmonia, així com el sentiment estètic i la percepció qualitativa de l'objecte són analitzats psicològicament per Lipps.

Citarem, a més, Ruskin que lloa lo verídic i combat l'habilitat, posant com a models de pintors els pre-rafaelistes, i amb gran aportació de dades atorga a l'art una missió social.

A França, Diderot teoritzà sobre les belles arts, essent notables les seves apreciacions, noves en el seu temps, sobre la llum i l'aire que anomena harmonistes, dient que l'aire aquieta els reflexos durs. Afirmar que com més importància tengui el tema que tracti l'artista, menys valor tendran els accessoris. En la *Paradoxa de la Comèdia* exposa una teoria sobre la insinceritat de l'actor, que sembla estar obertament en pugna amb el precepte horacià relatiu als mitjans de commoure de l'*Art poètica*.

Cousin interpreta el concepte de la imitació aristotèlica i atribueix a l'art efectes d'una perfecció espiritual.

Hipòlit Taine, gran temperament d'escriptor, teoritza sobre l'art amb criteri històric, antiapriorístic. Sistematitza fets; i certament el tractadista en tots els casos segueix, no precedeix l'artista. Dóna gran importància, apart de les aptituds nadiues, a les influències del medi físic i social que, per grans que sien, no expliquen tanmateix el *quid divinum* de l'obra d'art.

Proudhon i semblantment Tolstoy combatran l'art per l'art, donant a l'art legitim una finalitat sociològica i humanitària.

Benedetto Croce dóna una ampla significació a l'Estètica, que defineix com a ciència de l'activitat expressiva, activitat que pot ésser imaginativa i representativa i marca les falses direccions en l'explicació de la natura de l'art. Identifica Estètica i Lingüística i diu que lo bell és l'expressió reeixida o l'expressió, simplement.

Milà i Fontanals fou qui a les terres hispanes escampà les idees de la nova ciència. El considerar la bellesa com atribut de l'objecte és ben propi del fill d'un país mediterrani. La bellesa, per Milà, és harmonia vivent i el moviment és també principi de bellesa. Distingeix les formes amb ús i sense ús, o sia lo útil i lo bell, que es troben relacionades amb les arts decoratives i d'ornamentació.

El seu deixeble gloriós, Menéndez i Pelayo, estudià insuperablement les idees estètiques a Espanya. La seva ponderació i perspicàcia crítica estan al nivell de la seva ingent erudició.

II

Si l'Estètica com a ciència és recent, podem dir que l'art del passat fins ha poc no havia estat objecte en la seva totalitat de la veneració d'avui, per ésser art i per ésser antic. D'ací nasqué l'Arqueologia, que participa dels coneixements històrics i dels estètics i que és element indispensable per a l'estudi de les cultures i de l'evolució dels estils.

En el temps que floreixia el barroc, per exemple, s'abominava del gòtic. No fa molts d'anys encara, que per designar unes inicials disformes i de mal gust era d'ús corrent anomenar-les lliurement *gòtiques*.

Els romàntics, al contrari, en llur exalçament de l'art medieval, execraven el barroc en conjunt, en el qual, si bé cal confessar que abunden les formes abigarrades en lliure joc, com en molts de retaules de les nostres esglésies, també hi florien meravelles sens nombre.

El fet que dins tantés catedrals dels segles XIII i XIV s'hi fessin encabir, sense miraments per la unitat arquitectònica del monument, cors renaixentistes i barrocs indica que no mereixia l'art d'altres èpoques el respecte integral d'avui dia. Per això En Gaudí, per a justificar-se de la reforma de la Seu de Mallorca, pogué dir que les catedrals eren com àlbums en els quals cada generació hi escrivia la seva pàgina.

I podríem dir encara que, a l'edat mitjana, l'apreciació de l'art clàssic, conegut insuficientment aleshores, no era regida per un criteri valoratiu.

En tota obra artística hi entren factors personals d'aptitud i temperament, però cal donar capital importància a la influència de mestres i models, així com també a l'ambient de l'època i corrents artístiques.

La imitació de bons models, entesa com a guia sanitosa, és indispensable en les arts diverses. Dant imità Virgili, Rafael el Perugino i es dona per indiscutible que el *Moïses* de Miquel Angel, de tan forta originalitat, fou inspirat en el *Sant Joan Evangelista* de Donatello.

Els drames de Shakespeare brostaren, no com a planta isolada, sinó al mateix temps que les obres d'altres dramaturgs que pintaven caràcters i passions violentes. Per això Musset, acusat de plagiar Lord Byron, replica que aquest a la vegada s'inspirà en els italians, i amb frase humorística diu: *Àdhuc plantar cols és imitar qualcú.*

Avui, no ja dins l'artesanía, sinó dins les belles arts, no es vol seguir la ruta humil d'un llarg aprenentatge, i par que tothom neixi ensenyat.

I sense minvar gens la importància de les vocacions artístiques, cal proclamar la necessitat de l'ensenyament. No pot jutjar-se de l'art per inspiració, ni és possible discernir d'estils sense un estudi previ. Ja a l'escola de primeres lletres s'hauria d'avesar els alumnes a la contemplació de les coses belles. Potser avui es fa quelcom en aquest sentit, però molts de nosaltres fórem víctimes d'un sistema deplorable, i mal podíem orientar-nos de petits en qüestions de bellesa a una escola inhòspita de mapes esquinçats i pissarres destenyides.

En èpoques de fecunditat i d'orientació artístiques, àdhuc les mitjanies són profitoses. Spengler explica com en els temps auris de Bach no es coneixia el cas que un músic no reeixís quan es proposava compondre.

En el festí del *Rissorgimento* no haguessin pogut formar-se ni coexistir la munió de grans artistes, sense un medi propici i una cultura artística de l'època amb una continuïtat o tradició, avui inexistent.

Aquell anhel platònic de fruïció artística es confonia quasi amb el gaudi de viure, i aquelles gents de passions enceses podien cantar epicúriament amb el cor del *Triomf de Bacus i Ariadna*:

Que bella és la jovenesa,
i que de pressa se'n va.

Cerca tantost la benaurança,
no hi ha certesa per demà.

Aquesta joia i entusiasme per l'art, que sentí Atenes sota el comandament de Pericles i Florència sota el dels Mèdicis, han fugit del nostre temps.

L'art anomenat d'avantguarda, que volia abolir les formes, solament pot considerar-se com art en quant dóna a conèixer més la naturalesa de l'home; el cubisme, el futurisme, el surrealisme, el dadaïisme etc. més que art veritable són una sàtira de l'art en sí. Així uns adreçaran dicteris a l'art, altres proclamaran que la poesia i les arts són mortes. (*) Aquestes manifestacions efímeres, que deriven de Mallarmé i Rimbaud en poesia, de Cezanne i Gauguin en pintura, i de Debussy en música, hauran servit per fer més palesa encara l'absència del sentiment popular que ha d'auriolar les obres d'art.

I l'art és indispensable a la vida humana puix fa ascendir i superar l'estat de naturalesa de l'home i treballa com a força civilitzadora per a millorar-lo.

Si bé la mirada de l'artista és més subtil per a copsar la realitat i els seus matisos, gairebé tots els homes són susceptibles de sensacions artístiques i en certa manera són artistes en potència.

Bé ho proven el teatre, la música i l'arquitectura, arts que poden abastar una àrea social més extensa.

No basta que les obres sien belles, cal que les sapiguem contemplar i que trobin en nosaltres ressonància; perquè sense participar de les exageracions de certes teories estètiques, hem de reconèixer la importància de lo subjectiu. Així, tot i poguent interessar-nos l'art d'Orient, a nosaltres no pot produir-nos aquell escalf i vibració anímica que dóna l'art occidental, vengut de Grècia i Roma i impregnat de mesura i claredat.

En la bella forma el cor hi reposa.

Hi ha obres com les de Rafael o Ingres en que la forma és inseparable del fons, diria's que devé essència i substància artística. Sembla que podria dir-se altre tant de moltes obres de Mozart, de Bach i altres setcentistes, goig de la forma pura i música en el

---

(*) Hom ha pogut dir referint-se a les escoles d'avantguarda: «Ja no es canta en música, no es conta en poesia, no es representa en plàstica».

grau més elevat. (*) Beethoven amara les seves obres de passions sublimes i Wagner les impregna d'alt dramatismes.

La llibertat de l'art, com s'ha dit alguna vegada, no és més que de forma; el fons obra sempre restringint.

Respectem la llibertat de l'artista creador. L'art s'alimenta ensem de la tradició i la lliure creació. Una Estètica no ha d'ésser unilateral, sinó més tost eclèctica. Si és difícil legislar dins un Estat, més ho és en qüestions artístiques. Lo bell no pot dir-se que sia l'espiritualisme ni el sensualisme, l'idealisme ni el naturalisme, però tothom està d'acord en que és.

Sempre hi haurà en l'art quelcom d'inabastable i irreductible a lleis concretes i a fórmules. Una estàtua grega, una catedral gòtica, una pintura com la «Gioconda» o el «Cardenal» de Rafael i una sonata de Mozart voregen la metafísica i ultrapassen els raonaments.

BARTOMEU FORTEZA

(*) Així com Eugeni d'Ors parlava de pintors—pintors i Maritain de les fronteres de la poesia, en aquest sentit pot dir-se música pura, sense adherència.

PAISATGES AUTUMNALS

COMENÇAMENT DE TARDOR

ESTOVADA de pluja,
la terra es refrescava
del mort estiu ardent.

L'estació fugia
patinant pel crepuscle,
encalçada pel temps.

Lliures, àgils, als cants
s'agafaren amb joia,
a la tarda, els ocells.

A l'horitzó, ferits
de llum, vagaven núvols
per l'aire transparent.

Somniaven campanes
dins la volta de vidre,
amb l'hivern ja proper.

Les fulles tremolaven
a la freda carícia
de la gran mà del vent:

El vent, que esdevindria
guillotina aviat
de prim i aspriu acer.

MATÍ

Llum estranya, mullada, a una paret.
 Plou. Les cases aspiren el matí
 per les finestres astorades, i
 la plaça es troba desvesada al fred.

La pluja va caiguent; retalla el munt,
 l'arbre; ens allunya, trista, el camp badat
 —dalerós de concebre— a la humitat,
 l'arbre hi espolsa el groc fullam damunt,

amb la ventada. El gall torna a cantar.
 Les palmeres amigues, sobre el gris,
 fan més esvelt son arrogant encís.
 El fals matí no acaba d'esclatar.

MARIAN VILLANGÓMEZ LLOBET

Eivissa.

Assaig sobre els endemismes animals de les Balears

UNA vegada coneguts els descobriments paleontològics duits a cap en el quaternari de Mallorca i Menorca per la investigadora anglesa Miss Bate, serà interessant conèixer també, ja que tenen molt de valor per a la geologia, les dades que ens presenta la nostra fauna insular sobre els endemismes, és a dir, el conjunt d'espècies actuals característiques de les Balears, que els naturalistes reuneixen baix del nom d'espècies endèmiques, raçes geogràfiques, etc.

Aquestes formes pròpies, tenen un valor gran i molt significatiu, perquè, estudiades detalladament, ens mostren les relacions biogeogràfiques amb les espècies que es troben en els continents veïns, i llur dispersió actual és un testimoni vivent dels canvis geològics esdevinguts a les contrades que habiten.

L'endemisme animal el trobam a les Balears bastant estès. Tots els ordres ens ofereixen bons exemples, més o menys freqüents. Així, entre els mamífers, hi ha certes espècies notables. En les aus, després dels estudis moderns de diferents ornitòlegs, entre ells l'alemany Dr. Jordana, es coneixen bastantes subespècies locals. Però el percentatge més fort d'endemismes es troba entre els invertebrats, principalment—com és un cas freqüent—en els caragols de terra (*Helix*, etc.), que foren estudiats des d'anys enrera pel benemèrit Sr. Ferran Moragues Prev. i d'ells esper poder ocupar-me més endavant. Però millor serà, abans de fer un estudi sobre aquest tema, donar unes breus aclaracions sobre les faunes insulars, que podrà servir d'introducció.

Les espècies animals que poblen les illes, viuen dins un medi particular, caracteritzat abans de tot pel seu isolament actual. El mar que les separa de les costes continentals constitueix, quan és suficientment ample, una barrera infranquejable per tots els és-

sers que no sien excelents voladors. Això va fer distingir ja al célebre naturalista anglès Wallace, contemporani de Darwin i conegut pels seus estudis sobre les faunes de l'Insulíndia, dues classes d'illes. Illes continentals, que han estat separades del continent veí en una època més o menys antiga de la seva història geològica, i les illes d'origen volcànic o corallínic. Respecte a les seves faunes, tenen un punt de partida diferent, segons sien de les primeres o les segones.

Les illes continentals—com és el nostre cas per les Balears—, quan el seu isolament és modern, com pliocènic o quaternari, la fauna és quasi semblant a la del continent del qual l'illa va separar-se. En canvi, quan aquesta separació va tenir lloc en temps molt antics, tant la seva flora com la seva fauna poden diferir moltíssim de les que viuen en el continent veïnat. Les illes continentals d'origen antic, poden també haver conservat animals de tipus arcaics, desapareguts dels continents. Són illes anomenades aleshores, en llenguatge zoogeogràfic, "illes asils", ja que han estat per certes espècies un vertader redòs protector. És d'aquesta manera que els interessants simis d'estructura primitiva, els Lemúrids, s'han conservat a les grans illes africanes de Madagascar i els Sphenodons a la Nova Zelàndia per no citar altres exemples.

A totes les illes, no importa el seu origen, els animals troben condicions de vida ben especials. Són les espècies isolades dels seus troncs primitius des d'èpoques sovint ben llunyanes, que escapen a les moltes i variades concurrències que existeixen entre elles o a les dels seus enemics, sempre més nombrosos en els continents. D'aquesta manera, la major part de variacions o de mutacions presentades per aquests animals, a la formació de les quals el medi insular va donar lloc, arriben a prendre una forma estable, resultant la constitució de les múltiples espècies particulars anomenades "formes endèmiques".

Les faunes insulars presenten particularitats molt notables, lluny encara d'haver estat resoltes d'una manera satisfactòria. Poseeixen un cert nombre d'espècies, abundantament esteses i característiques, que són sens dubte el resultat del seu isolament. Un exemple curiós el tenim amb les sargantanes (*Lacerta Lilfordi*) de l'illa de Cabrera, a on cada illot sembla posseir la seva espècie pròpia.

Un fet observat pels diversos autors, és que les espècies que viuen en els continents, estiguen representades en certs casos a les illes per espècies nanes. S'ha dit que això era degut a un estat pro-

gressiu de degeneració derivat del medi insular en el qual viuen. Tal seria el cas dels Elefants nans de les grans illes mediterrànies durant el quaternari. Però no és fàcil que tal suposició sia sempre exacta, ja que les tortugues gegants que visqueren a Gibraltar, Menorca, (*Testudo gymnesicus*, Bate), a l'illa de Malta durant també els darrers temps geològics, com vaig indicar en el primer estudi d'aquesta sèrie d'articles, juntament amb les que viuen actualment a les illes Galàpags del Pacífic i les del Ocea Índic, ens mostren un bell exemple negatiu d'aquesta hipòtesi.

Certament que tal manera de pensar no és del tot infundada, i el més probable és que els recursos alimenticis, més restringits a les illes, tant més escasos com més poca extensió presenten aquelles, i afectant sobretot a determinades espècies, hagi motivat la disminució de la talla. Entre els invertebrats d'aigua dolça, s'ha comprovat que el tamany de llurs espècies està sempre en relació amb la superfície o capacitat de l'estany que els conté.

L'origen de les faunes insulars és un problema de solució distinta, segons l'illa considerada. Tampoc no és possible traçar regles generals, però sempre s'ha de tenir en compte la història de l'evolució geològica de la contrada estudiada i els fenòmens d'aclimatació.

En l'exposició d'aquest estudi no seguiré un ordre sistemàtic en el sentit zoològic. Seguidament portaré la meua atenció sobre els insectes, perquè d'ells es féu menció al començament d'aquests treballs.

He utilitzat, per acoblar dades referents a aquests invertebrats, bona part de la bibliografia, per cert bastant copiosa, sobre els insectes balears i dissortadament desconeguda de quasi tothom, apart dels pocs "solitaris", com els podriem dir, qui a tals estudis es dediquen. Entre els autors catalogats s'hi troben alguns investigadors mallorquins i dos mahonesos. Per altra part he possat a contribució les magnífiques colleccions d'insectes de Mallorca, reunides pel Germà J. Jordà, teatí, gran caçador i coleopteròleg. Cinquanta anys ininterromputs de caceres pacients i metòdiques han fet del modest teatí el millor coneixedor de la fauna entomològica mallorquina. Ja que parl d'ell, m'és grat recordar ara les meves primeres passes fetes dins aquest camp d'estudis, acompanyant el Germà Jordà pels aiguamolls dels voltants de la badia de Pollença, pels volts de 1917 a 1920, a la recerca d'espècies desconegudes, de les quals són tan rics aquells paratges. Juntament amb les demés colleccions de papalones i altres ordres d'insectes recollits i estudiats pel P. Rotger, teatí, contenen reunits, tots aquells materials, guardats pels PP. Teatins

al Col·legi de So'n Espanyolet, uns dels conjunts més importants arreplegats fins ara per l'estudi de l'entomologia balear. L'allunyament del P. Rotger, actualment a les missions americanes, ha fet perdre, de moment, a l'entomologia mallorquina un cultivador jove i entusiasta d'aquesta ciència, tan poc popular entre nosaltres.

Malgrat això i a més de les altres colleccions formades pels entomòlegs mallorquins de la primera època, el catedràtic Sr. P. Estelrich, el Sr. Ignasi Moragues, i el marí Sr. J. Capdebou, autors del primer catàleg des coleòpters mallorquins, el mahonès Sr. Cardona, Pvre. censor meticulós també de les bestioles de la seva illa, D. Ferran Moragues Pvre., el més constant i treballador del nostres naturalistes, juntament amb altres entomòlegs nacionals o estrangers que s'han ocupat de la nostra fauna, no és possible dir aquí que els nostres insectes sien ben coneguts, malgrat el que sembli dir en contra d'aquesta afirmació, la llarga llista bibliogràfica insertada més endavant: tan gran és el camp que queda per explorar. Excepció feta dels coleòpters (escarabats), que sempre són els qui se'n duen la predilecció dels entomòlegs per llur variadíssima quantitat d'espècies, tots els altres ordres han estat poc caçats i mal estudiats, oferint als joves investigadors moltes dades interessants per espigolar. Per certs ordres d'insectes no m'és estat possible conèixer ni calcular el seu endemisme, per mancar fins ara d'un catàleg o llista d'espècies de la nostra fauna.

Els nostres coneixements actuals sobre aquestes qüestions són, doncs, bastant desiguals, degut a les diferències amb què han estat explorades les faunes dels insectes de les tres illes. Certs ordres han estat ben atesos a Mallorca. En canvi, altres romanen dins un oblit complet. A Menorca, excepció feta dels coleòpters, els demés ordres no són prou coneguts (o almenys no s'han publicat els resultats). D'Eivissa i Formentera, la nostra ignorància és encara més gran. Tal volta el Sr. Giner, de l'activitat del qual tenim les primeres proves en el domini de l'entomologia eivissenca, ens doni més tard un coneixement complet dels insectes d'aquelles illes.

La bibliografia que he pogut catalogar sobre els insectes balears és la que don tot seguit. No m'és estat possible consultar-la tota i entre ella tal volta falti encara alguna cita, malgrat l'atenció posada en evitar descuits. Altres estudis d'entomologia espanyola contenen dades importants sobre insectes baleàrics. No els cit aquí perquè no són fets sobre materials genuïnament de les Balears, però tot entomòleg ha de recordar les publicacions del Dr. Dusmet sobre

Himenòpters d'Espanya, de La Fuente referent als Coleòpters, del P. Navas S. J. sobre els Neuròpters, i del mestre de l'entomologia espanyola, el prof. I. Bolivar referent als Ortòpters.

- BOUELDIEU (A.) . . . .—Quelques coleoptères nouveaux des îles d'Eubée et Balears (*Annales de la Société Entomologique de France*, Paris 1862).
- BREIT (J.) . . . .—Eine koleopterologische Sammelreise auf Mallorca (Balears). (*Zoologisch-Botanischen Gesellschaft*, Wien 1908).
- » » —Eine koleopterologische Sammelreise auf Mallorca. Systematisches Verzeichnis der auf Mallorca gesammelten koleopterenarten. (*Zool-Botan, Gessell.* Wien 1909).
- DUBACEK (O.) . . . .—Ausbeute von Soller (*Zool-Botan, Gessell*, Wien 1920).
- CARDONA (P.) . . . .—*Catálogo metódico de los coleópteros de Menorca*. Mahón 1872.
- » » —*Doscientos coleópteros más de Menorca*. Mahón 1875).
- » » —*Otros cien coleópteros de Menorca*. Mahón 1878.
- CLERMONT (J.) . . . .—Description d'une espèce nouvelle de Tenebrionidae (*Bull. Société Entom. de France*, n.º 12 Paris 1926).
- CODINA (P.) . . . .—Captures interessants de coleopters (*Butlletí de la Institució catalana d'Història Natural*, Vol. VI n.º 8 Barcelona 1926).
- EBNER (R.) . . . .—Einige Orthopteren von Mallorca (*Boletín Real Sociedad Española de Historia Natural*, vol. XXXI pp. 497-503 Madrid 1931).
- EIDMANN (DR. H.) . . . .—Die Ameisenfauna der Balearen (*Zeitschrift für Morphologie und Ökologie der Tiere*, Bd. 6 1926).
- » » » —Zur Kenntniss der Insektenfauna der Balearischen Inseln (*Entomologische Mitteilungen*, Bd. XVI n.º 1 Berlin 1927).
- ESCALERA (M. de la) . . . .—Una Elaphocera Gene nueva de Baleares (Coleop.) (*Bol. R. Soc. Española de Hist. Nat.*, vol. XXVI pp. 260-62, Madrid 1926).
- » » » » —Especies nuevas y variedades de Asida de Baleares (*Bol. R. Soc. Española de Hist. Nat.*, Vol. XXV pp. 404-10 Madrid 1925).
- ESTELRICH (P.), MORAGUES (I.), CAPDEBOU (J.)—*Catálogo metódico de los coleópteros observados en las islas Baleares*, Palma 1885.
- FRIGS (C. F.) . . . .—Beitrage zur Lepidopterenfauna der Insel Mallorca (*Entomologische Rundschau*, p. 39, 1922).
- » » —II Weiterer Beitrage zur Lepidopterenfauna der Insel Mallorca (*Entom. Rundsch.*, p. 43, 1926).
- » » —Zur Lepidopterenfauna der Balearen und Pityusen (*Entom. Rundsch.*, pp. 1-8, 1927).
- FRIESE (DR. H.) . . . .—Neue Formen von Schmarotzerbienen, besonders aus dem paläarktischen, gebiet (*Konovia*, vol. IV, pp. 16, Wien 1925).

- GANGLBAUER (L.) . . . .—Percus-Studien (*Deutsche Entomologische Zeitschrift*, pp. 101 Berlin, 1909).
- GARCÍAS (LL.) . . . .—Insectes de Mallorca (*But. Inst. Cat. Hist. Nat.*, Maig-Juny 1907; i *Butll. Inst. Cat. d'Hist. Nat.* Barcelona 1904).
- GIL (J.) . . . . .—Dípteros de Ibiza recogidos por D. José Giner (*Bol. Soc. Española de Hist. Nat.*, vol. XXXII, pp. 275-83. Madrid 1933).
- GINER (J) . . . . .—Contribución al conocimiento de la fauna himenopterològica de España (Fosores) (*Revista "Eos"*, vol. X, cuad. 1-2, Madrid, 1934).
- HEYDEN (L. von) . . . .—Lista de algunos coleópteros de las Baleares (*Ann. Soc. Española de Hist. Nat.*, Madrid 1875).
- HOLFORD (H. O.) . . . .—Notes on the Lepidoptera of the Balearic Islands (*Monthly Magazine*, vol. XVII, pp. 170-1. 1906).
- JORDA (GMA. J.) . . . .—Contribució al coneixement dels coleòpters de les Balears (*But. Inst. Cat. d'Hist. Nat.* Octubre 1922. Barcelona).
- » . . . . .—Contribució al coneixement dels coleòpters de les Balears. Formes inèdites: (*But. Inst. Cat. d'Hist. Nat.* II sèrie, vol. III, 1923; (*Butll. Inst. Cat. d'Hist. Nat.*, II sèrie, vol. III, 1923; (*Butl. Inst. Cat. Hist. Nat.*, II sèrie vol. VII 1927).
- KRAUSS (H. A.) . . . .—Die Dermapteren und Orthopteren der balearischen Inseln (*Entomologische Mitteilungen*, vol. XVII, Berlin, 1928).
- LA FUENTE (J. M. de) . . . .—Nueva variedad de *Crioceris macilentata* (*Bol. R. Soc. Española de Hist. Nat.*, Febrero 1908. Madrid).
- » . . . . .—Contribución a la fauna coleópterológica de España (*Bol. R. Soc. Española de Hist. Nat.*, 1910. Madrid).
- » . . . . .—Coleóptero nuevo (*Boletín de la Sociedad Aragonesa de Ciencias Naturales*, Febrero 1912. Zaragoza).
- » . . . . .—Descripción de coleópteros nuevos españoles (*Boletín de la Sociedad Entomológica de España*, Marzo 1918. Zaragoza).
- » . . . . .—Contribución a la fauna coleopterológica de España (*Bol. R. Soc. Española de Hist. Nat.*, Abril 1919. Madrid).
- LOMNICKI (J.) . . . .—Une contribution à la connaissance de la faune des fourmis des îles Baléares (*Polskie Pismo Entomol.* vol. IV cuad. I, 1924).
- MENOZZI (C.) . . . .—Zur Kenntniss der Ameisenfauna der Balearen (*Zoologischen Anzeiger*, Bd. 66, 1926).
- MORAGUES (F.) . . . .—Coleópteros de Mallorca (*Ann. Soc. Española de Hist. Nat.*, tom. 18. Madrid. 1889).
- » . . . . .—Insectos de Mallorca (*Ann. Soc. Española de Hist. Nat.* tom. III. Madrid, 1894).
- MORAGUES (F) i KRIECHBAUMER (DR.)—Himenópteros nuevos de Mallorca (*Ann. Soc. Española de Hist. Nat.*, tom. III. Madrid 1894).
- MUSCHAMP (P. A. H.) . . . .—Eight days entomology. Two new butterflies aberrations (*Entomolo. Rec.*, XVI, pp. 221-23. 1904).
- NAVAS S. J. (P. L.) . . . .—Notas zoológicas. Ortópteros de Mallorca. (*Bol. Soc. Aragonesa de Cienc. Nat.*, vol. VIII n-10 Zaragoza 1909).

- NAVAS S. J. (P. L.) . . . —Mis excursiones entomológicas durante el verano de 1909 (*Inst. Cat. d'Hist. Nat.*, n 3-4. Barcelona 1910).
- » » —Notas entomológicas. Mis excursiones por Cataluña y Mallorca (*Bol. Soc. Aragonesa de Cienc. Nat.*, vol. IX, n. 9 Zaragoza 1910).
- » » —Mis excursiones científicas de 1926 (*Revista de la Academia de Ciencias Exact. Fis. Qui. y Nat. de Zaragoza*, tom. X 1926).
- » » —Excursiones por la provincia de Gerona (*Butll. Inst. Cat. d'Hist. Nat.* vol. VIII, n. 1-2. Barcelona 1928).
- » » —Insectos neurópteros y afines (*Bol. Soc. Entomol. de España. Marzo-Abril.* 1929, Zaragoza).
- OBENBERGER (J.) . . . —De novis Buprestidarum regionis palearcticae specibus. (*Cast. Cesk. Spol. Entomol.*, n. 5-6 pp. 100-4. Praga 1924).
- PEREZ ARCAS (L.) . . . —*Misolampus Goudoti* hallado en Menorca (*Ann. Soc. Española de Hist. Nat.*, Madrid 1872).
- PROUT (DR. H.) . . . —Lepidoptera Heterocera from Majorca collected by A. H. Jones (*Monthl. Magaz.*, vol. XVII, p. 172, 1906).
- PIOCHARD (C.) . . . —Nouvelles espèces de Coleoptères de la famille des Carabiques provenant d'Espagne et des Iles Baléares (*Bull. Soc. Entomol. de France*, Paris, 1867).
- REBEL (DR. H.) . . . —Heteroceren von Ibiza (Pityusen) (*Verh. Zool-Botan, Gessell*, p. 117. Wien, 1912).
- » » —Lepidopteren von den Balearen (*Deutsche Entomol. Zeitschr. "Iris"*, Dresden 1926).
- » » —Lepidopteren von den Balearen (*"Iris"*, Bd. 43. Dresden 1929).
- » » —Ueber eine Lepidopterenausbeute von den Pityusen (*Verh. Zool-Botan, Gessell.*, Bd LXXX Wien 1930).
- » » —Lepidopteren von den Balearen und Pityusen (*"Iris"*, Bd. XLVIII pp. 122-138 Dresden 1934).
- ROYER (M.) . . . —Contribution a la faune des hemiptères des iles Baléares (*Bull. Soc. Entomol. de France*, n. 18, Paris 1906).
- SIETTI (H.) . . . —Voyage entomologique aux iles Baleares (*Miscellanea Entomologica*, vol. XXXII, n. 7, Toulouse 1930).
- » » —Deuxième voyage entomologique aux iles Baléares (*Miscell. Entomol.*, vol. XXXIII n. 7-8, Toulouse 1931).
- SCHAUFUSS (L. W.) . . . —*Beitrage zur Kenntniss der Coleopterenfauna der Balearen.* Praga 1869.
- » » —Zoologische Ergebnisse von Excursionen auf der Balearen (*Zool-Botan, Gessell*, Wien 1882).
- SCHULTESS (A. VON). . . —Vespides collectées per M. José Giner aux iles Baleares et en Espagne (*"Eos"*, vol. X, cuad. 1-2, Madrid 1934).
- SANTSCHI (F.) . . . —Fourmis d'Espagne et autres espèces paleartiques (Hymenop.) (*"Eos"*, vol. I cuad. 4. Madrid 1925).
- SAUNDERS (EDW.) . . . —Balearic Insects, Hymenoptera aculeata collected in Majorca and Minorca by Poulton, Thomas and Pocock (*The Entomol. Monthl. Magaz*, London 1901).

- SAUNDERS (EDW.) . . .—Hymenoptera aculeata from Majorca and Spain (*Transactions Entomol. Soc.*, London 1904).
- VIDAL (M.) . . . .—*Notas faunísticas menorquinas. Algunos himenópteros. Mahón.*
- VILLARRUBIA (A) i ESPAÑOL (F.)—Entomologia de Menorca (*Butll. Inst. Cat. d'Hist. Nat.* vol. XXXIII n. 6-7. Barcelona 1933).
- TENENBAUM (S.) . . .—Neue Kaferarten von den Balearen (*Bull. de l'Acad. des Scien. de Cracovie, Clos. Scien. Nat. Ser. B.* Octobre 1914).
- » » —Nowy Chrzaszcz Balearski (Un nouveau Coleoptère des Baléares) (*Pracownia biologiczna T. M. P.*, Warszawa 1915)
- » » —*Fauna Coleopterologica wysp Balearkich.* Warszawa 1915 (Avec Res. franc.).
- THERY (A.) . . . .—Revision des Sphenoptera d'Espagne (Coleop. Buprest.) ("Eos" vol. II n. I. Madrid. 1926).
- WHEELER (W. M.) . .—Ants of the Balearic Islands (*Folia Myrmecologica et Termitologica*, vol. I, n. I. Berlin 1926).

II

Calculant l'endemisme entre els diversos ordres en què es divideixen els insectes, veim que és molt escàs entre els bons voladors, com papallones (Lepidòpters), vespes (Himenòpters), mosques (Dípters), cavallets del dimoni, barratxines (Paraneuròpters,—“Libélulas”, en castellà).

Crec que no arriba a donar per cada una d'aquestes divisions, ni fins l'1 %; tenint en compte encara que, espècies pròpies d'aquests ordres, descrites com si fossin endemismes de les Balears, han estat trobades més tard a la regió llevantina de les costes espanyoles, com l'*Osmia baleàrica* (Himenop.), caçat a l'Albufera de València. Altres exemples serien fàcils de notar.

Entre els altres grups de cos feixuc i ales atrofiades, la proporció augmenta desseguida. En els Llagosts (Ortòpters), dels qual es coneixen a Mallorca una seixantena d'espècies, no passa d'un dos per cent. Els Hemípters (xinxes bordes, cigales, etc.) són poc coneguts actualment. Segurament que el seu estudi detingut ha de donar prou formes endèmiques, per ésser en general mal voladors. D'ells tant sols coneixem a Mallorca unes curtes llistes d'espècies caçades pel Sr. F. Moragues i conservats els exemplars, com altres colleccions seves, en el Seminari Conciliar de Palma. El botànic artanenc Llorenç Garcies ha contribuït també al seu estudi. Dels

coleòpters (escarabats) es tenen catalogades fins ara, de les Balears (millor podríem dir de Mallorca i Menorca), unes 2.092 formes diferents, entre espècies, llurs varietats i mutacions. Aquest conjunt arriba a donar fins a un 5 % d'endemismes, i la família d'aquest mateix ordre que més formes pròpies reuneix és la dels Tenebrionids, que puja fins a un 7 %. Aquests càlculs resulten ésser iguals als que dona el naturalista polac Tenenbaum en el seu catàleg de 1915. Després d'ell, el Germà Jordà ha augmentat el nombre d'espècies amb les seves "Contribucions", però les xifres resten quasi les mateixes.

Analitzant ara detalladament les diverses famílies dels coleòpters, fàcil serà de formar una llista de les espècies endèmiques, i estudiar de passada les formes que donin les dades zoogeogràfiques més interessants.

Família CARABICIDAE.—Són insectes de costums solitaris, carnícers—els Lleons entre els insectes—, útils als agricultors per la gran quantitat de petites bestioles que destrueixen. D'aquesta família en coneixem fins ara 266 espècies, repartides per les tres illes, 9 de les quals són formes endèmiques. Són les següents:

El *Carabus morbillosus* Fabr. que es troba sobretot a l'Espanya meridional i amb certes subespècies locals fins a l'illa de Sicília, està representat a les Balears per una forma pròpia, la varietat *Balearicus* Lapouge. A Mallorca està molt estès, tant a la muntanya, en els indrets freds i humids, com en el pla amb igualtat de condicions. Una espècie interessant trobada per primera vegada en el terme de Manacor pel Sr. Moragues, és el *Broscus insularis* Piochard, descrit pel naturalista francès comte Piochard de la Brullerie. *Acinopus pilipes* Piochard, carabícid de cos allargat, negre i llustrós, es troba sota les pedres a la primavera.

El *Percus plicatus* Dejean de Mallorca, ofereix també una varietat anomenada var. *Degouwei* Ganglbauer, més estesa, si cal, que l'espècie. A Cabrera presenta un altre endemisme característic d'aquella petita illa: és la varietat *Reichei* Eidmann. Una petita espècie, de cos pla i negre, el *Pterostichus Balearicus* Piochard, viu principalment a les serralades, tant a la del Nord com a la de Llevant. L'*Anisodactylus intermedius* Dejean, abundantament espargit per la regió mediterrània, dona a les Balears un endemisme amb la seva varietat *Winthemi* Dejean.

L'*Speluncarius Jordai* Reitter, és una de les formes més notables de la nostra fauna, tan poc coneguda encara, dels avencs i coves de Mallorca. Es essencialment cavernícola i emparentada morfolò-

gicament amb altres grups de Molops que viuen a les coves de la Dalmàcia i costes mediterrànies orientals. Descoberta pel Germà Jordà, l'hi fou dedicada pel conegut naturalista austríac Ed. Reitter. La caça, el citat teatí, dins la claveguera que engoleix les aigües de la teulada de l'església de Montession a Pollença. Se'n conserven només 4 exemplars, distribuïts actualment entre les col·leccions Reitter (2), La Fuente (1), Germà Jordà (1). Malgrat l'interès amb què ha estat cercada després, aquesta espècie, no ha estat possible capturar-ne nous exemplars.

El Germà Jordà apunta la idea que certes obres de renovació fetes en el convent de Montession, hagin pogut dispersar, i tal volta destruir, aquesta espècie, la qual perteneixeria a una petita colònia cavernícola isolada, extingint-se, degut a les causes senyalades, possiblement per a sempre. Es de creure que noves exploracions de les coves mallorquines ens faran conèixer altres localitats i nous exemplars de tal espècie, juntament amb el descobriment de noves formes desconegudes encara.

Família DYTISCIDÆ.—Són carabícids adaptats a la vida aquàtica. Viuen en els safareigs, aiguamolls i torrents. Comprenen 67 espècies amb 4 d'endèmiques.

L'espècie *Bidessus minutissimus* Germ. és una forma quasi microscòpica, repartida per l'Europa meridional. Dóna 4 aberracions locals, recollides a Mallorca. Són: ab. *nigropterus* La Fuente, ab. *quadrinottatus* la Fuente, ab. *circumflexus* Breit i ab. *interrupestriatus* Breit. (Aques 2 darreres aberracions, juntament amb l'*Hydr. Brannani* Schaufuss, acaben d'ésser citades a la regió valenciana per l'entomòleg L. Baguena.—Vegi's "Butll. Inst. Catalana Hist. Nat." vol. 35, 1935).

El gènere *Hydroporus* conté una espècie l'*Hydr. Kuchtae* Breit de Mallorca, i l'*Agabus nebulosus* Forster, comú a tota l'Europa: dóna una varietat, var. *pratensis* Schaufuss, caçada en el prat de Son Sunyer.

La numerosa família dels ESTAFILINIDAE, escarabats de cos prim i allargat—coneguts a Mallorca amb el nom d'escorpins negres—, conté unes 181 espècies. Tan important conjunt és molt pobre en endèmiques, no donant més que una sola forma, el *Cylindropsis Balearica* Breit, caçat a Miramar.

De la família PSELAPHIDAE, que presenta 10 espècies a Mallorca i Menorca, tan sols dues són endèmiques; el *Bythinus bicornis* Breit, trobat a Valldemosa, i el *Tychius Balearicus* Desbrochers.

La família HYDROPHILIDAE, composta en bona part per espècies aquàtiques, reuneix fins a 80 formes diferents, de les quals 5 són pròpies de la nostra fauna. *L'Helophorus filitarsis* Schaufuss, de l'albufera de La Pobla i prat de Son Sunyer, presenta també una varietat coneguda amb el nom de var. *punientanus* Schaufuss, de les mateixes localitats. Del gènere *Ochthebius*, trobam la varietat *immaculata* Breit, del *Ochth. maculatus* Reiche, de les regions mediterrànies, i la varietat *numidicus* Reitter, recollida en el Coll d'en Rebassa i Serra Burguesa, del *Ochth. impresicollis* Lap., espargit pels països on viu l'espècie anterior. Una forma pròpia trobada a Eivissa i Mallorca fou dedicada al Sr. Moragues: és el *Laccobius Moraguesi* Regbt.

Família CANTHARIDAE.—Entre les espècies d'aquest grup s'hi troben les conegudes "lluernes" ("gusanos de luz", en castellà). Comptam fins ara unes 62 formes, que donen 6 espècies o varietats locals. Són les següents: El *Lampyris Heydeni* Oliver, la lluerna de les nits caluroses dels nostres estius; el *Drilus amabilis* Schaufuss, de Mallorca i Menorca; el *Colotes Cabrerensis* Tenenbaum de l'illa de Cabrera; l'*Attalus coloratus* Abeille, amb la seva varietat, *Moraguesi* Uhagon, de Mallorca; el *Danacea zic-zac* Schaufuss, i el *Dan. pygmea* Schaufuss, que hom troba damunt les flors a la primavera.

Dins la sistemàtica dels coleòpters vénen ara una llarga sèrie de petites famílies pobrament representades a les Balears. Entre elles trobam com a formes endèmiques les següents; *Brachypterus pallipes* Murray (NITIDULIDAE), de Mallorca i Menorca; *Cryptophagus Ludovici* Breit (CRYPTOPHAGIDAE), dedicada pel seu descobridor a l'arxiduc Lluís Salvador d'Àustria, gran propulsor que fou dels estudis de la naturalesa a les nostres illes. De la família COLYDIDAE es troba a Mallorca una espècie molt interessant: l'*Heliocanemus hippopotamus* Schaufuss, descoberta pel Sr. Estelrich i els seus companys d'estudis. Va ésser descrita pel Dr. Schaufuss, per a la qual va crear el nou gènere *Heliocanemus*. Els primers exemplars varen ésser recollits a Bellver i Porto-Pi. Es freqüent trobar-la durant l'estiu en els indrets ben asolejats, del qual costum en fa menció el seu nom genèric. Una altra espècie endèmica trobada pel Gmà. Jordà és la *Syncalipta Jordai* Reitter de So'n Espanyolet. Sobre el seu "hàbitat" el Gmà. Jordà diu: "viu damunt les rels de les Garlandes (*Lavandula dentata*) a uns 6 o 7 centímetres de profunditat durant l'estiu; a la primavera també es troba a flor de terra entre la fullaca de la mateixa planta".

Dels ELATERIDAE, l'*Agriotes sordidus* Illiger, de l'Europa occidental, està representat a Mallorca per una varietat pròpia: la var, *scutellatus* Schaufuss. De la família BUPRESTIDAE hi ha la varietat *mallorquinensis* Thery, de la *Sphenoptera pillosula* Jakowl, de l'Europa meridional. Dels ANTHICIDAE, tan semblants a les formigues per la seva forma, figura l'*Anthicus Balearicus* Piochard.

Família TENEBRIONIDAE.—Com queda dit abans, és aquesta la família que dóna el tant per cent més fort d'endemismes de tots els coleòpters baleàrics. Es també la que ens ofereix les dades biogeogràfiques més importants i detallades, essent per això la que pot interessar més al geòleg. Per aquest motiu l'hi dedicaré més atenció.

La forta proporció d'endemismes que observam és una regla general en aquest grup per a tots els països habitats per les seves nombroses espècies, ja que moltes d'elles són formes àpteres, adaptant-se fàcilment al seu medi particular i reduït, donant tal riquesa de formes especials.

Unes 106 espècies trobam repartides per les tres illes i els seus illots, donant unes 35 formes locals entre espècies i llurs varietats. Viuen, bona part d'elles, en els indrets assoleïats com arenals i platges. Altres es troben sota les pedres en diversitat de condicions i fins i tot a les coves i llocs foscs, per no desmentir el seu nom.

A la major part dels arenals de les riberes del Llevant de Mallorca es troben sota les plantes seques la *Tentyria Schaumi* Krtz, i la *T. basalis* Schaufuss, juntament amb la *Pachychila sublunata* Sol i la seva varietat *opaca* Breit. Una altre espècie de costums semblants, l'*Stenosis intricata* Beitter, es troba a Mallorca i Cabrera.

Del grup de les Asidas contam unes 15 espècies endèmiques. Totes elles, juntament amb les que viuen a la península ibèrica i les del Nord d'Àfrica, han estat admirablement estudiades pel naturalista del Museu de Madrid Sr. M. Escalera. La seva distribució geogràfica és prou instructiva i interessant. A Eivissa i Formentera, i a més, als illots que les envolten, donen diverses espècies, descrites pel qui fou eminent entomòleg professor Pérez Arcas de Madrid.

Escalera divideix les Asidas en una sèrie de subgèneres, presentant caràcters lleugers, però constants, d'afinitats especials entre els diferents conjunts d'espècies. Aquestes petites diferències estructurals ens ensenyen que responen a una influència biogeogràfica important, com veurem tot seguit.

Les més orientals de les nostres illes, Menorca i Mallorca, les

veim habitades per 5 espècies del grup de les Insulasides, el més característic i més típicament balear de tots ells. Comprèn les espècies més diferenciades morfològicament de les que es troben a la península ibèrica. Són aquestes: L'*Asida (Insulasida) planipennis* Schaufuss; està espargida per Menorca i Mallorca. Tres espècies mallorquines, l'*Asida (Insulasida) Moraguesi* Schaufuss, *Asida (Insulasida) Balearica* Escalera, i l'*Asida (Insulasida) Pollensa* Escalera, són bastants freqüents a la tardor, sota les pedres, en els comellars freds i humids. La darrera espècie sembla acantonada fins ara al terme de Pollença. Es una espècie que no he vist a cap col·lecció.

El grup de les Alphasida és ric en formes continentals. De Menorca i Mallorca ha estat asenyalada l'*Asida (Alphasida) depressa* Sol; i la seva varietat, *crenata* Schaufuss, sembla tan sols coneguda a Mallorca.

Entre el tercer grup de les Globasida, trobam l'*Asida (Globasida) Reichei* Allm, de Menorca i Mallorca, i l'*Asida (Globasida) Barceloi* Arcas, de Mallorca.

Són freqüents aquestes dues espècies a Mallorca, principalment a la tardor i a l'hivern. L'*Asida (Globasida) Ibicensis* Arcas es troba igualment a Mallorca, essent una mostra de l'influència de les espècies occidentals entre el grup més oriental de les Insulasides. A Formentera, a l'illot de l'Empalmador, s'hi troba representada aquesta espècie, per una varietat de més poca talla: la var. *ovalaris* Escalera.

Les Granulasides estan espargides sobretot a les occidentals de les Balears, Eivissa i els seus illots, relacionant-se totalment des d'aquest punt amb les espècies de la regió d'Alacant i València. L'*Asida Ludovici* Arcas, de Mallorca, és l'única forma oriental que desdiu dins aquest conjunt d'Asidas d'afinitats ibèriques, servint d'enllaç entre les formes orientals i occidentals del nostre arxipèlag. Es troba arreu a l'illa d'Eivissa i als illots de les seves costes, igualment que a Formentera dóna una variació local: les var. *minorata* Escalera. L'*Asida (Granulasida) mater* Escalera, va ésser caçada a Sant Antoni d'Eivissa, i en els illots Cunillera i Espertal s'hi troba una varietat de la mateixa: la var. *cunicularia* Escalera. El Sr. Escalera ens féu conèixer una altra espècie de l'illot Empalmador, entre Eivissa i Formentera. Es l'*Asida (Granulasida) inmarginata* Escalera. D'elles diu el savi entomòleg: "pertenezen a mi grupo II de las Granulasidas ibéricas que habitan la meseta manchega y el promontorio levantino de Valencia a Alicante, relacionándose remotamente a las Insulásidas genuinamente balearicas por *Ins. plani-*

pennis Schaufuss de Menorca". Les afinitats més pròximes d'aquestes espècies eivissenques són també, segons Escalera, amb les Asidas llevantines, *A. fallax* Escalera, *A. levantina* Escalera, etc.

Resumint, doncs, podem dir que les Asida que viuen a Mallorca i Menorca se separen biogeogràficament d'una manera sensible de les espècies típicament ibèriques, i mentre la influència d'aquestes sobre les formes que habiten a Eivissa és clara i provada, en canvi les de les illes i del Llevant mostren una independència genuïnament baleàrica, posseïnt les espècies més evolucionades i més diferenciades dels tipus peninsulars. No és això un fet isolat, sinó que més endavant el veurem confirmat i més marcat encara en l'estudi dels caragols de terra. Recorden tot seguit, tals exemples, les idees exposades per Miss Bate en estudiar els mamífers quaternaris de Menorca i Mallorca i la conseqüència que treu de les seves investigacions sobre la major antigüitat de les més orientals de les Balears respecte a Eivissa i les costes llevantines ibèriques. Tornaré sobre aquest punt al final del meu treball, en discutir i resumir totes les dades arreplegades sobre la fauna en general.

Els gèneres *Scaurus* i *Pimelia* són habitants dels llocs arenosos ben escalfats pel sol. Del primer trobam a Eivissa una varietat, *Balearicus* Tenenbaum del *Scaurus vicinus* Sol, que viu a la península ibèrica; i de Mallorca l'*Scaurus Eleonora* Tenenbaum, caçat pels voltants de Palma per l'entomòleg polac Tenenbaum. De les Pimelies, diferents espècies continentals estan representades per varietats, com la var. *permixta* Senac, de la *P. Latreillei* Sol, de localitat mal coneguda; la var. *graphica* Baudi, d'Eivissa, de la *P. costata* Sol, i la *Pimelia criba* Sol. trobada a La Porrassa i Mahó, juntament amb la seva var. *elevata* Senac.

Un altra espècie amant de les sorres és l'*Isocerus Balearicus* Schaufuss, amplament distribuït per tots els arenals de les costes del Llevant. Els gèneres *Phylax* i *Phylan* contenen diverses espècies molt discutides sota el punt de vista sinonímic. Totes llurs formes viuen, sobretot sota les pedres, en paratges molt secans. De Cabrera tenim el *Phyax melas* Tenenbaum, el *P. Ildti* Tenenbaum, i el *P. Cabrerensis* Tenenbaum. El *Phylan mediterraneus* Piochard, molt espargit a Mallorca, juntament amb el *Phylan semicostatus* Mulsant. espècie endèmica de Menorca, Mallorca i Eivissa, acompanyat de la seva var. *curtulus* Breit.

Per acabar de senyalar les espècies que ens falten dels Tenebrionids endèmics trobam el *Misolampus Erichsoni* Vaalog de Me-

norca i Mallorca; el *Micrositus ulissiponensis* Germ. presenta a Mallorca una varietat: és la var. *nitidicollis* Arcas i els Helops una sola espècie amb una varietat: és l'*Helops viridicollis* Schaufuss de Mallorca i Menorca, amb la varietat *rugipennis* Tenenbaum.

Família CHRYSOMELIDAE.—Són en general petits escarabats de colors vius: verd, roig, etc. Viuen sobre les plantes a les quals causen grans desgasts. D'ells existeixen catalogades 128 formes, donant 8 espècies i varietats endèmiques.

El *Crioceris macilenta* Weis., espècie molt polimorfe que viu sobre les esparregueres, ofereix a Mallorca dues varietats pròpies, localitzades principalment a la regió de Capdepera: són la var. *Jordai* La Fuente i la var. *bimaculata* La Fuente. Damunt les flors, a la primavera, es troba l'aberració endèmica *humeralis* La Fuente, de la *Coptocephala floralis* Lac., arreu espargida per tota Mallorca. L'important gènere *Cryptocephalus* té una bona espècie pròpia de Mallorca: és el *Cryp, majoricensis* La Fuente. De Mallorca i Menorca cal senyalar encara el *Pachybrachis anoguttatus* Suffr. El gènere *Timarcha* conté 2 espècies: *T. Balearica* Gory i *T. elliptica* Fairm, bastant freqüent la primera i més escassa la segona. Del macís del Teix i muntanyes de Valldemossa es coneix el *Cyrtomus majoricensis* Breit.

La petita família dels LARIDAE té una sola espècie: el *Kitorrhinus Hoyeri* Tenenbaum, estès principalment per la part central de Mallorca.

De la numerosa família dels CURCULIONIDAE he comptat fins a 288 espècies, resultant 18 d'elles formes endèmiques. És aquesta família un grup molt ric en espècies, vivint a costa dels vegetals. Entre ells es troba el corc de l'arroç ("gorgojo" en castellà) i altres formes semblants.

Del gènere *Otiorrhynchus* trobam tres espècies a Mallorca: *O. corticalis* Luc., *O. Valldemosae* Schaufuss, i *O. Miramarae* Schaufuss, que es troben a la primavera sota les pedres, detritus vegetals, etc. Del gènere *Peritelus* figuren 2 espècies: el *P. Balearicus* Desbro., de Soller, Valldemossa, etc. i el *P. invirides* Pic, també de Mallorca. Una altra espècie descrita pel naturalista francès Desbrochers és el *Cyrtolepus Moraguesi* Desbr. El gènere *Scythropus* té una espècie molt abundosa, l'*Scythropus Javeti* Desbr.

Dels *Cathormiocerus* figuren 2 espècies que habiten els indrets arenosos, com el *C. canaliculatus* Schaufuss i el *C. Moraguesi* Desbr. de la Torre d'En Pau, prop de Palma, i d'altres localitats. El pro-

fessor Schaufuss de Viena, que tantes espècies d'escarabats va descriure de les Balears, va fer conèixer també una espècie molt particular de la nostra fauna, el *Bradycinetus Ignatii* Schaufuss, trobat per primera vegada a Marratxí i dedicat a Dn. Ignasi Moragues. Schaufuss va crear per a ell el nou gènere *Bradycinetus*. El *Geonomus caudulatus* Fairmere és un altre endemisme de Mallorca.

Els *Brachycerus*, formes de cos esfèric i àpters, amb les larves vivint dintre els tubèrculs de les liliàcees, són freqüents en els arenals on es troben les citades plantes. El *Brachycerus Balearicus* Bedel està molt estès, sobretot en els indrets secs i arenosos. El *Brachycerus barbarus* Linneu, de l'Europa meridional, té a Mallorca una varietat, *ramosus* Schaufuss.

Altres espècies endèmiques són: El *Rhytirrhinus modestum* Schaufuss, l'*Acalles Moraguesi* Desbr., *A. Breiti* Solari, el *Mecinus sublineellus* Fairm. i la varietat *bivittatus* La Fuente, del *Nanophyes hemisphaericus* Oliver.

Família SCARABEIDAE. — De 71 espècies, tan sols 4 són endèmiques. Entre elles veiem el *Rhizotragus lepidus* Schaufuss trobat a Palma, Calvià i Valldemosa. Reitter va descriure l'*Amphimallus Menorcanus* Reitter, de Menorca, que creim no es troba a Mallorca. A les marismes de So'n Sunyer, Santa Ponsa, etc. el Sr. Capdebou trobà l'*Elaphocera Capdebou* i Schaufuss, i d'Eivissa el Sr. Escalera ha descrit, fa uns quants anys, l'*Elaphocera Ibicensis* Escalera, espècie major que l'anterior i acantonada, segons sembla, a la mateixa illa d'Eivissa.

III

Després del nombre prou alt d'endemismes ressenyats en l'ordre dels coleòpters, tot lo que exposi seguidament sobre els altres grups d'insectes semblarà pobre i mancat d'interès. Veurem, malgrat això, les dades que donen.

Demàpters i Ortòpters.—A aquests ordres, a Mallorca, els han dedicat prou atenció diferents entomòlegs, entre ells Bolivar (I.), P. Navas S. J., Gmà. Jordà, Garcies, P. Rotger i altres. Conten fins ara unes 65 espècies. A les demés illes, el seu coneixement deixa molt que desitjar.

Tal conjunt és pobre en endemismes, trobant un sol cas entre

els Dermàpters de la família FORFICULIDAE (tallanassos, *tijeretas* en castellà). La *Labidura riparia* Pallas. estesa per l'Europa meridional i el Nord d'Àfrica, presenta a Mallorca una varietat descrita pel P. Navas; es la var. *Jordana Navas*. Viu, aquesta forma interessant, en els arenals de les riberes pollencines i de la badia d'Alcúdia, dintre les llargues galeries fetes en la terra, tot prop de l'aigua de les maresmes.

Dels voltants de Palma, Ramme descriu una subespècie local del *Calliptamus sículus* (ACRIIDIDAE) de l'Europa meridional; és la var. *Balearicus* Ramme, caçada a So'n Espanyolet.

La família FASGONURIDAE compta amb una espècie de forta talla, arreu espargida durant l'estiu i la tardor per tota Mallorca. Es l'*Steropleurus Balearicus* Bolivar. Ignor si es troba també a les altres illes. Viu sobre les plantes verdes, entre el fullatge de les quals es fa invisible, degut al seu acentuat mimetisme. Té un cant paregut al so d'una "roncadora"—proporcions guardades entre el llagost i l'instrument—i és conegut dels pagesos, sobretot pollencins, amb el nom de "sarroner" degut a una protuberància, fàcilment visible, que porta sobre el protòrax. És una espècie completament àptera.

Les papallones (Lepidòpters), malgrat l'encís dels seus colors i formes, no han tingut, com es mereixien, cap entomòleg balear que els dedicàs lo millor del seu temps i forces. Estudis més o menys extensos no falten, llistes d'espècies d'una localitat determinada, com per exemple de la regió d'Artà, publicades per En Garcies, o d'alguna de les tres illes; però un catàleg complet de les espècies balears—semblant al que tenim sobre els coleòpters—falta encara.

L'autor qui més ha treballat en aquest sentit és el Dr. Rebel de Viena. Tant pels seus viatges a les Balears com pels materials colleccionats pel P. Rotger i tramesos per ell al museu de Viena, coneixem actualment, degut als seus estudis, unes 335 espècies de papallones de les nostres illes. El Dr. Rebel troba poca la nostra fauna insular en lo que pertoca a les papallones, però a mi em sembla que això és degut a lo poc explorada que fins ara és estada, i el dia que un treball de recollecció intens i metòdic s'emprenghi per un jove naturalista, recorrent muntanyes i valls a diferents èpoques de l'any, crec certament que el seu nombre ha de créixer tot seguit, lo mateix que la proporció dels seus endemismes.

Entre aquests trobam els següents:

A Mallorca existeix una raça particular de la *Gonopteryx Cleopatra* Linneu, papallona amplament distribuïda per l'Europa. És la

varietat *Balearica* Bubacek, trobada per primera vegada per l'autor a Sóller. Es la papallona d'ales grogues, d'un groc de sofre, que vola a la primavera. *Coenonympha pamphylus* Linneu té un endemisme balear en la seva var. *Balearica* Muschamp. Les *Lycaena*, petites papallones d'ales intensament blaves, presenten a Menorca la *L. Icarus* ab. *Balearica* Rebel.

Entre les espècies nocturnes de la família dels SPHINGIDAE, es troba abundosa a Mallorca la var. *Balearica* Rebel, de la *Celerio euphorbiae* Linneu, de l'Europa meridional. Vola al crepuscle, sobretot vespertí, allà on abunden les flors.

De les nombroses espècies dels Heteròcers, va descriure Rebel dues espècies que fins ara no coneixem més que a les Balears. Són la *Pempelia Enderleini* Rebel, i la *Gypsonoma gymnesiarum* Rebel. La papallona dels pins, *Dendrolinus pini*, dóna a aquest mateix naturalista la varietat *Schulzena* Rebel, caçada en els pinars del terme d'Alcúdia. I finalment la *Phasiane partitaria* té a Mallorca una varietat *punctiferata* Rebel.

***

L'ordre dels Himenòpters comprèn les abelles, avespes, formigues, etc. La seva vida juntament amb els seus costums, formant associacions on despleguen una activitat admirable, fan de la seva biologia un capítol interessantíssim entre la història natural dels insectes.

Pocs endemismes ens ofereixen. En la família dels APIDAE comptam el *Podalirius Balearicus* Friese, de Mallorca i la varietat *ebusana* Friese de Mallorca i Eivissa, de la *Melecta luctuosa*, amplament espargida per Europa.

El Sr. Giner ha descrit tres espècies de la fauna eivissenca; són el *Notogonides Baguenai* Giner, *Bembex ebusiana* Giner, i *Tachysphex Dusmeti* Giner. L'entomòleg anglès Saunders descrigué l'*Halictus Hollandi* Saunders, i el *H. Hammi* Saunders, de Mallorca, el *Pompilus Poultoni* Saunders, i el *Mimesa palliditarsis* Saunders, també de Mallorca.

La família FORMICIDAE ha estat estudiada per diferents autors forans, com es pot veure consultant la bibliografia. Segons un d'ells, Wheeler, que els ha dedicat un important estudi, les formigues de les Balears formen un conjunt pobre, d'afinitats ibèriques, contenen escasses espècies endèmiques. Entre aquestes trobam:

La varietat *submauræ* Lomnicki, del *Crematogaster loestrygon* Emmery, recollida a Mallorca. La *Myrmica albuferensis* Lomnicki de la Albufera de La Pobla i de la Porrassa. El *Solenopsis latrofairchildi* Wheeler, de Mallorca. La var. *armouri* Wheeler, del *Campantus lateralis*, i la var. *gemella* Wheeler, del *Aphaenogaster testaceopilosa*, trobades a Mallorca.

El Sr. F. Moragues va proporcionar material d'Estudi al doctor Kriechbaumer de Munich, especialista en Himenòpters paràsits. Resultaren una mena d'espècies noves per a la ciència i de moment endèmiques de les Balears. La seva manera parassitària de viure fa dubtar que sien conegudes d'altres localitats, ja que estan íntimament lligades amb el seu hoste, sobretot en les costes llevantines de la península: Son les següents:

Cephus balearicus Kriechb (Pollensa). *Ichneumon balearicus* Kriechb (Pollensa).
Ichneumon Moraguesi Kriechb (Manacor). *Apaeticus balearicus* Kriechb (Manacor).
Phaeogenes balearicus Kriechb (Pollensa). *Phaeogenes bellulus* Kriechb (Palma)
Ischnus balearicus Kriechb (Pollensa). *Ischnus pictipes* Kriechb (Palma).
Cryptus balearicus Kriechb (Santany). *Goniocryptus parvulus* Kriechb. (Manacor).
Hoplocryptus Mallorcanus Kriechb (Marratxi). *Microcryptus tricolor* Kriechb (Pollensa).
Microcryptus contrarius Kriechb (Manacor). *Phygadeuon anthracinus* Kriechb
Phygadeuon balearicus Kriechb (Palma). *Phygadeuon micromelas* Kriechb (Manacor).
Tryphon balearicus Kriechb (Sóller). *Bassus balearicus* Kriechb (Pollensa).
Homoparus bifoveolatus Kriechb (Manacor). *Pimpla semivaria* Kriechb (Pollensa).
Pimpla tricolor Kriechb (Pollensa). *Pimpla erythronota* Kriechb (Pollensa).
Pimpla balearica Kriechb (Palma). *Pimpla cingulata* Kriechb (Manacor).
Glypta rufiventris Kriechb (Manacor). *Sagaritis balearica* Kriechb (Manacor).
Sagaritis periscelis Kriechb (Manacor). *Sagaritis trochanterata* Kriechb (Pollensa).
Sagaritis dorsalis Kriechb (Pollensa). *Sagaritis Moraguesi* Kriechb (Manacor).
Canidia balearica Kriechb (Palma). *Casinaria parvula* Kriechb (Palma).
i la varietat *nigroscutellata* Kriechb. del *Amblyteles fossorius* Wsm. caçada a So'n Sunyer (Palma).

Sobre els Dípters (mosques) tenim llistes d'espècies del Sr. F. Moragues per Mallorca i algunes altres del entomòleg del Museu de Madrid Sr. Gil Collado d'Eivissa.

Es un dels ordres, aquest dels Dípters, més descuidats i per això es tenen tants pocs elements d'estudi. El Sr. Gil cita d'Eivissa, com espècies noves, no trobades encara a cap altra localitat, les següents:

Biberio Gineri Gil, *Machinus ibizensis* Gil i *Sarcophaga Bolivari* Gil, totes de l'illa d'Eivissa, caçades pel Sr. Giner.

Sobre l'ordre dels Neuròpters també és molt poc lo que es coneix, si bé aquest ordre és un dels mes pobres en espècies. Degut

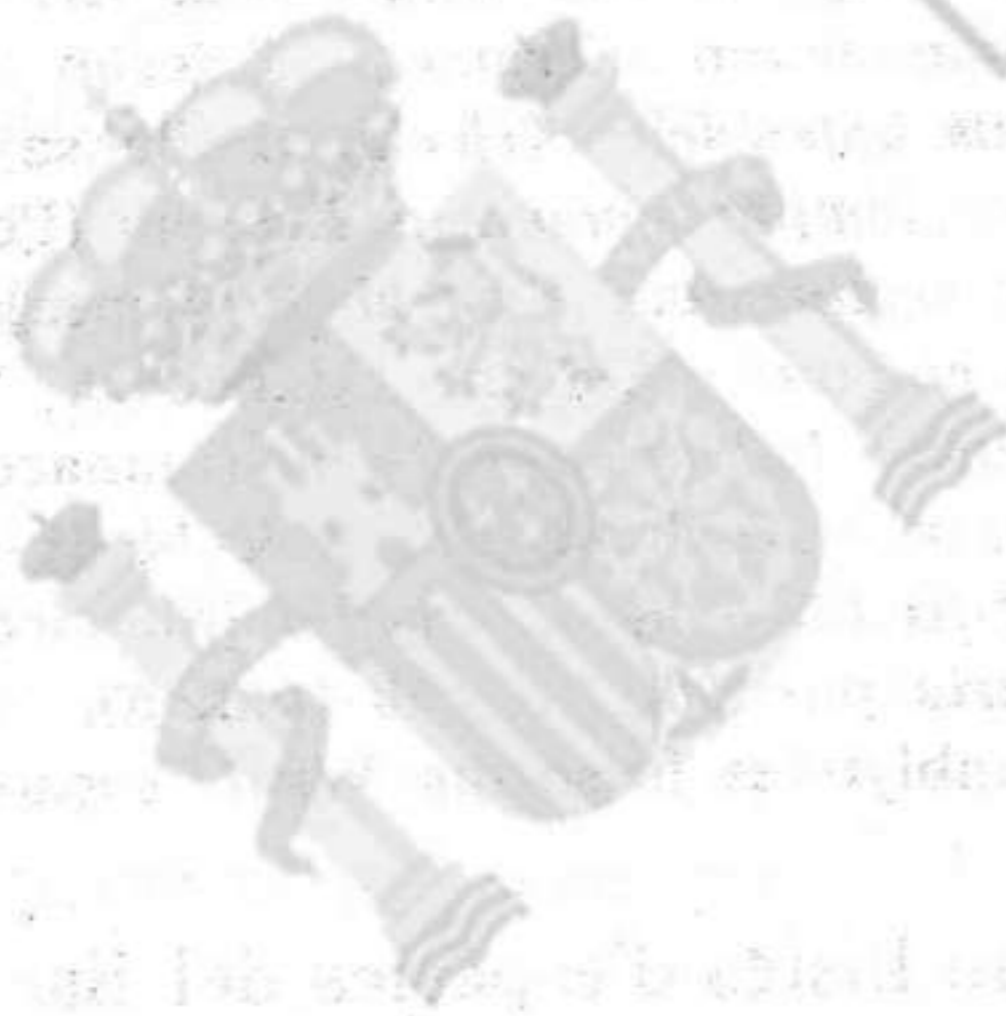

als estudis del seu entomòleg P. Navas S. J., el gran animador de la Societat Entomològica Espanyola, els neuròpters de la regió catalana són ben coneguts actualment. No així les nostres espècies balears, que romanen dins un oblit complet.

Són, tals insectes, d'estructura delicada, esvelts i de forma elegant, amb ales com de gasa transparent. No compten avui dia gran varietat d'espècies; però, temps enrera, al final de l'era primària, alcançaren un desenvolupament extraordinari. Dins el carbonífer de Commeny (França) s'han trobat Libellules fossilitzades amb ales d'un metre, comptant de punta a punta.

De Mallorca tan sols coneixem com endemismes la varietat *Lulliana Navas*, caçada a Pollença, de la *Chrysopa vulgaris* d'Europa, i la var. *submaculosa Navas* del *Creoleon Nigrum*, trobat també a Mallorca.

G. COLOM CASASNOVES

ODA NOVA A LA VINYA

SALUT, oh vinya daurada del mas!
Salut, oh vinya fecunda, exquisida.
Tu qui dels avis menares la vida
perquè et seguien, cada any, pas a pas.
Salut, oh vinya daurada del mas!

Salut, oh vinya que enjoies el camp
dins les antares de lleus oliveres.
Salut, oh vinya daurada, que esperes
les vermadores de cara d'aram.
Salut, oh vinya que enjoies el camp!

Oh, com són belles les tardes d'agost,
ara que el vent esfullava les roses.
Salut, oh vinya daurada, que poses
una miqueta de sang al teu most.
Oh, com són belles les tardes d'agost!

Vindrà el setembre desfet en cançons
i sentiràs les rients vermadores
caramullant les pesants portadores
i colpejant els raïms amb falçons,
quan el setembre es defaci en cançons...

Oh, vinya verda que ens dones l'amor
d'aquests raïms que cada any ens ofrenes.

Si del bell most ens duus sang a les venes,
trau-nos, oh vinya, tot vel de llangor.
Dóna als que vinguin idèntic amor.

Aquest amor que passaren els vells
dels uns al altres—germans i germanes.
Salut, oh vinya, que amor encomanes
i allunyes l'odi que ens pot fer mesells,
tot i amb la sang que portem d'aquells vells.

Tu, lassa encara, del fruit que ens has dat,
tornes en símbol tes nues redoltes:
fas que no puguin morir massa soltes,
i res no trenca, sinó un foc sagrat,
aquest abraç que en jaquir-te s'han dat.

Dóna als meus fills aquest aire serè
que tens en créixer i llanguir cada anyada
que, si ben fort la feixina han lligada
com tos sarments, no els podrà escampar res.
Dóna als meus fills aquest aire serè.

Déixa'ls que riguin i cantin amb tu,
que jo, d'infant, quan seguia tes tires
de ceps brotats com a verdes guspines,
m'embriagaves de llum com ningú.
Déixa'ls que creixin i cantin amb tu.

I fes encara, quan vingui la mort,
que ens resignem de la fruita nostrada.
Tanca'ns, oh vinya, la nostra mirada
amb els teus pàmpols daurats, pel conhort
de que no ens sembli que arriba la mort.

Siguin els fills de la pàtria sarments
 d'aquesta terra que no ens han de prendre.
 Si un foc els crema que ventin llur cendra,
 d'altres n'haurà de més forts i potents.
 Siguem, germans, de la Pàtria sarments!

J. M. PROUS I VILA

INTRODUCCIÓ

La literatura catalana, més que en altres que la grana i llatina plegades, és pensada essencialment per a la llengua catalana. El llenguatge català, però, no és una llengua que s'ha desenvolupada en els darrers temps, sinó que ha estat desenvolupant-se des de molt temps enrere. És per això que la literatura catalana ha estat sempre una literatura que ha estat desenvolupant-se en els darrers temps, i no pas una literatura que ha estat desenvolupant-se en els darrers temps.

El llenguatge català, però, no és una llengua que s'ha desenvolupada en els darrers temps, sinó que ha estat desenvolupant-se des de molt temps enrere. És per això que la literatura catalana ha estat sempre una literatura que ha estat desenvolupant-se en els darrers temps, i no pas una literatura que ha estat desenvolupant-se en els darrers temps.

La literatura catalana, però, no és una llengua que s'ha desenvolupada en els darrers temps, sinó que ha estat desenvolupant-se des de molt temps enrere. És per això que la literatura catalana ha estat sempre una literatura que ha estat desenvolupant-se en els darrers temps, i no pas una literatura que ha estat desenvolupant-se en els darrers temps.

El llenguatge català, però, no és una llengua que s'ha desenvolupada en els darrers temps, sinó que ha estat desenvolupant-se des de molt temps enrere. És per això que la literatura catalana ha estat sempre una literatura que ha estat desenvolupant-se en els darrers temps, i no pas una literatura que ha estat desenvolupant-se en els darrers temps.

BHAGAVADGĪTĀ

EL POEMA DEL SENYOR

INTRODUCCIÓ

La literatura sànskrita, més extensa que la grega i llatina plegades, és penetrada essencialment pels valors religiosos. El clima tropical de l'Índia, que ens dona els arbres més grans del món, sota els quals erren els elefants, sembla induir a la visió contemplativa d'un univers que es desdibuixa en els seus límits. I allí fou concebut el poema èpic més extens de la humanitat: el *Mahabharata*. Obra de segles, trenta vegades més extensa que l'Eneida, presenta necessàriament més varietat que unitat. L'episodi central és la lluita entre els prínceps Pandavas, hereus legítims d'un gran reialme, i els intrigants Kuravas, que n'eren detentors.

El *Bhagavadgita*, "El Poema del Senyor", és un episodi del *Mahabharata*, i es representa recitar per Samjaia, el cotxer del carro reial, a Dhitaraxtra, el monarca vell i orb de Hastinapura que ha renunciat el reialme. Abans de la gran batalla, veiem Krixna, encarnació de la Divinitat, conduint el carro de guerra d'Arjuna, el príncep heroi dels Pandavas. La major part dels set cents versicles del poema, distribuïts en divuit cants, tants com dies durà la batalla, és un diàleg entre Arjuna i el seu mestre i amic Krixna. Arjuna no vol lluitar; sent la tristesa de "la nit obscura de l'ànima". Però el mestre li mostra la necessitat de la lluita i, ensenyant-li el camí gloriós de la victòria, li va explicant els misteris de l'ànima i de l'univers.

Es evident que el poema pot tenir un sentit simbòlic. Arjuna és l'ànima anhelant que defalleix davant la lluita contra les passions i els obstacles de la via mística, i Krixna és l'Esperit diví que anima l'ànima vacil·lant i li dona el coratge heroic que la conduirà després de la victòria a les regions de la pau suprema.

Resumeix el *Bhagavadgita* els principals corrents filosòfics i religiosos de l'Índia antiga. La seva lliçó central és que cada home té un deure, *Dharma*, a complir. Ha d'obrar, però, com obra l'artista pur: pel sol plaer de la creació i no per egoisme. Ha de convertir els desigs vacil·lants en voluntat, en acció, i oferir les obres a la Divinitat: aquest és el *Karma-Yoga*, el camí de l'acció. Superior al camí de l'acció és el camí del coneixement vers la Divinitat: és el *Jñana-Yoga*. Però més alt que aquests dos camins hi ha encara el de l'amor, amor que és camí i terme: el *Bhakti-Yoga*. Les tres vies no són divergents i poden ésser seguides alhora, i la pràctica del *Yoga* ens ajuda a seguir-les. Pel *Yoga* s'obté la concentració tranquil·la i perfecta que mena a la contemplació i, seguint la senda mística, s'arribarà a la unió sagrada amb la Divinitat; la inefable benaurança.

El *Bhagavadgita* és una de les joies de la literatura universal. Pocs llibres s'han produït que més ens donin la impressió d'un llibre amic. Però el qui sols lle-

geixi el *Gita* amb el pensament crític de l'erudit, no comprendrà més que una part del seu valor: només la llum de la nostra poesia ens podrà illuminar per sentir la gran poesia del poema. Durant més de dos mil anys les seves paraules han donat coratge, llum i esperança a milions d'éssers humans de la gran India, i ecos de llurs melodies ens arriben plens de vida. Els problemes que presenta Arjuna són els problemes eterns de l'esperit humà, que de tant en tant sent l'enyorança de l'Esperit Suprem.

CANT XI

LA VISIÓ DE LA FORMA DE L'UNIVERS

Arjuna:

1. La teva gràcia m'ha revelat el secret suprem de l'Adhiatma, el teu esperit en tots els éssers: passada és la meva decepció.
2. Tu m'has parlat, O Déu d'ulls tranquils de lotus, del venir i departir-se de les coses, i també de la teva majestat eterna.
3. Ara voldria, O Déu suprem, contemplar la forma gloriosa de la teva grandesa, O Tu, el primer dels éssers.
4. Si Tu creus, O Senyor meu, que jo puc contemplar-lo, mostra'm el teu Jo etern, O Déu de la unió mística.

El Senyor:

5. A cents i també a mils contempla, O Arjuna, les meves vàries figures divines, d'incomptables formes i colors.
6. Aquí hi ha els déus del sol i els del foc i de la llum, els de les tempestes i dels llamps, i els dos cotxers lluminosos del cel. Contempla, O descendent del gran Bharata, meravelles mai vistes abans.
7. Mira en mon cos l'univers, amb ses coses mòbils i immòbils, i tot el que més anhelis veure.
8. Però de veres no podries percebre la Divinitat amb aqueixos teus ulls mortals. Jo et donaré la visió divina: contempla la meva glòria.

Samjaia:

9. Quan Hari, el gran Senyor del Yoga, així hagué parlat, O rei, llavors va mostrar a Partha la seva suprema forma divina.
10. I Arjuna va veure ulls d'innombrables cares i infinites visions de meravelles, nombrosos ornaments celestials i nombroses armes de déus.
11. I vestidures i collarets de flors del cel, i formes perfumades de perfums divins. La Divinitat infinita esguardava veient-ho tot, i comprenent en Ella totes les meravelles.
12. Si la resplendor de mil sols de sobte omplís el cel, es podria comparar a la del Déu infinit.
13. I en aquella resplendor el fill de Pandu veié tot l'univers amb la seva infinita varietat, reunit en vasta unitat en el cos del Déu dels déus.
14. Tremolant d'admiració, Dhanamjaia, el conqueridor de riqueses, s'inclinà davant del déu i devotament ajuntant les mans en adoració exclamà:

Arjuna:

15. En ton cos, O Déu suprem, contemplo els déus; tots els éssers amb llurs infinites varietats; Brahma reposant sobre son tron de lotus; tots els poetes i les sàvies serpents del cel.
16. Contemplo la teva forma immensa on hi ha infinites formes, i veig llurs pits i llurs braços i llurs rostres amb llurs ulls. Començament ni mig ni fi de Tu no hi ha. Contemplo, O Senyor suprem, la teva forma infinita.
17. Tu, tan difícil de veure, t'esguardo al meu entorn, immens, amb corona, ceptre i disc, i en la glòria resplendent del sol i del foc brillant.
18. Tu ets l'Indestructible, l'objecte suprem de la coneixença, el suport suprem de tot l'univers; Tu ets l'inalterable protector de la Llei eterna. Jo medito sobre Tu com Esperit Primer.
19. Jo et veig sense començament ni mig ni fi. Infinita és la força dels teus braços innombrables, i els teus ulls són la lluna i el sol. La teva cara resplendeix com el foc del sacrifici, i amb la teva resplendor Tu escalfes tots els mons.
20. Tu omplis l'espai entre els cels i la terra i tots els vents de l'horitzó. En veure la teva forma meravellosa i terrible, tremolen els tres mons, O Esperit suprem.

21. Les hosts dels déus van vers Tu i ajunten llurs mans amb paor. "Glòria"!, exclamen els poetes de terra i cel i t'exalten amb càntics ressonants.
22. Les constel·lacions de déus et contemplen amb meravella: els déus dels llamps i les tempestes, els de la llum i els del sol; els cotxers lluminosos del cel, i els esperits dels avantpassats; tots els Viçvas i els Iakxas, els Sidhas i els Asuras.
23. Contemplant la teva forma immensa, amb ulls de tantes de cares, amb tants de peus i cames i braços, O Totpoderós, i amb dents terribles, els mons tremolen d'espant, com jo també tremolo.
24. Tocant el cel, flamejant en molts colors, obrint ta boca, radiants tos ulls tan grans, en contemplar-te tremola la meva ànima: perdo el coratge i no tinc pau, O Vixnu!
25. En veure les dents terribles de tes boques que flamejants semblen el foc del temps, jo perdo el nord i em sento sense refugi. Ten compassió, O llar de l'univers!
26. & 27. Els fills de Dhritaraxtra i les hosts dels reis Bhixma, Drona i el fill de Suta, cotxer de reis, corren i entren, amb els nostres grans guerrers, dins tes boques paoroses de dents terribles. Entre les moles de tes dents alguns resten: llurs caps esdevenen pols.
28. Com les grans aigües dels rius se'n van corrent vers la mar, així corren aquests herois vers tes boques flamejants.
29. Com corrent van les falenes a morir en el foc brillant, així els guerrers d'aquest món van a morir en tes boques.
30. Amb tes boques flamejants Tu devores tots els mons. Tot l'univers, il·luminant de la teva resplendor, flameja en la teva terrible glòria, O Vixnu!
31. Senyor, digues-me: qui ets Tu amb aquesta forma paorosa? Jo t'adoro, O Déu suprem, ten compassió de mi. Jo voldria conèixer la teva natura primera. No comprenc aquesta manifestació teva.
- El Senyor:*
32. Jo só el temps poderós que destrueix els mons, vingut ara a anihilar els homes. Moriran els guerrers que estan en els dos exèrcits. Solament tu viuràs.
33. Per això tu alça't, guanya la glòria i, vençuts els enemics, gaudeix del gran reialme. Jo ja he decidit llur mort. Sigues tu el meu instrument.

34. Ja he resolt la mort de Drona, el teu mestre, i dels teus parents reials Bhixma, Jaiadratha i Karna, els quatre amb armes de déus, i dels altres herois guerrers: tu pots occir-los, no tinguis por. Lluita, venceràs en la batalla els teus enemics.

Samjaia:

35. Escoltant aquestes paraules de Keçava, el príncep de la diadema ajuntà tremolós les mans. Amb veu tremolosa va tornar parlar a Krixna, mentre s'inclinava amb por i amb adoració.

Arjuna:

36. Es just, O Déu gloriós, que en la teva glòria el món tot s'alegri i s'ompli de joia. A tots vents fugen amb temor els mals esperits i totes les hosts d'esperits celestials s'inclinen adorant.

37. Com no t'adorarien, O Esperit suprem! Tu més gran que tot, Creador de tot, fins del mateix Brahma; O Ésser infinit, Senyor dels déus, Palau de l'univers; Tu l'Indestructible, allò que és i allò que no és, i allò que està més enllà de l'ésser!

38. Tu ets el Déu del començament, el primer Esperit, el suprem Palau que tot ho conté. Tu el qui coneix i la cosa coneguda. Tot l'univers està penetrat per Tu, O Déu d'infinites formes!

39. Tu ets Vayu el déu del vent, i Agni el déu del foc; Çaçanka el déu de la lluna, Varuna el déu dels cels blaus. Tu Yama el jutge dels morts, Prajapati el déu de la vida. Tu el nostre Pare primer. A Tu glòria, glòria mil vegades glòria, i encara més vegades glòria i glòria.

40. Et glorifico a Tu que ets al Nord, a Tu, que ets al Sud, a Tu que ets a tots vents. Tu, de poder infinit i que tens força infinita, tot ho contens: Tu ets el tot.

41. & 42. O Immutable! Si desconeixent la teva grandesa, creient que solament eres un amic, jo irreverent t'he donat el nom de Krixna, de Iadava, d'amic; si per joc, tot sol o en companyia, no t'he servat degut respecte mentre jugàvem, dormíem, en companyia parlàvem o plegats menjàvem, jo et demano que em perdonis, O Déu d'espais infinits.

43. Tu ets el Pare d'aques món nostre amb ses coses mòbils i les immòbils. Ell t'ha adorat, son Mestre suprem. Ningú no hi ha semblant a Tu. Qui hi hauria en els tres mons més gran que Tu, Senyor d'infinita grandesa?

44. Per això postrant-me, inclinant-me en adoració, mon cor vol

propiciar-te, O Senyor digne de lloances. Sigues compassiu amb mi com un pare amb son fill, un amic amb son amic, l'amat amb la seva amada.

45. Amb alegria he vist el que mai no fou vist, però de por tremola la meva ànima. Mostra'm, Senyor, la teva forma humana, ten compassió, Palau del món, O Déu dels déus.

46. Jo et vull veure com abans amb ton ceptre, corona i disc. Torna a la teva forma de quatre braços, O Tu de mil braços, de formes infinites!

El Senyor:

47. Per la meva gràcia i pel meu místic poder, O Arjuna, has vist aquesta forma suprema amb la seva resplendor, la forma del meu infinit Tot, que és des del començament i no vista mai abans de ningú.

48. Ni els Vedes, ni sacrificis, ni presents, ni bones accions, ni austeritats terribles poden en el món dels homes obtenir la visió d'aquesta forma. Solament tu l'has contemplada.

49. No estiguis trist ni et sentis pertorbat perquè hakis esguardat aquesta transfiguració meva sublim i paorosa. Lliure de por i amb l'esperit joiós, de nou contempla la meva forma humana.

Samjaia:

50. Quan Vasudeva així hagué parlat a Arjuna, de nou va manifestar-se en la forma que abans tenia; i el gran Esperit consolà aquell que tenia por, assumint la seva forma amorosa.

Arjuna:

51. Veient la teva dolça forma humana, O Tu que em dones coratge, torno a la meva consciència i a la meva pròpia natura.

El Senyor:

52. Aquesta forma que tu has contemplat, és molt difícil de veure. Fins els déus anhelan contemplar aquesta forma.

53. Ni amb Vedes, ni amb austeritats, ni amb presents, ni amb sacrificis puc jo ésser esguardat com tu has pogut fer-ho.

54. Solament per amor, O Arjuna, puc jo ésser vist així, i conegut

en la meva essència, i solament amb amor puc ésser penetrat.

55. El qui fa obres per a Mi, el qui fa de Mi el seu fi, el qui per a Mi té amor, lliure de llaços humans i sense malvolença a cap ésser, aquell ve a Mi, O fill de Pandu!

JOAN MASCARÓ, M. A., Trad.

El Senyor:

47. Per la meua gràcia i per meu assistit poder, O Aghura, has vist aquesta forma espiritual i no la seva resplendor, la forma del meu infinit. Tu que és en el del desenvolupament i no vista mai abans de tu.

48. Ni els Vedes, ni escrits, ni presents, ni bones accions, ni autèntics terribles pelan en el món dels homes, obtenir la visió d'aquesta forma, és un gran esforç i una contemplació.

49. No estiguis trist ni el senti paròdica i no hagas esguardar aquesta transfiguració meua, lliure de por i sense l'aspecte jolós, de nos contemplant la meua forma humana.

50. Quan Vasudevó s'hi agraigé i parlà i aghura, jo no ve manifestar-se en la forma que alguns terribles i el gran Espirit consola aquell que té un bon assentiment la seva forma humana.

Aghura:

51. Veient la teua forma humana, O Tu que em dones coratge, torno a la meua consciència i a la meua pròpia natura.

El Senyor:

52. Aquesta forma que tu has contemplat, és molt difícil de veure. Pels sis déus autèntics contemplar aquesta forma.

53. Ni amb Vedes, ni amb autèntics, ni amb presents, ni amb sacrificis que jo ésser esguardat, tot i la gran forma jo ho.

54. Solament per amor, O Aghura, que jo ésser vist així, i congnu

---

MIQUEL COSTA I LLOBERA

EL turista distret que passa per Formentor com per qualsevol estació mundana de la Costa d'Atzur o de la Riviera, ignora generalment que aquells magnífics espadats de tramuntana en l'illa de Mallorca, aquelles valls cobertes d'aromàtiques boscúries, aquelles platges de bellesa enlluernadora, foren un dia l'heretat familiar d'un gran poeta, pàtria i refugi darrer de la seva Musa. Abans que un hotel famós divulgés el nom de Formentor, l'havia consagrat, conjuntament amb el de Miquel Costa i Llobera, un dels poemes cabdals de la nostra renaixença, èmul de l'"Excelsior" de Longfellow.

Miquel Costa era nat a Pollença l'any 1854. Havia cursat Lleis a les universitats de Barcelona i de Madrid, i deixat aquests estudis pels de Teologia en el Seminari Pontifici de Roma, d'on tornava ordenat de sacerdot. Visqué a Mallorca, en íntima comunió espiritual amb Catalunya. Un prestigi únic voltà sempre d'admiració reverent la seva figura.

Cantant la vall de Lluc, que, en l'escenari més modest de l'illa de Mallorca, resumeix Montserrat i Núria, Mossèn Costa va escriure un dia:

*Lloc de muntanyes i neu,
excelsitud i puresa...*

Aquest darrer vers el defineix, a ell i a tota la seva obra lírica. No en trobareu dins cap literatura una altra de més noble, de més immaculada. Ho fou igualment tota la seva vida. Dignitat patrícia, sobrietat i delicadesa ornant les portes del seu jardí interior—*hortus conclusus*,—generositat, practicada amb el gest més senzill i amb reserva exquisida: heus ací l'home. Ric de interiors riqueses i deseixit de les altres, renuncià de jove la seva magnífica herència. Restà al costat de son vell pare, exercint elevadament el seu ministeri, i fou, ja al declinar dels seus anys, canonge de la Catedral de Palma. Va morir en aquella ciutat, dins l'església de les Tereses, predicant les glòries de la Santa d'Avila, el dia de la seva festa, l'any 1922.

Tot escriptor deu a la sang i al medi en què ha viscut les característiques del seu geni. En l'obra de Mossèn Costa hi sentim Pollença i Roma. Tot allò que de més bell i de més serè, de més dolç o de més sublim hi ha en el paisatge muntanyenc de l'illa, és reflectit en aquesta obra com dins un mirall de fúlgida limpidesa; però ennoblit i transfigurat encara.

“*Damunt l'altura*” concep i titula una de ses primeres poesies, plena d'impuls juvenil vers el seu ideal puríssim:

*Damunt el front de la serra,
bé pots, cor meu, reposar,
suspès entre cel i terra
sobre l'abisme del mar.*

Allà el poeta exulta, en una embriaguesa de llum, davant el poema de la creació:

*Jo vull sentir ta harmonia,
ton llenguatge mig comprès,
així com infant sentia
la dolça cançó del bres.*

*Vull veure les riques festes
de ton sol enamorat,
i dins tes coves ferestes
vull sentir la tempestat.*

*De l'avenc a l'estelada
vull esplaiar l'esperit,
per dins vents i nuvolada,
terra i mar, albes i nit.*

*De ta essència beneïda
vull rabejar lo cor meu.
Vull viure d'aquesta vida
que acosta l'ànima a Déu.*

I, emportat pel corrent líric, romp en la invocació inefable:

*Poesia, poesia,
verge dels càntics divins,
amor de l'ànima mia,
germana dels serafins!*

*Vina ja: l'hora sagrada
 en què parles a mon cor
 ja escampa sa llum daurada
 damunt el dia que es mor.*

*Ja, entre les veus de misteri
 que s'aixequen de la mar,
 la remor de ton salteri,
 oh verge! sent resonar...*

Després d'aquesta lectura i de la de *El Pi de Formentor*, l'arbre sublim que riu i canta dins la tempestat més fort que les onades, espolsant sa cabellera reial damunt els núvols, cal, per a ben conèixer Mossèn Costa, parar esment a aquelles petites flors de sentor finíssima mig amagades a l'ombra dels seus grans poemes. I cal encara admirar el desdoblament del seu talent poètic en aquells fruits de maduresa que són les *Horacianes*, i la posta serena del seu geni en la malinconia de sos poemes tardorals, greus i mestrivols:

*Buida jo torn ma vida a ton refugi,
 oh vell pinar desert!
 Com la teva remor, per més que pugui,
 mon pobre cant se perd...*

L'obra de Costa i Llobera és d'una bellesa formal insuperable. La idea i l'emoció poètica hi palpiten sempre dins un motllo perfecte. Posseïa una cultura clàssica admirablement assimilada; però, com diu En Joan Alcover en el seu magistral estudi, "el sentiment hellènic, més que en els llibres, el begué en l'aire que respirava." I, si aquest sentiment infon a la poesia de Mossèn Costa la joventut perenne, Roma hi és sempre present en una mena de llei arquitectònica.

El nostre gran líric va aplegar en un primer recull, sota el títol de *Poesies mallorquines* la seva producció juvenil, plena de joies com "El Pi de Formentor", "L'Harpa", "Temporal", "Damunt l'altura"... Publicà després en llengua castellana un volum de *Líricas*, de tema italià moltes d'elles, en el qual figura una peça d'un valor únic: *En las Catacumbas de Roma*, encara avui ignorada en les terres altes. Només Valera, Menéndez i Pelayo i uns pocs escollits més se n'adonaren. Més tard, varen veure la llum successivament els poemes narratius "De l'agre de la terra", "Tradicions

i *Fantasies*", "Horacianes", "Visions de Palestina", el recull de *Poesies* publicat per Oliva de Vilanova, els "Himnes de Prudenci", traduïts per encàrrec de l'Institut d'Estudis Catalans, i, mort el poeta, els quatre volums d'*Obres completes*, edició de l'Il·lustració Catalana amb pròleg de Joan Alcover. Han aparegut també dues tries dels seus principals poemes; una d'elles publicada per l'"Editorial Catalana", amb un estudi de Josep M.ª Capdevila, l'altra en edició pulquèrrima de "Il·lustració Catalana", que vaig tenir l'honor de prologar.

Mossèn Costa i Llobera mereix ésser venerat per tot Catalunya com una de les figures cabdals de la nostra renaixença. Per ell la llengua fou exaltada als cims més gloriosos i purs de la bellesa.

MIQUEL FERRA

(Parlament radiat per "Radio Associació de Catalunya" en la sessió dedicada als catalans d'Amèrica el dia 11 de novembre de 1935).

LA TRIA PERSONAL

ESTEM en un període especialment clar de la lluita entre la collectivització i la personalitat. La màquina, la tècnica se'ns han tornat instruments de la collectivització contra la personalitat humana. La darrera conseqüència de la collectivització seria l'anorreament de la personalitat, substituïda per la classe. L'home ja no fóra un ésser espiritual amb les seves il·lusions, passions, caràcter, sinó simplement una rodeta de la gran màquina social, un productor i consumidor. D'aquest fet la cultura hauria desaparegut. Perquè la cultura radica en l'home diferenciat. Perquè només el conreu de la personalitat porta a la creació de valors morals, de santedat, d'heroisme, de poesia.

La tècnica resulta, doncs, enemiga de la personalitat. Es que, a força de conèixer, hom ha oblidat el que era existir. El retorn a la persona humana és un retorn a l'home existent, que ha estat substituït per l'home coneixent. Els renaixentistes mallorquins fundaren, cinquanta anys enrera, la primera publicació popular del ressorgiment insular. No la titularen la Ciència, ni la Sapiència. La titularen La Ignorància. Era una actitud irònica, és a dir, socràtica, és a dir, personalista. En els primers mots de l'article de presentació, deien: "Noltros som noltros... i fora mosques." Aquesta expressió familiar mallorquina, que és irònica i profunda, es transformà, en la política espanyola, en l'emblema de l'orgull personal: "Nosotros somos nosotros", o sigui la vanitat de la virtut: Antoni Maura. (1)

Tot personalista torna a Sòcrates. Així Kierkegaard i els seus exègetes i deixebles d'avui. La coneixença deixa d'ésser coneixença per a esdevenir consciència quan la coneixença—com en Sòcrates—s'ha tornat vida o passió. El pensador autèntic, pensa amb energia i passió. La impassibilitat és condició d'erudits, i no pas virtut de savis autèntics, personals. L'erudit és el coneixedor de fets externs,

---

(1) Gran mallorquí, altrament reverenciabile per moltes altres raons.

aprosos, però no assimilats a l'ésser. Els filòsofs d'avui solen ésser coneixedors o professors de filosofia. Una tècnica més; una matèria d'ensenyament—no de vida ni de passió. “Cogito, ergo sum”. Falla l'aforisme del personatge de Plaute, transportat a proposició inicial del mètode cartesià. N'hi ha que pensen, i no són, no existeixen. Els funciona el *cogitare*; no els funciona l'*esse*.

La personalitat és la possessió de vera existència. La falsa personalitat és simple pretensió a l'existència. Els personalistes tornen a Sòcrates perquè s'assignen la tasca de minvar en la humanitat l'abundor de saber, per tal d'ensenyar de bell nou a l'home el que és ésser un home: aquells “nada menos que un hombre” i “todo un hombre” de Unamuno.

En els temps de juvenesa filosòfica, la dificultat era de deixar la immediatesa, la compenetració amb l'existència viscuda, per a situar-se en l'abstracció. L'harmonia entre la realitat i el viure del pensador era tan perfecta que resultava difícil evadir-se de la realitat i transportar-se al món de les idees. Avui és al revés. Les abstraccions ens dominen. L'educació, la societat, la política, ens porten sovint a una ficció de vida, a una ficció de pensament i àdhuc de sentiments. La nostra realitat personal roman ofegada sota el caramull de prejudicis. I pocs tenen el coratge, o, més ben dit, la manca de por per a alliberar-se dels prejudicis i gosar ésser ells mateixos. Les abstraccions externes ens atueixen. Ens dificulten la tria personal. Ens desaconsellen la passió. I, sense tria—de vegades dolorosa, perquè sempre és sacrifici de les altres possibilitats que cal abandonar—, sense passió—sovint dramàtica—, no hi ha personalitat. Ésser, un home, o una dona, és triar, apassionar-se. Existir és decidir-se i apassionar-se.

El jo personal i personalista no és una abstracció més, ni sols una síntesi. És la idea d'una relació vivent amb un mateix. És la interioritat densa i tensa, en densitat i tensió. No és tampoc una donació, sinó una creació pròpia. D'on—toquem un punt essencial—la necessitat de llibertat. La necessitat de llibertat, contra el ple-gament a la fatalitat. Es tracta d'esdevenir el que un és. Sense l'esforç per a tornar-se en un mateix, hom no arriba a ésser un mateix. Ha escrit Mallarmé de Poe: “tel qu'en lui même l'éternité le change”. Aquest jo en què ens hem de tornar és aquell “quelqu'un qui est de moi plus moi même que moi” de Claudel. Per a arribar-hi, no hi ha altre camí que la llibertat. La llibertat és la gran necessitat de la persona humana. La immensitat de l'home, exte-

nent-se en ones de grandesa, té per condició la llibertat. Sense llibertat, no hi ha possibilitat de virtuts humanes; les que tanmateix, sense llibertat, floreixen, són com aquestes flors blanques, criades dins les caveres o cobertes perquè no rebin la claror del sol. Són aspiracions frustrades. Són també, aquestes virtuts de l'esclavatge, protestes contra la manca de llibertat. El martiri del sant, el sacrifici que ell accepta és un himne de llibertat, afirmació de la persona. Com ho és la donació de l'heroi. Com ho és la creació de l'artista. Existir, en suma, és anar ple de passió de llibertat. Existir és ésser lliure, i viceversa. Perquè únicament la persona lliure pot sentir la responsabilitat. Ja sé que les responsabilitats solen esporuguir les pobres criatures d'aquest món. Ja sé que les responsabilitats fadiguen a aquestes consciències tremoloses que cerquen certituds, és a dir, tranquil·litat i pau. Per això hom s'ajupeix tan fàcilment a les dictadures de la creença i de l'acció, perquè ens treuen del damunt les responsabilitats.

Abordem, com veieu, la zona de l'ètica. La personalitat és la capacitat de decisions morals. I la primera decisió és triar-se un mateix. En altres mots: apropiat-se—en tot el sentit del verb apropiat—el contingent que un és; prendre damunt un mateix la pròpia particularitat; fer, de necessitat, llibertat i virtut—important, si considerem el problema del destí personal en funció del destí col·lectiu o patriòtic; viure en el concret i en el temps, no refusant-se, per tant, a la immediatesa, per dura i aspra que sigui, és a dir, no evadint-se, com els romàntics purs, a les regions de la irrealitat, per disgust o fàstic de la realitat; triar-se un mateix com a resultat. En definitiva: produir-se.

I ¿com hom s'apropia un mateix? Aquí cal que reflexionem assenyadament sobre els procediments. Tots, en una forma o altra, quan ens hem trobat en un d'aquests moments decisius per al nostre destí—i n'hi ha per als quals cada instant reflexiu de la vida és una repetició de la pregunta anguniosa—, ens hem plantejat l'ardu problema. O, més ben dit, l'ardu problema s'ha adreçat imperiosament a nosaltres i ens ha exigit la decisió, la resposta. Ha calgut, gairebé sempre dolorosament, o la inhibició o la tria, la qual actuava ensems com a renúncia. Tot en la vastitud del món ens era atracció i seducció, tot ens era possibilitat per al desplegament de la nostra persona: la multiplicitat de les ciències, la varietat immemorable de les actituds i activitats en el camp de l'acció, les metamorfosis inexhauribles de l'art i de la natura. La crida de tot

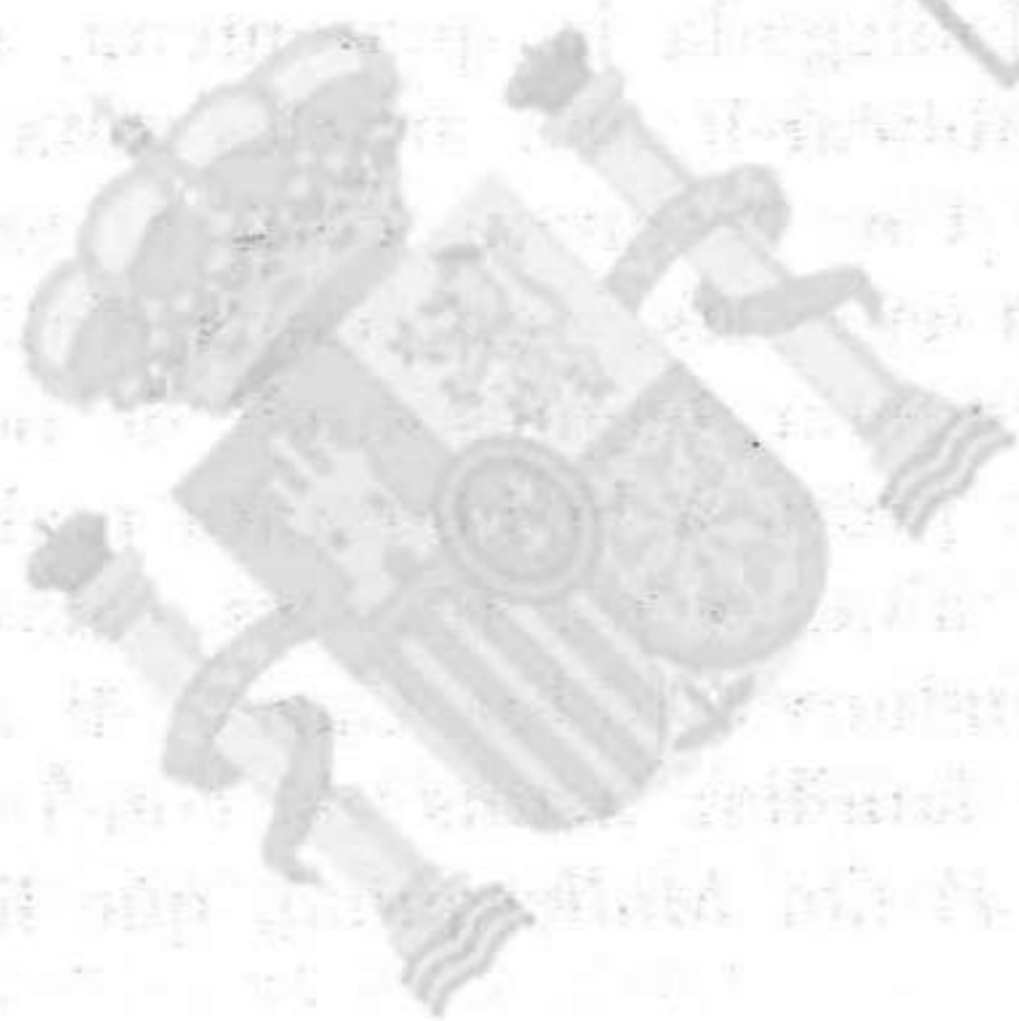
això a la nostra persona àvida era un concert de veus seductores. No ens enganyéssim; no podem copsar-ho tot, no podem esmerçar-nos en tot. Cal triar un camí entre tants, encara que ens sembli que aquesta tria eixala la nostra persona i l'obliga a volades més baixes i més curtes. El moment de la tria és decisiu perquè, de fet, en depèn la sort i el destí de la nostra persona. Però el fet de triar—encara que poguem equivocar-nos—ja és afirmatiu de la persona. Perquè és més important l'acte de triar que la cosa o l'activitat que un tria. El que cal és no deixar-se triar per les coses o les activitats. Cal, en conclusió, el coratge de la tria, amb totes les conseqüències que comporta. Taine ho havia aconsellat amb aquests mots; escolleix el teu solc, i allà profunditza, Que el teu solc, afegeixo, et serveixi de tomba viva, penyora d'existència fecunda. Limitació per simplificació. La via cap a l'infinit no és la dispersió de l'ésser en la immensitat, la persona esparça als quatre vents. La via més segura és la que profunditza en un sol sentit, en un solc personal. Per comptes de perdre's en extensió, guanyar-se en intensitat. Pocs són fidels a aquest mètode. Quan jo m'examino—perdoneu-me aquest detall autobiogràfic, que retrec només com un defecte, com un pecat—, he de reconèixer que la tria m'ha estat sempre difícil; que, per peresa o desconfiança amb mi mateix, m'he deixat triar per les necessitats o els esdeveniments; tantes coses em sedueixen, les trobo interessants i belles, que no sé avenir-me a renunciar-hi, fins i tot quan són entre elles contradictòries; que em plau de sumar—experiències, emocions—, fins i tot, sabent que aquestes adicions són substraccions, que en el que aparentment guanyo realment perdo, i que per escoltar el cant de les múltiples sirenes, oblido la meva melodia personal, la fidelitat a mi mateix, aquella font que s'escola i canta dintre nosaltres, quan tot a l'entorn calla i en el silenci, transparent i sonor, vibra la nostra persona, partint d'un centre vital, en ones d'existència.

Simplificant, unificant arribem als nostres fonaments, i toquem el dipòsit sagrat de la nostra memòria antiga. Trobem llavors el nostre caràcter original, que és el nostre caràcter originari. Perquè origen i originalitat són idèntics. Són la nostra autenticitat. Tot home que es recerca remonta als seus orígens; llavors el present superficial i contingent recula per a donar pas al passat permanent i substancial. Així també els pobles en crisi de renaixença com el nostre; malgrat l'adversitat del present, Catalunya acudeix a la novetat eterna dels seus orígens i s'esforça, lluitant contra la temporalitat

tat, de coincidir amb la pròpia substància. Tot ressorgiment comença per un esguard cap enrera, perquè tot desplegament és un retorn. L'home que recerca la pròpia persona—fenòmen més aviat de maduresa—s'esforça a reviure la seva infantesa. Així mateix un poble es retroba acudint als llocs on romangueren plasmats els seus començaments; per a Catalunya, les valls pirenenques, els monestirs d'on eixiren els primers respirs del nostre esperit; per a Mallorca, la selva immensa de Ramon Llull, remorosa d'ocells i solcada de belles aigües. Per això té tanta valor per al retrobament de la persona el retorn a les primeres sensacions, als primers sentiments i emocions. Per l'evocació dels primers records ens cobrim de la rosada primerenca de la nostra vida. En diríeu una xarxa lluminosa que, cobrint-nos, ens tonifica ensems que ens defineix. L'infant que hi ha en nosaltres, no és sols la part millor que hi ha en nosaltres. És també la part més plena de sentit, més personal, més autèntica. Qui hagi oblidat—home o poble—els seus orígens, s'ha oblidat ell mateix: i ja no és sinó un element confús, massa inconscient i incolora, dins la nebulosa social o dins la correntia històrica.

JOAN ESTELRICH

Don Joan Rosselló de So'n Forteza

DIA 3 de desembre morí en aquesta ciutat Don Joan Rosselló de So'n Forteza. Era el darrer supervivent de la generació d'En Costa i N'Alcover—els tres eren del mateix any 1854—, que representava entre nosaltres, i ha mort vell, apartat de tota lluita, reclòs en la seva solitud i amb el prestigi que li havia guanyat una obra honrada i sana d'escriptor, el primer mèrit i no l'únic, de la qual, fou l'haver arribat d'hora.

Perquè així fos, Don Joan no es posà a la feina massa prest. Abandonada la toga d'advocat, doblegada la quarentena, el setmanari "La Roqueta" començà a publicar-li uns articles sota el pseudònim de Joan de Passatemps. Una primera cosa a agrair-li és aquesta: que no hagués començat en vers, com tants d'altres, sinó que renunciant-hi, coneixent-se'n indotat, hagués intuït de bona hora la necessitat i la falta que li feia la prosa a la literatura mallorquina. De "La Roqueta" passà, ja cara alta, a les revistes catalanes del temps, fins que pel 1903, la "Catalunya" d'En Carner li aplegà la primera garba sota el títol, avui familiar a tots els coneixedors de les nostres lletres, de *Manyoc de Fruita Mallorquina*, que li prologà Mn. Costa.

L'any després, sortia *En Rupit*, a la col·lecció "L'Avenç", i en 1908 la mateixa Biblioteca li publicava un altre petit volum que aplegava, sota el títol genèric de *Ruralisme*, tres treballs de tema pagès, plens de suggestions i interessants punt de vista: "La pagesia mallorquina", conferència donada per encàrrec de l'Ajuntament en les fires i festes de 1903, "Els Arbres" i "Les indústries rurals a Mallorca", conferència en el Xe Congrés Agrícola Català-Balear, a Manacor; i dos discursos de Jocs Florals, el presidencial dels de Viladrau en 1905, i el de gràcies d'Inca del mateix any.

El discurs de Viladrau, que duu en aquest llibre el títol de

“Brosta Tardana”, és un comentari de l'autor a la seva obra de prosista. Entre les afirmacions que hi fa diu que la seva producció no té res d'urbana.

Aquest fou potser el seu mèrit major: haver duit al camp obert, a l'aire lliure de pagesia, a l'escenari rural, verge fins allavors i ple de possibilitats literàries, la prosa que els nostres costumistes, únics valedors que el conreu literari de l'idioma podia presentar, havien tancat en la descripció d'un ciutadanisme i sub-urbisme de mossons i menestrals. Les escaduceres aparicions literàries de la pagesia eren caricaturals i fragmentàries. Amb el *Manyoc* era la pagesia autèntica, al viu i de primera mà que feia la seva aparició renovelladora, orejant la prosa literària com una alenada d'aire que penetra sobtadament dins una cambra tancada.

Després del *Manyoc*, vengueren *En Caragol*, i en el folletí del “Sóller”, on ja havia fet la seva primera aparició “En Rupit”, les *Tardanies*. Després, res pus. Ell podria pensar que saber-se retirar d'hora és tan difícil com presentar-se a punt. Però nosaltres hauríem volgut que aquella ploma, a la qual la nostra prosa devia tant, no s'hagués reclosa a tan esquiva inacció, al casal de So'n Forteza d'Alaró.

En aquell recés senyorívol, per ell tan amat, havíem conegut a Don Joan Rosselló i aquell tracte exquisit i la conversa seva que havia captivat abans a tants d'altres que foren sos amics, de Mallorca i de Catalunya. Entre aquells paisatges, escenari de les seves narracions havia madurat la seva obra d'escriptor, no per més curta menys preuada. I en aquells mateixos comellars havia meditat llargament, sentint-se envellir i empènyer pels dols i les dolences, la caducitat de moltes coses humanes i la perennitat d'altres, com aquell amor a la llengua, que ell havia compartit tan eficaçment i mantengué intacte fins a la mort.

Descansi en pau. En compartir avui amb els seus familiars el dol per aquesta mort, rendim des d'aquestes pàgines a la seva memòria l'homenatge d'estimació i simpatia que ell no ens escatimà de vida.

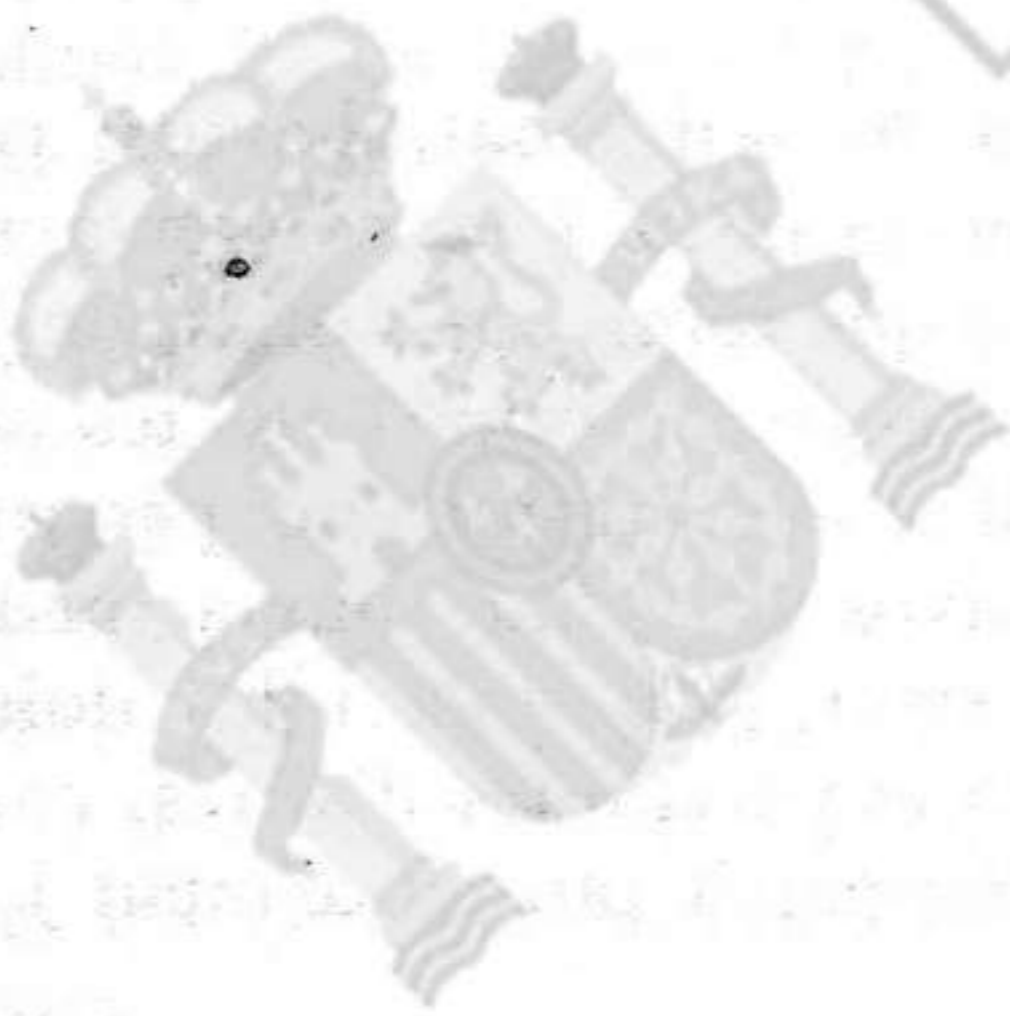
L. N. T.

OBRES DE JOAN ROSSELLÓ

- Manyoc de fruita mallorquina.* Pròleg de Mn. Miquel Costa i Llobera [Barcelona, J. Cunill, (s. d.) 1903] CCXLII p. (172 × 113 mm.).
- Ruralisme.* Barcelona, 1908 (Biblioteca Popular de l'Avenç, n.º 80) 106 p. (157 × 117 mm.).
- En Rupit. Idili trist.* Barcelona, 1904 (Biblioteca Popular de l'Avenç, n.º 34), 102 p. Altra edició: Soller, Imp. "La Sinceridad", 1911. 125 p. (165 × 115 mm.).
- Fruita mallorquina.* Barcelona, Ilustració Catalana, (s. d.) (Lectura Popular, núm. 171) 32 p. (195 × 120 mm.).
- En Caragol.* Barcelona, 1917 (La Novella Nova. Núm. 29) 12 p. s. n. (185 × 132 mm.).
- Tardaies.* Folletí del "Soller", no aplegat en volum fins ara.

LECTURES

NOTES SOBRE EL CONFLICTE ITALO-ETIÒPIC

La N. R. F. ha publicat la següent Crònica de l'escriptor Ramon Fernández:

AQUESTA és una guerra masella d'ensenyances, no tant per l'aconteixement en si mateix, que tot just si es distingeix dels demés per la *mise en scène*, sinó pel moment històric de la guerra i per les variades opinions que la guerra suscita. Es diria un *test* muntat per algun demiurg sociòleg per a l'instrucció dels seus deixebles. Hi trobam tot lo d'una guerra en petit, des de la sang fins les mentides; tot hi és clar, car nosaltres no ens sentim massa empesos per l'acció, i ens trobam reculats abastament per a poder destriar el que és troba davall de les coses.

D'antuvi es pot observar (i sembla que això és definitiu), que l'acció política ha produït en el pensament desordres irreparables. La política no està feta per ésser pensada altrament que d'una manera del tot pràctica. Des de l'instant que la volem posar en idees, ens sentim atacats d'afàsia, i diem coses distintes de les que volem dir. Exemple: Podeu escoltar als adversaris de la Gran Bretanya, mormolar: Que n'és d'enravenat aquest país! perquè vos pregunt: Es que Anglaterra, és que França no han fet colonianisme a les totes? Es precis tenir molt mala memòria per a no deixar fer a Itàlia, etc. Ho voleu dit en paraules més acadèmiques? Llegiu-les, extretes del *Manifest* "per a la defensa de l'Occident": "Tampoc es pot veure, sense astorament, com un poble, l'imperi colonial del qual ocupa res menys que la quinta part del món, oposant-se a les justificades empreses de la jove Itàlia... etc.". Tenim aquí, dic jo, la manifestació d'una mena d'afàsia.

Que pensàrieu dels constructors d'automòbils si els sentissiu queixar-se d'un dels seus col·legues, perquè aquest any col·loca el motor al darrera del cotxe, donant per únic motiu de les seves queixes, que els anys passats el posava al davant? Pensàrieu, sens dubte, que aquests fabricants es senten gelosos d'aquell que ha estat prou llest per a reunir capital i utilitat que li permet introduir una novetat en el mercat. Doncs, trobo que quan es fa retret a la Gran Bretanya de la seva actitud present, en nom del seu passat hom actua talment com ho farien els comerciants de l'exemple. Perquè la Gran Bretanya, en comptes de voler rodar dins les velles ginyes, el que cerca és introduir una novetat dins el mercat del món: o sigui l'aplicació d'una certa manera nova, d'un cert reglament internacional. Potser és dolent, però és nou. En la història, arriba sempre un moment que un Imperi es sent poderós abastament per a posar els motors a darrera: així va el món. Itàlia, al contrari, en aquesta qüestió, mantén desesperadament els motors davant. Copia desesperadament les fórmules extremadament xaruques. Amb l'ajuda d'una gran publicitat, cerca fer passar un model 1860 per un model

1935. Els amics d'Itàlia no diuen el que volen dir, i que és molt més senzill: que l'Itàlia feixista representa a sos ulls una valor antidemocràtica de política interior.

L'esquerra, si hem de dir la veritat, no és menys afàsica. En la contestació dels intellectuals "d'esquerra" al *Manifest* dels 64, podeu llegir:.. "aquestes, (les masses populars), malgrat l'acció de certa premsa, els mòbils de la qual no semblen ésser totalment desinteressats, saben discernir certament la veritable missió dels pobles d'Occident, i es refusen a desconèixer, com se les hi convida, l'actitud generosa del poble i dels intellectuals d'Anglaterra. Consideren, que és el deure del Govern francès unir-se als esforços que fan tots els governs que lluiten per la pau i pel respecte a la llei internacional". Es tracta, doncs, segons ells, de lluita per la pau i de generositat! Però, es pot creure que la "generositat" bastaria per a posar en moviment l'enorme aparell britànic? No es veu que l'acció de la S. D. N. comporta tots els perills d'una guerra? Perquè no dir francament: Avui en dia, els interessos d'Anglaterra coincideixen amb els interessos de la civilització, potser perquè Anglaterra és la nació més civilitzada del món? I, perquè no afegir-hi: l'acció a la qual ens empeny la S. D. N. és arriscada, però els riscos a que ens exposam valen bé el cop, perquè en pot sortir una transformació positiva d'Europa? Ni els amics d'Anglaterra, ni els amics de la pau diuen el que volen dir, i que és molt més senzill: que l'acció anglesa és una garantia contra l'acció feixista.

Passa com amb aquesta idea de la civilització, que el *Manifest* dels 64 sembla voler-ne confiar la guarda a Itàlia. Entre la civilització anglesa i la civilització italiana hi ha la mateixa diferència que entre l'indicatiu i l'optatiu. No expressa un judici contra el feixisme, sinó el feixisme mateix. L'Anglaterra pot dir: "Jo soc la gran Anglaterra". L'Itàlia, pot dir únicament: "Jo voldria ésser la gran Itàlia". Admetem que la revolució feixista hagi estat perfectament oportuna: per definició suposa un estat anterior crític del qual ha pres naixença. El redreçament feixista s'ha seguit, doncs, *sortint* d'aquest estat crític, i no d'un estat superior com és el cas d'Anglaterra, per exemple. No trobau que és, per tant, difícil de creure que, en just dotze anys, Itàlia es trobi en estat de servir la civilització universal, per gran que pugui ésser el geni dels seus directors? Bé que ho podem veure on es troba en aquest instant: es troba a l'estadi de la guerra colonial. Resulta molt significatiu que aquesta guerra es mení precisament contra un membre de la S. D. N. (la S. D. N. representa un altre estadi de la civilització). Jo no vull establir una jerarquia de valors. Vull suposar que el feixisme sigui necessari per a Itàlia, (encara que l'absència d'opinió pública italiana em deixi dins una ignorància completa respecte d'aquest punt); el que no veig de cap manera és que la guerra italo-etiòpica pugui fer part, en el grau que sigui, d'una "defensa de l'Occident".

Considerem la qüestió sota d'un altre angle: L'entrenament feixista duit a fons des de fa dotze anys, hauria de servir per alguna cosa. Cal donar-ne les proves. Manca poc perquè certa gent acabi per a donar les gràcies a Itàlia d'haver volgut fer explosió a l'Àfrica i no a Europa. D'altra banda, no hem d'oblidar que Itàlia és un contribuïent i un soci capitalista màrtir. Anava a justificar la misèria o a envolupar-se de fums de glòria. De totes maneres, sempre seran circumstàncies de pedagogia i de govern el que obliguen als regents d'Itàlia a temptar l'aventura d'Ètiopia. On romanen, en aquest cas, els interessos de la civilització?

Penso que hom no es representa massa bé en la seva complexitat, les bases psicològiques de l'actitud anglesa. No entra en el costum de l'anglès

fer res per norrès. (Li agraden els jocs, les apostes; però, el pler del joc, de les apostes no és un norrès, és alguna cosa). Tot esforç, per ell, ha d'ésser retribuït per un avantatge positiu, inscrit primerament en els costums, més tard en la llei. Doncs, l'anglès ha fet la guerra, i no vol haver-la feta per norrès. Els avantatges materials, el prestigi de la victòria no-li basten. Quatre anys llargs, ha acomplit un esforç enorme, ha violentat els seus costums, ha sofert en la seva pell i en els seus nervis. Se li ha dit que era per acabar d'una vegada amb els pesombres d'aquest gènere. Ens ho han dit també a nosaltres, però nosaltres no ens ho hem cregut. L'anglès si que s'ho cregué, i ho va creure per les mateixes raons que fan que la publicitat és molt millor negoci a Anglaterra que no a França. D'altra banda, l'anglès és membre d'un Imperi. Estima aquest Imperi per raons evidents, però també per altres motius menys públics. L'anglès posseeix en el més alt grau el complex de la *nurse*, de l'educador, de l'home que pensa servir els secrets de l'higiene i de la bona conducta. Per a dir-ho tot: si per una hipòtesi absurda, arribàs a renunciar al seu poder i als seus interessos d'Imperi, encara gastaria tot el que li restés de força per tal de destorbar que les camises negres vinguessin a reemplaçar dins el món als uniformes kaki; i no per voluntat de poder, aquest cop, sinó per estar convençut que les receptes de les camises negres, (i també dels capots blau-horitzó, o de qualsevol altre color), no valen gaire cosa. Es dedueix que és un conquistador. Sens dubte ha conquistat; però, en el fons de la seva naturalesa no es troba el gust de la conquesta, sinó la repugnància, diria la impotència a ésser conquistat. Malgrat les aparences, no és una mateixa cosa. Un vertader conquistador arrisca a cada instant la derrota, i generalment l'obté. Napoleó era un conquistador. L'Anglaterra de Napoleó no volia la conquesta. Així, totes les mesures de protecció i de vigilància que Anglaterra té escampades a través del món es troben orientades sempre vers la defensa, mai vers l'agressió. Són elles les que permeten cultivar al ciutadà anglès la millor forma d'existència que mai hom hagi trobat a la terra, (així ho creu ell, al menys).

L'Anglaterra, doncs, tant per raons morals com per raons materials no pot deixar d'ésser imperialista. Però, com posseeix la intel·ligència política més afuada del món, pensa que des d'ara la seva acció ha de prendre una forma internacional; dit d'una altra manera: Anglaterra creu que ja no pot conservar la seva pau i la seva força com no sigui per una tàctica de majoria europea. És molt significatiu que, per primera vegada, hagi aplicat aquesta nova tàctica i amb tanta netedat, en una ocasió que és vital per el seu Imperi. Però això no és el punt essencial. El que resulta verament important és que, treballant per a ella mateixa, treballa en el fons per a modificar l'esperit europeu, el costum europeu. El que importa és que Mr. Anthony Eden hagi pogut dir des de la tribuna de Ginebra: "La guerra és un anacronisme crudel, i la humanitat no coneixerà benhaurança duradora mentre no tanqui definitivament l'orella al seu convit enganyador." Ben entès, que no són els mots esmentats — escampats pertot arreu — els que compten; el que compta són les circumstàncies i la responsabilitat de l'orador.

Dit això, la veritat és que hom resta astorat, i fins passablement entristit, al constatar la feblesa de l'opinió pública a França. Entenguem-nos. No somnio, de cap manera, en distribuir tots els elogis a Anglaterra, i totes les errades a Itàlia. Se prou bé que Londres, un cop més, s'es declarat massa tard, amb aquella prudència altiva que li fa creure que els aconteixements no semblen començar fins el moment que s'ocupa d'ells Anglaterra. Conec les dificultats enmig de les quals es debat el govern feixista. No soc d'aquells que des del cim de la seva irresponsabilitat, denunciïn les

difícils maniobres de M. Laval. A més, aquesta revista no és una tribuna política, i sols ens interessa la psicologia de l'opinió. Es aquesta opinió el que és lamentable. És aquesta guerra — l'abast moral i jurídic de la qual no serà mai exagerat abastament —, la que ens planteja pràcticament un problema important de civilització, que no ha despertat entre nosaltres més que reflexes de política interior! I quina buidor de pensament! A l'esquerra, algunes jeremiades sobre l'igualtat i la justícia que encobreixen malament les preocupacions polítiques. A la dreta, una admiració infantina per les formes més dessuetes d'un imperialisme equívoc. A dreta i esquerra, l'impossibilitat d'assumir la responsabilitat de l'acció engendradora d'una eloqüència xaruca i parasitària, que manleva els seus efectes al treball i als esforços dels altres. I, entretant, els anglesos proven de fer avançar algunes passes el món; els russos consoliden les seves posicions avançades; l'alemany manobra i l'italià mor durament.

L'imantació de la dreta i de l'esquerra és tan poderosa a França, que es veu als monàrquics xuclats per l'Itàlia jacobina, i als comunistes aspirats per l'ideologia democràtica. Aquesta manca d'una opinió política, d'un pensament polític personal, independent, em sembla un dels signes més greus que existeixen, sobretot quan se'ls vol cobricelar amb pretensions intel·lectuals. Llegiu, si us plau, els manifestes que he citat abans; hi trobareu idees molt menys clares i molt menys valables que les que pogueu recollir a la taverna de la cantonada. I, amb tot, entre els que els han signat hi trobareu bon nombre d'escriptors molt intel·ligents. Però aquests escriptors, intel·ligents i competents en les seves coses pròpies, totduna que prenen la ploma política en les seves mans, es transformen en "intellectuals", vull dir, en persones que creuen tenir el dret de pensar, però que no tenen els mitjans per a fer-ho. Sens dubte que la culpa no és seva, perquè falten les bases concretes d'un pensament polític, i aquestes bases concretes no són de l'ordre de l'intel·ligència sinó de l'ordre, més complexe i més subtil, de la vida nacional. El retrobar aquestes bases i deduir-ne un pensament, és la nostra tasca més urgent. Els nostres intellectuals farien bé empleant-s'hi, en lloc de malgastar la seva signatura.

J. S. B. TRAD.

E L S L L I B R E S

RIBER, Llorenç.—*La minyonia d'un infant orat*. Mallorca, Biblioteca "Les Illes d'Or" n.º 7, 1935. 164 p. 12.º.

L'excessiu retard en donar compte d'aquest llibre, no ha d'ésser obstacle a saludar-lo com un present exquisit i donar-li la benvinguda més efusiva al tresor comú de les nostres lletres. Un plebiscit entre els lectors de la Biblioteca "Les Illes d'or" el posaria, ben segur, com el millor literàriament, dels set primers publicats. La prosa mallorquina, sobretot, tan mancada d'estímul i d'exemple, s'honora amb aquestes delicioses narracions.

Al lleó li és difícil d'amagar les urpes. A l'autor d'aquest volum d'infantines memòries li és difícil—altrament, perquè?—d'amagar la seva indiscutible mestria i l'alta qualitat del seu humanisme, menys discutible encara. D'altra banda, tot ha estat ja dit sobre aquest llibre. I ha estat retret el record del Mistral de les "Memòries i Contarelles". Es cert que Mistral fou primer a contar la seva infantesa, i és igualment cert que totes les vides d'infants camperols s'assemblen, per mica que siguin llunyanament semblants els escenaris. Res pus.

Altrament, el tema compta aquí menys que no l'estil. I l'estil és perfecte, dolç i transparent com una mel de romaní o tarongina. L'erudició clàssica de l'autor, el tracte d'anys amb els grans llatins li han arribat a fer com una segona naturalesa, velada per la qual la musa fresca, àgil i viva de les seves primeres cançons sembla, a voltes, quedar una mica arreconada, darrera l'abundor d'imatges i de reminiscències clàssiques que esmalten la seva prosa i li donen un to una mica massa solemne. Però això, que no arriba a un retret sinó que es qüestió de gusts, no passa en aquest petit llibre transparent, escrit en una prosa mallorquina puríssima, musical i fina, matisada, delicada i vellutada com un ametlló. Es clar que no tothom té, com Mn. Ribera, el do que li permet de manipular sense perill l'abundància i riquesa d'adjectius que maneja, ni el gust tan ferm que li permet d'ajustar-los sempre al seu lloc. Però fora injust de retreure al mestre la banalitat de les possibles imitacions. I encara, la gràcia amb que tot el petit llibre, i el català sonor en què és escrit, mallorquineja, si que ens són exemple a tots, exemple que esperam no serà negligit.—J. P. M.

GUASP, Mn. Bartomeu.—*Rosada*. Mallorca, Biblioteca "Les Illes d'or", n.º 9, 1935. XVI-159 p. 12.º

Confessa l'autor en el pròleg l'atracció per ell sentida de bona hora per la poesia, com una explicació de la que és escampada per les pàgines d'aquest llibre, segona edició, copiosament augmentada, d'unes *Poesies juvenils* aparegudes pel setembre de 1928, de les quals feu aleshores En M. Ferrà un judici, que el mateix

Mn. Guasp admet i accepta per exacte i que es pot estendre avui sense retoc a les pàgines de *Rosada*. Aquesta poesia és, doncs, “com una aigua molt clara i perfumada de menta; en aquest llibre sols s’hi troba l’expressió de coses simpli-císsimes, en un llenguatge i un estil d’una gran fluidesa, amb imatges escaients i dolces. En Verdaguer, En Costa, Na Maria-Antònia Salvà, han format el gust i la sensibilitat d’aquest fi poeta, que es complau en el to menor i en la quieta mitja llum. En premi d’aquesta gentil humilitat, li és estat concedit—no la inspiració enlluernadora, ni la noble grandiloqüència, ni l’originalitat verbal o imaginativa, ni la revelació de nous misteris—sinó el libar secretament en la naturalesa l’encís delicat i fugitiu d’un lloc o d’una hora i trametre’ns-el sencer dins unes breus i límpides estrofes.”

Si l’autor mateix declara que en té prou amb això, no li hem d’exigir nosaltres més. Agraim-li, al contrari, la seva contenció, aquest to menor tan volgut, que si a voltes pot ésser imposat per la limitació ben sovint és obligat pel mateix sentit de l’elegància. Agraim-li igualment la delicada gràcia d’ègloga—millor que no “eglogal”, ni “fredoral”: l’adjectivació serà sempre un dels esculls de la poesia, que és art d’eliminació, de filtració—de moltes de les composicions d’aquest llibre, que amb bona amor tenim per benvingut a la bibliografia poètica mallorquina.—J. P. M.

DR. ANDREU CAIMARI, Canonge de la Seu de Mallorca.
Edificant la Ciutat, I. Amor.—Impremta “Mn. Alcover”, 1935.
XXVI-192 p. 12.º

Aquest és un llibre no precisament en to menor i del qual es fa difícil parlar, si no s’estableix prèviament una separació radical entre la part que en ell és literatura o poesia, que és la que aquí ens interessa primordialment, i... l’altra part. Es d’agrair que Mn. Caimari, que no és un desconegut ni un nou-vengut en el camp de la poesia mallorquina, s’hagi decidit a recollir en un llibre la seva producció, fins ara dispersa en publicacions escampades, tret d’un primer poemeta juvenil. El present volum, primer d’una trilogia que s’anuncia sota el lema ambiciós de *Edificant la Ciutat*—tema car a l’autor en vers i en prosa—, conté 24 composicions, obra antiga i nova, que van de 1913 a 1935, sota el subtítol general d’“Amor”. Els altres dos volums correspondran, se’ns diu, a “Fides” i “Patria”, integrant plegats la divisa dels Jocs Florals.

En conjunt, aquesta obra s’emmarca tota sola dins aquella que, sense definicions massa precises, tothom entén per “escola mallorquina”, dins de la qual, i sota uns amples perfils generals, tot aquell que té prou força per a fer-ho destaca les pròpies característiques personals. Si jo fos cridat a rellevar les d’aquest poeta, diria honradament que em semblen quant al fons de les seves poesies, una cercada preocupació de transcendentalisme, insuflat o superposat sovint al tema, en perjudici de la simplicitat inspiradora que és base d’una espontaneïtat de realització.

I això mateix tradueix la forma externa d’aquests poemes. La correcció formal, que és característica de l’escola, sembla a voltes castigada i torturada artificialment per una excessiva preocupació retòrica, que augmenta la flonjor del vers en perjudici moltes vegades de la intensitat expressiva. Hi ha una desequació o incongruència evident, al meu entendre, entre la forma i el fons, per exemple, en aplicar a un joc d’infants el metre grandiloqüent i heroic de “La Marcha triunfal” rubendariana, o en dedicar 248 versos, ni que sien de sis síl·labes a burots i baldufes. El perill és

que la poesia no s'escorri, com un peix petit, tan vistós dins una peixera, que no es colombrava en un safareig.

Una composició domina el conjunt, i és "L'aplega de les ovelles" que tot i mistralejar de massa prop, segurament per la música de l'estrofa, té una estructura consistent i una real brillantor de colorit i de lèxic. Al seu costat, no obstant, coses com "El Corpus infantil" i "L'albat" se'n durién les nostres preferències personals.

El llibre, d'excellent i molt cuidada presentació tipogràfica, introdueix a casa nostra els comentaris personals de l'autor a les seves poesies, costum que té potser el seu precedent més il·lustre en les notes, veritablement explicatives, que duen les edicions de Lamartine. Duu a més, aquest llibre, un llarg "Pròleg galeat" —galeadíssim—, de vint-i-quatre pàgines. Tot allò que d'aquest pròleg fa referència a la dignitat, la necessitat i l'actualitat de la poesia, i al sentit cristià i a l'anhel elevat, de pregona arrel paulina, del títol o pavelló que cobreix aquesta obra, pot creure l'autor que és compartit per nosaltres en desig i en esperança.

Aquestes retxes li hauran demostrat, d'altra banda, que hem llegit "tot" el seu llibre. Les discomformitats que amb aquest poguéssim tenir serien ben bones de resumir: "Amfió amb la simbòlica lira—diu—edificà la ciutat." Està bé. La llegenda mítica no afegeix, però, que Amfió, al mateix temps que cantava, anàs llançant sagetes.—J. P. M.

VANDELLÓS, J. — *Catalunya, poble decadent*. — "Biblioteca Catalana d'Autors Independents".—236 pàgines.

Aquest llibre, escrit d'una manera clara i assequible a tothom, constitueix un esdeveniment extraordinari en la nostra bibliografia econòmica. Per la manca de precedents representa un esforç meritori i per la noble intenció de l'autor es fa creditor a la gratitud de tots els catalans, ja que aquest, de tots els nombrosos estudis expositius i comparatius, en treu la conseqüència, n'estudia la causa, n'assenyala el mal i, fins allà on és possible, n'indica el remei.

Aquesta magnífica obra consta de tres parts. La primera tracta de la visió general del problema demogràfic; la segona, de les manifestacions de la decadència demogràfica, les causes de la qual són objecte d'estudi de la tercera. Tot, de cara a Catalunya, tant en el conjunt europeu com en el peninsular.

L'exposició del problema immigratori a Catalunya—de tant interès i de tanta actualitat—, de la natalitat i de la mortalitat, de la baixa fecunditat matrimonial i l'anàlisi de llurs causes i conseqüències, està feta en aquest llibre amb una abundància de dades, amb un fonament i amb un domini absoluts. Altrament, les consideracions d'ordre patriòtic i moral que sovintegen en els capítols d'aquesta obra són d'una remarcable vàlua i posen de relleu l'altesa de mires amb què l'ha escrita el seu autor, a qui indubtablement s'ha de considerar avui com un dels primers economistes peninsulars.

Després dels barroers intents de malejar el benemèrit "Institut d'Investigacions Econòmiques de Catalunya" i de les escameses al seu Director, l'autor d'aquest llibre que comentam, hom comprén amb escreix que la rèplica més contunent a aquestes escameses, fetes—és cert—en moments de passió i per elements ineptes de fora Catalunya però que circumstancialment exerciren les màximes investitures públiques, està representada per aquesta obra, la qual, com hem dit al començament d'aquestes notes, constitueix un esdeveniment extraordinari en la nostra bibliografia científica, i invita a tots els bons catalans, a reflexionar seriosament

sobre els greus problemes que quant a la seva subsistència com a poble i com a collectivitat d'una pura nissaga hi ha actualment a Catalunya plantejats.

De l'edició n'ha tingut cura, amb l'escrupulositat que la caracteritza, la "Biblioteca Catalana d'Autors Independents", la qual també mereix el bé de Catalunya pels nobles motius que informen la seva obra, lluny del negoci i de l'especulació.
—F. V. B.

HARRY GRAFF KESSLER.—*Gesichter und Zeiten, Erinnerungen. Völker und Vaterländer.* S. Fischer, Verlag. Berlin. 1935. 312 p. i 13 lám. imprès als obradors del Bibliographisches Institut A. G. de Leipzig. Relligadura dibuixada per Walter Tiemann.

Retirat a una caseta de la plaça de l'Església, a la Bonanova, l'arquitectura de la qual s'adiu, totes proporcions guardades, amb l'època per ell evocada, el Comte Kessler ha escrit les seves *Memòries*. El primer tom, suara sortit, porta el subtítol de *Pàtries i Pobles*, i en realitat el llibre no és sols una pintura acolorida de la vida social de la seva juvenesa, sinó també un estudi atractívol, traçat amb tota amor, de l'evolució d'Europa, començat precisament quan la societat elegant de l'any setanta o vuitanta caminava cap a la posta, empesa per la vulgaritat ostentosa dels anys següents; llavors hi havia encara surant dins l'aire un rastre del perfum delicat de l'època de Goethe, que anava esvaint-se arrossegada per la fumada ofegadora del temps del "sang i ferro", de l'indústria pesada i del militarisme. Es a dir, que el llibre s'obri a una època que tenia consciència d'aquella tendència espiritual que anomenam esperit europeu, ben distint d'ara, que cada nació aixeca més alts que mai els murs de les fronteres, i es disposa a recloure's dins la pròpia llar tancada. La llarga vida del Comte Kessler, estimador aciençat de les belles arts, mecenes generós, diplomàtic actiu, esperit vigilant a qui atreuen totes les novetats intel·lectuals, dóna a aquest llibre un encant irresistible, degut en bona part a la claredat i bellesa de l'estil, que fa de l'autor un representant típic d'aquell geni europeu a que feim al·lusió.

Esperit delicat, sorgit al bell mig d'aquella època moridora, la mare de Kessler és un exemple ple de gràcia, del "charme" fatiller de la dona d'aquell temps: quintaessència de feminitat destil·lada de mil petiteses. "Llavors l'exaltació, la suavitat, es barrejava amb el picant; el rococó amb Robert Schumann; el to del romantisme amb un Lluís XVI viscut de bell nou, jugant-hi aplegament. Tornava a florir tot quant de femení havia creat la cultura dels segles XVIII i XIX, en un darrer crepuscle, mentre pujava de l'economia, de la política, del baix fons social, l'era fosca. De moment, però, les grans capitals es trobaven en el zènit de la seva glòria: Berlin i Petersburg, París i Viena, dominaven".

Kessler, eternit, evoca en la primera part d'aquest tom el record de la seva mare, i fent us de les *Memòries* i de la correspondència materna, ens dóna una imatge viscuda de les Corts i de les Capitals europees, de la vida de l'aristocràcia d'aquell temps. La major part de les grans figures contemporànies que han deixat rastre del seu pas pel món, passen per les fulles d'aquest llibre, talment com passen per la vida, definides i plasmades en una anècdota, en les curtes retxes d'una lletra, o d'un billet escrit sense pensar en la posteritat; dades sense importància que acumula la vida quotidiana, i que revelen més clarament que enlloc el carac-

ter i la que podríem anomenar humanitat de les grans figures històriques. I no sols hi passen plenes de vida, gràcies a la màgia de l'estil, les grans figures polítiques, sinó i principalment, com escau a una dama de l'extraordinària cultura de la mare de Kessler, molts d'aquells homes que foren creadors artístics o literaris, que amb son treball aconseguiren obrir ample solc en la civilització de tots els pobles.

En la segona part d'aquest primer tom Kessler resumeix la seva experiència escolar. Sembla que l'autor estava predestinat des del breçol a la vida internacional que ha viscut sempre, no sols perquè es barregen en la seva sang la de diverses races, sinó perquè en sos anys d'estudiant hagué de viure plenament les idees pedagògiques que dominaven aleshores en les nacions que eren empori de la cultura. Kessler, estudiant a París, estudiant a Anglaterra, estudiant a Alemanya, pot comparar, i de fet compara amb discreció i judici assenyat, la valor de les idees pedagògiques que es practicaven en els millors col·legis i universitats d'aquelles grans nacions. Aquesta part del llibre té un interès vivíssim per a conèixer la manera de resoldre els problemes de l'educació, mostrant-nos al mateix temps al descobert el nervi fonamental d'aquells Estats, vists des d'un punt d'albir bàsic per a entendre la seva grandesa.

Una vegada, era pel juliol de 1881, l'estudiant d'Ascot, assisteix a una parada militar en el parc de Windsor. La reina Victòria, habillada senzillament de negre, la cara vermella, el cos rodanxó, passa revista a les tropes aguantant amb les seves mans grassones una ombrella un xic envellida. Ávia de tota l'Europa, l'acompanya tota la família. En la seva carretella hi seuen les seves nores, la bella princesa de Wales—una danesa—i la seva filla, que era aleshores Kronprinzessin d'Alemanya. Al costats del cotxe cavalquen els seus gendres, el Kronprinz alemany, que després fou Kaiser Friedrich, bell com un Sigfried, el Gran Duc de Hessen i son fill el príncep de Wales. La segueixen en altres carruatges les demés filles i nores que baviem d'ocupar o que ja ocupaven la major part dels tronos, grossos i petits, d'Europa. Hi havia també les nétes, algunes votades a la mort més crudel, com la que havia d'ésser Zarina, la seva germana, la que fou més tard Gran Duquesa Sergius, que havia de trobar una mort semblant. Aquesta cavalcada desfilava lentament, posant-hi llargues hores, per davant de les tropes formades en quadres infinits, donant a l'espectador l'impressió que estava contemplant la casta supernational d'Europa, que semblava que havia de retenir, per a sempre més, el centre de gravetat de la successió europea. Hom podia creure aleshores en l'eternitat de l'Imperi mundial britànic. Per a que subsistís tal Imperi hi havia tres factors d'una importància vital: el seu comerç i la seva metròpoli comercial, Londres; la seva voluntat, és a dir, la voluntat del "gentleman"; i finalment la Corona, clau de volta que ho aguantava tot. Aquesta estructura secreta, amagada al darrera de la façana parlamentària, podia cruixir si hom sotragava algun d'aquests tres factors. Kessler estudiant pogué veure, en l'exemple d'un condeixeble que es negava a devenir un gentleman, que es començaven a presentar alguns crulls en l'edifici. El domini mundial dependia de la formació d'un tipus humà artificial i extraordinàriament complicat, és a dir, que per una banda al menys, es trobava damunt d'un fonament insegur. Hi hagué pobles, com l'espanyol o el francès, que posseïren una voluntat de domini semblant, però que recolzava damunt les forces militars; els anglesos, amb una voluntat d'imperi i poder igual o més grossa, la volien estintolada en essència en propietats morals, ço és: en la bondat i la maldat, en la

noblesa i la poca noblesa del gentleman. Però, el gentleman no és cap producte natural, sinó el resultat d'un procés de fabricació artificial molt complicat. El producte acabat, quan s'ha reeixit a formar-lo, és mercaderia de qualitat, és el millor del millor. Però, la revolta del condeixible aristocràtic que no volia ésser un gentleman mostra que el mètode pot fracassar, posant en perill una de les bases de l'Imperi.

Amb tot, sempre són moltes les excel·lències dels mètodes anglesos d'educació, i prou cuida Kessler de mostrar-les al veure's transportat a Alemanya per a seguir els seus estudis de diplomàtic. La vida sana i lliure d'Ascot trobà substituït el seu ideal per un culte gairebé místic del "Bildung", per una devoció sense fites a acreïxer per damunt tot el cabal dels propis coneixement. Seguint a Nietsche, l'home, és a dir l'home dels dos segles darrers, ha d'ésser superat, i per aconseguir-ho cal començar la peregrinació per les universitats amb l'afany de trobar un mestre que ajudi a l'escolar amb la seva ciència profunda i amb l'exemple del seu treball acarnissat. Quantes belles pàgines ha escrit Kessler sobre aquests anys de formació! El xoc, però, entre els dos sistemes d'educació fou terrible. Un dia, el jove que acabava d'arribar d'Ascot, té un matx de boxa amb un camarada. El venç, i finida la lluita el vencedor extén la seva ma d'amic al vençut, però aquest reb el geste amical d'una manera insòlita: l'invest, el mossega, li pega, apella a tots els mitjans físics per tal de doblegar l'inimic. El jove Kessler queda astorat al registrar aquest oblit de les regles elementals del joc. Per altra banda, la cultura que se li dóna és unilateral. El bon preceptor li parla dels avantatges de conèixer l'hebreu, però ningú no li diu res mai del valor de les formes i dels colors.

Per fi, arriba l'hora d'entrar a l'universitat. La vida universitària alemanya és reflectida en aquest llibre en tot el que té d'excel·lent i de dolent. Kessler es prepara per entrar a la carrera diplomàtica. És natural, doncs, que s'interessi per la política, pel sistema polític alemany. Però el sistema és inexistent. El sistema era Bismarck, col·locat no ja al centre d'Alemanya, sinó al centre d'Europa, com un colós. Durant aquests anys el visita Kessler a Friedrichruh. Amb tot, la política personalíssima de Bismarck contra Austria, contra Napoleó, contra Roma, contra Harry Arnim, i més encara la seva política interior contra els socialistes etc., desvella en el jove un cert disgust per la carrera que anava a seguir. Pels anys 1886-1888 escriu algunes notes sobre els punts més discutits. Vegeu, per exemple, el que diu sobre la qüestió de Polònia, que té certa relació amb la nostra situació de poble minoritari: "...un dels punts era la meua repugnància per la seva política polonesa. Jo trobava que la violència exercida contra Polònia, el combatre i el voler anihilar la seva llengua materna, era no sols una injustícia, sinó una cosa predestinada d'antuvi al fracàs més sorollós. I no eren tan sols els desenganys que s'hi obtenien com a resultat, els que me feien pensar així, sinó el destí de la política coaccionadora d'Anglaterra respecte d'Irlanda, amb la qual jo estava íntimament compenetrat a conseqüència de les meves relacions amb els meus parents anglesos i irlandesos. El que Anglaterra no havia pogut obtenir en tres segles, malgrat Éssex, Cromwell i Guillem D'Orange, menys ho sabia obtenir Prússia, en condicions molt més desfavorables respecte de Polònia. Amb tot, he de confessar que jo, aleshores, no tenia en compte que l'opressió de Polònia era per a Bismarck un mitjà de la seva política exterior, i en primer lloc, un senderol que menava a Rússia."

Vista la debilitat de la política alemanya, l'estudiant cerca anguniosament una

resposta a la qüestió de quina sia la finalitat i l'objecte de la política, a la qual anava a consagrar els seus anys ulteriors, Per a trobar-la s'endinsa en l'estudi de la literatura política i històrica: Mommsen i Gibbon, Treitschke i Taine, Montesquieu, Rousseau, Ranke. Ara, al recordar aquells temps juvenívols es meravella de no haver estudiat ni Karl Marx, ni Ferdinand Lassalle. Es que en el món burgés on es movia, eren aquests escriptors gent sense importància, embaucadors del poble treballador amb el sortilegi de les frases fortes i dels mots gruixuts. Finalment la resposta cercada amb tanta d'ansia arriba, i la hi donen els grecs antics.

"Figures i temps" es titula aquest llibre, i vet-aquí altre cop en totes les pàgines d'aquesta segona part la brillant desfilada de les grans personalitats que l'atzar posava en son camí.

Amb tota intenció he deixat per lo darrer, alterant l'ordre cronològic, l'experiència escolar de Kessler, infant, a França. El nin aprengué al col·legi de París moltes coses dolentes, i no en serva gaire bon record. Però, hi ha una cosa que s'endinsà profundament en la seva ànima i que mai més no ha oblidat. Aquelles llargues hores passades treballant damunt una frase de Corneli Nepos, o sobre un vers de Lafontaine, cercant d'aclarir la seva sintaxi; aquell febrós passar a les llibretes d'"anàlisi", l'estructura anatòmica de les frases estudiades dels clàssics llatins o francesos, li donaren no sols les seves coneixences humanístiques, i una estimació pregona per les obres dels antics, sinó i d'escreix una gran claredat en l'expressió del pensament. que és el que ell considera com el moll de la veritable cultura francesa, i que constitueix en la realitat, el fonament de l'estil de Kessler entrant per bona part, com hem dit abans, en l'auriola del seu llegítim prestigi d'escriptor.

Ingènuament, tal vegada, podem tenir per simbòlic, el fet que Kessler escrigués aquesta obra reeixida dalt del pujolet de la Bonanova, davant de la gran serenitat de la nostra badia. La clara llum del paisatge mallorquí, la seva cultura humanística ajudant, han infós al llibre que hem comentat un profund sentit humà. Després de tot, és el mateix autor qui reconeix el que deu a Roma i a Grècia, que feren de la Mediterrània el "gremi matern de l'humana cultura".—Josep Sureda i Blanes.

Conferències sobre la Universitat de Barcelona organitzades per l'Associació professional d'Estudiants de Dret i donades en l'Ateneu Barcelonès. — Edició de presentalla, no posada a la venda. Barcelona 1935. — 204, p.— Imp. Altés. Edició a despeses de R. Patxot i Jubert.

Vet-aquí una publicació serena i clara sobre un tema que interessa profundament tots els mallorquins. Es tracta d'un cicle de conferències sobre el problema universitari de Catalunya, conduït des d'una perspectiva històrica fins a la realització de l'any 1933, i encarat després cap al futur. Es un llibre interessantíssim, on la serenitat i la claredat amb que exposen els diversos autors els temes respectius, contrasta amb les estridències truculents dels qui han combatut, i combaten, la Universitat de Barcelona. Els inemics d'aquesta Universitat, que solen confondre la cultura amb el burocratisme, gairebé sempre han triat els terrenys que més els ha plagut per a donar la batalla; han tocat tots els registres, des de l'espantavelles del separatisme fins a la defensa acorada de l'autonomia universitària; bandera, aquesta darrera, que no ha enganyat ningú, perquè es dona el cas que els qui

l'arboraven eren precisament les persones que no varen saber, o no volgueren, aprofitar els decrets Silió, Callejo, Tormo etc. que donaven l'autonomia a les universitats espanyoles.

Malgrat la intensitat, i a vegades l'evident mala fe d'aquesta campanya, els conferenciants no concedeixen a aquesta polèmica altra importància que la justa per aclarir alguns punts. En general, parlen amb la passió freda i serena pròpia de les grans realitzacions; han comprès que la nova Universitat ha estat combatuda perquè era una veritable Universitat, i no la baluerna plena de simulacions que tants d'anys havia existit. I encara han pogut veure—creim que amb una íntima satisfacció, per bé que no en fassin esment—, com els mètodes del Patronat universitari de Barcelona, han estat parcialment trasplantats a altres universitats més venturoses, com la de Madrid per exemple, que cerca també devenir una veritable Universitat, amb el gran avantatge que l'Estat espanyol li aboca més de NOU milions de pessetes, mentre que el fragment d'Universitat que mantenia a Barcelona tenia un presupost que no arribava a UN milió.

Amb tot i el molt que signifiquen aquestes xifres, fóra això una cosa trista però passada, i sobretot susceptible d'ésser modificada; el que no es comprèn gaire és que la guerra es fes contra el que ha d'ésser la mateixa essència de la Universitat. Esperem, amb el prof. Fontseré, que l'actual període de confusió no serà el prodrom d'un col·lapse sense remei, sinó la fase preliminar, dolorosa, però necessària d'una esplèndida resurrecció. L'optimisme dels autors d'aquestes conferències—tan combatuts i tan abnegats—, trascola totes les pàgines, i tots el compartim. “Car — com diu En Joan Estelrich — tornar a la Universitat única, centralista, provinciana, simple expendeduria de títols, ja no serà mai. Han passat massa coses, i el retorn és materialment impossible”.

Cal crear i sostenir una nova Universitat que respongui a tot el que significa aquesta paraula en qualsevol país civilitzat. Hi hagué un temps, que la renaixença de Catalunya projectà l'esperit del poble català en la sola dimensió sentimental, però vet-aquí que és arribada l'hora de projectar-lo en dimensió espiritual, creadora. I, per tal de fer-ho, hom ha reprès la dita de Torres i Bages: “El dia que la Universitat sigui catalana començarà veritablement la renaixença de Catalunya”. Els homes cridats a aquesta tasca plena d'honor, però també de perill, hi han posat un entusiasme tal que àdhuc les seves previsions han estat superades.

Una Universitat veritable és un cos viu que reb la saba del poble. Puig i Cadafalch ha exposat en la seva conferència el que ha d'ésser una Universitat, amb els exemples de les de Harvard i la Sorbona, conegudes d'ell per haver-hi professat. Indubtablement, la Universitat de Barcelona serà sempre per força molt més modesta. El pressupost de l'Universitat de Harvard és de 270 milions de pessetes, és a dir, tant o més que tot el pressupost de Instrucció Pública de l'Estat espanyol. Però, que sigui modesta no vol dir que sigui morta; dins la màxima modèstia pot tenir totes les característiques que són pròpies del treball universitari. Es precis, sobretot, eliminar el fet tristíssim de saber-la isolada, erta, al mig d'un poble ple de vida. “Aquest fet de la Universitat desentenent-se del que la volta té una transcendència científica — diu Puig i Cadafalch —; “vol dir que l'home ha d'interposar alguna cosa entre ell i la realitat. Si en comptes d'estudiar l'art que té immediat n'ha d'estudiar un altre, ha d'interposar-hi un llibre. El fet d'interposar-hi un llibre porta a la ciència del llibre, substituint la ciència de realitats, i el llibre és incapaç de traduir el que és la realitat. El llibre dona a l'home

d'estudi una formació típica, una mena d'intelligència especial que barra la porta d'aquest fet tan agradable a l'estudiós: la descoberta petita, que prepara per a les descobertes majors; el premi del seu treball". Aquest afany de l'Universitat nova per la investigació científica l'allunya per a sempre més del que era la vella Universitat de Barcelona. "El professor de la Universitat clàssica, vella, ha estat obligat fins ara a la tasca aclaparadora de la conferència pública diària. La ciència s'ha perdut transformada en eloqüència. Això sol és capaç d'anul·lar un home per a l'investigació científica".

La perspectiva que la Universitat de Barcelona pugui arribar a ésser una llar d'investigació és cosa que ompla el cor d'esperança, ja que vol dir portar-nos a l'únic camí fins ara conegut per a formar les grans individualitats creadores, que són la major glòria d'un poble. Però, és una cosa difícil de fer-la entendre a certes mentalitats. Com pot comprendre el corrent de renovació que això suposa la gent que, ara mateix, fa poques setmanes, ompla les planes dels seus diaris més llegits, celebrant com una victòria un decret tornant l'automatisme a la formació dels tribunals d'oposicions a les càtedres universitàries? Es a dir, que té per ideal la tornada a l'època pintoresca en que la Pardo Bazán presidia els tribunals d'oposicions a una càtedra de ceràmica, i En Carracido a una de Ilatí? Anau-los a dir a aquesta gent que la nova Universitat de Barcelona no vol oposicions pels seus mestres, ni exàmens per els seus estudiants, i de segur que no vos entendran.

I, amb tot, és ben cert que el Patronat Universitat de Barcelona no ha inventat res, sinó que intentà aplicar a la Universitat renaixent de Catalunya aquelles normes que havien adquirit prestigi a tot arreu. Ni oposicions, ni exàmens per assignatures no hi ha a cap banda del món, i per qualque cosa serà, quan els països que no tenen cap d'aquestes romanalles són precisament els que més contribueixen a la formació de la ciència contemporània. No oblidem, però,—ho fa notar el prof. Xirau—, que els reductes des dels quals s'ha fet la guerra a la Universitat de Barcelona han estat sempre externs a la Universitat; forans respecte del problema espiritual, genuí de la Universitat. Aquest problema no es reduïa a retornar la Universitat vella, sinó i sobretot, a projectar i ordenar l'esperit del poble català en un òrgan de creació científica, de cultura superior. Davant la transcendència d'aquesta empresa, de poc serveixen els arguments gastats que han utilitzat els inimics d'aquesta obra. De poc serveixen els arguments per si mateixos, però la discussió ha entelat el contorn de la realitat, com succeeix en totes les coses on la passió hi juga amb escreix. Catalunya ha necessitat trenta anys per a superar aquest estadi de la discussió. Fa ja trenta anys que s'havia produït un corrent renovador amb l'aspiració de donar vida al cos mort de la Universitat, mitjançant una orientació espiritual decorosa i eficaç, i la incorporació de la cultura catalana a la institució universitària. Prova d'aquest daler, en són els Congressos Universitaris Catalans, que estudia en aquest llibre el prof. A. Pi i Sunyer, especialment el segon Congrés, convocat l'any 1918, que plantejà en tota la seva extensió el problema de la Universitat de Barcelona, aprovant un projecte d'organització de la Universitat.

"Aquest projecte, — escriu Pi i Sunyer — signat per 26 professors, era rebutjat pel Claustre, per el mateix Claustre que no sabia, o no volia aprofitar el Decret del ministre Silió que concedia l'autonomia a totes les Universitats espanyoles. Però l'aspiració renovadora feia el seu camí: en la Facultat de Filosofia i Lletres, els estudis de Prehistòria adquirien un relleu d'escola naixent, i es dibuixaven altres grups com els de Filosofia, i després els de Filologia clàssica; en la Facultat

de Ciències els estudis de Química formaven un centre actiu: apareixia en la Facultat de Medicina l'Institut de Fisiologia... Ara, que no tots els centres naixents de cultura superior es troharen dins els clos de la Universitat: els catalans que sostenien la impossibilitat de tota reforma autèntica, havien constituït centres de cultura superior netament catalans, fora i àdhuc contra de la vella Universitat oficial. Ci-tem, com exemples, l'Institut d'Estudis Catalans, i més tard el Servei Meteorològic de Catalunya. A l'adveniment de la República tenim, doncs, per una banda el cos exangüe de la vella organització universitària, burocràtica; d'altra banda, una sèrie de centres de cultura superior, els uns fora, els altres dins mateix de la Universitat". "El mèrit de la política de la República consisteix a haver tractat de fondre dins un sol organisme espiritual allò que a Catalunya era considerat com un element de cultura superior. A aquest propòsit obeïa l'establiment de l'autonomia universitària". En una paraula, la Universitat nova no resta tancada dins un clos, sinó que abraça totes aquelles institucions sàvies que siguen una garantia dins la Catalunya renaixent, que tenguin un prestigi ben guanyat, i que siguen per tant un instrument de renovació.

Aquesta nova manera de concebre la Universitat, ens obri a nosaltres, els mallorquins, horitzons insospitats. Pensem ara, per exemple, en la importància que pot tenir per a nosaltres un Institut d'estudis lullians sota el patronat de la Universitat; en els estudis de Prehistòria, ja d'antic realitzats amb ajuda de l'I. d'E. C.; en la coneixença de l'art a ca-nostre etc. En un mot, pensem en l'aprofitament de les nostres individualitats especialitzades que avui no donen tot el profit que podien donar ensinistrant al jovent en els objectes dels propis estudis, posant un sentit més amplament perdurable en la pròpia obra.

El Patronat Universitari de Barcelona transformà més depressa del que es podia esperar, la Universitat sense esperit, de càtedres sense fructificar, en una Universitat vera i treballadora, plena d'esperit i d'amor a la ciència. Tot respirava un ambient de renovació. Fins les petites coses externes; la neteja de l'edifici brut i abandonat; fins el mateix comportament dels estudiants sense vagues ni cridòries; fins la guerra als corcs que polvoritzaven els llibres de la Biblioteca. A la fi, els estudiants es trobaven en condicions d'estudiar; a la fi s'exigia a professors i a estudiants el compliment estricte de les seves obligacions; es demanava a tots disciplina, ordre, competència i serietat.

Però, fins d'aquestes exigències elementals es volgué treure arguments per a combatre la Universitat de Barcelona. Sovint poguéreu llegir damunt el diaris que el cens escolar de l'Universitat disminuïa de manera alarmant, donant-se'n causes que no corresponien a la realitat. Tant és així, que els mètodes d'eliminació criticats acaben d'ésser copiats aquest mateix curs per la Universitat de Madrid. De setcents alumnes que s'han presentat per a començar els seus estudis a la Facultat de dret de l'Universitat Central tan sols doscents han passat l'examen previ. Ningú no ha dit que els cinc-cents eliminats han fugit de la Universitat de Madrid per culpa del separatisme. I, deim això del separatisme perquè una de les coses que més s'han retret a la Universitat de Barcelona és haver volgut ésser per damunt de tot una Universitat catalana, és a dir una Universitat com les que existeixen a tot el món.

"En tots els estats,—escriu Pi i Sunyer—, on existeixen problemes de minories, problemes de cultura i problemes de llengües, les universitats oficials estudien sobre tot la cultura de les contrades on radiquen... Així, a la nació, d'una cohesió perfecta,

que té una perfecta figura política, on no es podrà dir que hi hagi separatistes, Suïssa, on actuen en perfecta harmonia els cantons de llengua francesa i els de llengua alemanya, hi ha universitats franceses i universitats alemanyes... Es que no s'ha presentat el mateix cas a Bèlgica, amb les universitats franceses i les flamenques? I a Txecoslovàquia, on hi ha universitat txeca, universitat alemanya i universitat hongaresa? I a Iugoeslàvia, amb universitats sèrbies i croates? Es que, per exemple, a Irlanda, fins en el temps de la màxima opressió política per part d'Anglaterra, no donaven ensenyaments a les universitats en llengua irlandesa? Al Canadà, exemple de patriotisme, nació perfectament unificada, hi ha universitats angleses i franceses. Es que a la Universitat de Manila, on el poder públic ha estat fins ara dels americans, els professors que es diuen Melo, Rodriguez, Fernández, Azañas, — que no tenim més que agafar la Minerva i veurem que tots són de nom espanyol—, són obligats a profesar en llengua anglesa”?

“Nosaltres ens hem creat un problema que no tenen a cap altre país del món. En els altres països, on les universitats oficials són mantingudes per organitzacions estatals, les universitats empren la llengua del país on estan localitzades, i és natural que així sigui, perquè la Universitat no pot ésser viva si no es nodreix de l'esperit d'aquell país, esperit que no es pot manifestar sinó amb el seu propi verb”.

Suara, els inimics de la Universitat de Barcelona, trobaren, a la fi, un pretext per a la campanya que menaven. Els atacs a tota activitat cultural prengueren tot l'aspecte d'una repressàlia relacionada amb els fets de 6 d'octubre. Catalunya ja hi pot estar avesada a aquestes marrades. En aquest mateix llibre, en recordar Pere Coromines la lluita per la Universitat, i al retreure aquella època odiosa d'uniformisme i d'opressió que tregué de Barcelona la Universitat per a dur-la a Cervera, diu que un escriptor de mitjan segle passat, Andreu Avelí Pi i Arimon, al resumir l'intent dels que l'havien tret, retreu el que escrigué un contemporani, que deia entre altres coses: “Si para lograr este triunfo se necesita el apoyo de la ficción, simúlese que la Universidad de Barcelona fomentó la rebeldía”. Es a dir, llavors com ara. Però, vegem que en diu persona de posició tan significada contra aquells fets com és En Joan Estelrich:

“Aquesta repressàlia és purament un pretext; tots estem perfectament convençuts que si s'hagués revoltat el Comandant de marina de Càdiç, o tal destacament de Cartagena, o el Capità general de Valladolid, o qualsevol altra persona investida d'autoritat, al davant d'un servei públic o d'una institució, no s'hanrien pres repressàlies, i menys encara, en qualsevol indret de la península, (Astúries per exemple), la revolta no hauria estat mai un pretext per atacar les institucions pedagògiques d'aquella província, regió o territori”.

A fi de comptes, l'Estat espanyol segueix atrinxerat en un centralisme intransigent i uniformista. Però el temps no passa debades. Bona prova n'és l'esperança infrangible que sura per damunt totes les fulles del llibre que hem comentat. Es un llibre que fa meditar. Tenim d'un costat l'endarreriment de l'Universitat espanyola que reconeixen tots els esperits cultes, i que fins i tot ha pres sovint estat oficial (vegi's els proemis dels decrets de Silió, Tormo, Callejo, etc.). D'altra banda un poble que s'aixeca, en un noble moviment col·lectiu, convençut que racialment res no el separa de l'universitat europea. Es a dir, els separen,—com diu Puig i Cadafalch—, problemes de mètode i problemes de voluntat que són assequibles. El poble ara la té aquesta voluntat, i vol la Universitat catalana. I la vol fer,—com diu Serra i Moret—, més gloriosa que les altres no solament perquè ha d'ésser la representació

genuïna del pensament nacional, sinó perquè ha de dirigir aquest pensament vers la realització de la justícia suprema.

L'obra feta per l'Universitat autònoma és presentada en esquema per Pompeu Fabra, i hom hi admira la formidable tasca realitzada en tant poc temps. L'admiram tot i saben que per una banda no era cosa improvisada, sinó des de feia molt de temps meditada, i que per l'altra l'Universitat vella sols s'aguantava per la seva gran mole. El mateix professor de l'Universitat de Madrid, Américo Castro, gens sospitós de simpatia per les coses de Catalunya ha pogut escriure: "Lo que el Estado unitario dejó en Barcelona, mejor es no decirlo. Realmente la Generalidad no ha tenido que devanarse mucho los sesos para hacer algo mejor".

El que sembla mentida però, és que la lluita per a superar tanta mediocritat, que aquesta lluita, que en el fons no és més que la lluita per la cultura del nostre poble, trobi tants d'obstacles, en comptes d'agermanar-nos a tots en el daler d'arribar a ésser un poble gran i digne. Gran i digne com aquestes nacions nòrdiques que sense molta densitat de població, ni massa extensió territorial, tenen segur el respecte i la simpatia de tot el món civilitzat, per el gran entusiasme amb que segueixen son ideal cultural.

Vet'aquí l'INDEX DEL LLIBRE: Dedicatòria per R. Patxot.—E. Fontseré: *Parlament introductori*.—J. Puig i Cadafalch: *Problemes actuals de l'Universitat catalana*.—A. Pi i Sunyer: *Els Congressos Universitaris Catalans, i l'Autonomia*.—J. Estelrich: *El problema cultural de Catalunya i la seva situació jurídica*.—Pere Coromines: *La lluita per la Universitat*.—Pompeu Fabra: *L'obra de l'Universitat autònoma*.—M. Serra i Moret: *Popularització de la cultura universitària*.—J. Xirau: *La Universitat futura*.—J. Sureda i Blanes.

PIERRE LAVEDAN, *L'Architecture gothique religieuse en Catalogne, Valence et Baléares*. Paris, H. Laurens, ed., 1935. —256 p. 54 f. t. i 112 dibuixos en el text. fol.

Es aquest un llibre important i clar sobre un tema en el qual els nostres monuments tenen alguna cosa a dir. I la diuen. L'autor els ha escoltat i recollit les seves suggestions amb una atenció i un interès que són d'agrair, i que estam aversegats a recollir de la ploma d'estrangers més sovint que no dels nostres mateixos.

L'obra és dedicada exclusivament a l'art gòtic religiós. Dins aquest camp la Seu de Mallorca ocupa el lloc d'honor que li revé de dret. Estudiant-la, M. Lavedan està d'acord amb En Guillem Forteza, en que una part al menys de la catedral de Jaume I serveix avui d'absis a l'església actual, empresa per Jaume II al darrer quart del s. XIII. "El Sr. Forteza — diu — ha mostrat que l'església de mitjan s. XIII era, com Sant Francesc o Santa Caterina de Barcelona, de nau única, amb absis pentagonal d'igual amplària, i que l'actual absis central correspon encara a la meitat posterior d'aquella mateixa nau. Més tard, l'edifici acabat o en curs d'execució, devingué el nucli d'un altre molt més gran: a la primera nau se n'hi afegien altres dues, cada una d'elles guarnida de capelles, i la llargària prevista primer és doblada. La hipòtesi és força enginyosa i versemblant, com mostren els plans i principalment l'espessor del mur entre l'absis central i els veïns." (p. 164) Estudiant després les característiques del nostre temple màxim, afirma que és al seu sistema de suports interiors que deu un lloc d'honor en la conquesta de l'espai utilitzable: és la més bella victòria de l'esperit sobre la

matèria que hagi contemplat l'Edat Mitjana (p. 166). Es preada després l'abundància de llum del nostre gran temple: "Tocam aquí al caràcter excepcional de la catedral de Palma entre totes les de Catalunya. Es la única en què s'afirma la recerca d'efectismes. Efectes de llum, primer: aquí, vitratges, en sa major part recents, ocupant però el lloc d'altres destruïts (?) i que, si fossin tots dignes dels d'En Gaudí, farien d'aquesta nau un devassall de pedres precioses, una fatilleria oriental" (p. 167). I efectes de pedra, amb el resultat d'"una obra que hom no sabia comparar a cap altra" (id). El singularíssim campanar, d'acord també amb En Forteza, es tengut originàriament com un element aïllat, anexe del projecte primitiu, que, en desenvolupar-se, s'incorporà al conjunt.

Aquestes conclusions sobre la nostra Seu no desdiuen de les que dona l'autor del gòtic català religiós en general: essencialment estructural, d'esperit intel·lectual més que no sentimental, tendint a la recerca del màxim resultat amb el mínim de mitjans, i la carència d'estil "flamboyant", que regnava aleshores (ss. XIV-XV) a Europa. Catalunya és el país on l'escultura resta més temps dependent de l'arquitectura, i aquesta té un caràcter autòcton, prolongament de l'arquitectura romànica, que n'és la base, dins la tradició del Cister.

Un tipus d'església mallorquina tretzcentista que és estudiat amb interès en aquest llibre és el de nau única, amb coberta de bigues sobre arcs diafragmes i sense absis, d'origen oriental a cercar en el primer art romànic, de Santa Fe, Sant Jordi i Santa Margarida, de Ciutat; Santa Anna d'Alcúdia, Sant Pere d'Escorca i Sant Miquel de Campanet. Del s. XIV, estudia les esglésies conventuals de Sant Francesc, amb el claustre, "un dels conjunts més 'charmants' que ens hagi deixat l'Edat Mitjana" (p. 213), i Sant Domingo; i les seculars de Santa Creu, Sant Jaume i la Sang, de Ciutat, totes elles de nau única.

Com és natural, Santa Eulària, de tres naus, ocupa també un lloc en aquest llibre, l'interès del qual per la nostra arqueologia es dedueix de lo apuntat, i en el qual s'afirma igualment que la nostra Ciutat és "un dels centres europeus més interessants per l'estudi de l'art barroc" (p. 208), on molts de temples es cobreixen encara amb volta gòtica en plena època clàssica, p. e.: la Mercè, convent de Santa Magdalena, Parròquia de Campanet.

El llibre, com és obligat en els de la seva classe, abunda en excel·lents gravats, dels quals perteneixen a les nostres esglésies 16 en làmina apart, i 8 en el text.
—J. P. M.

C R Ò N I C A

DINAR DELS JOCS FLORALS.—Amb motiu de la festa dels Jocs Florals, l'Associació celebrà a l'Hotel Victòria el dinar acostumat. Hi assistiren 45 comensals presidits per la Reina de la Festa Sta. Gràcia Salvà, el Batlle de la Ciutat Sr. Ferrer i Arbonà i la Presidenta del Jurat Sra. Maria Antònia Salvà. S'adheriren a aquest acte l'Excm. Sr. Governador Civil D. Joan Manent, l'Im. Sr. Delegat d'Hisenda D. Hermeni Aroca, Gabriel Alomar, que envià una lletra entusiasta, i Mn. Salvador Galmés. Acabat el dinar nombrosos poetes allà presents recitaren poesies seves, que foren rebudes amb grans aplaudiments.

MORT DEL SR. JOAN ROSSELLÓ DE SO'N FORTEZA.—Amb motiu del traspàs d'aquest bon prosista mallorquí l'Associació acordà donar el con dol a la seva família i celebrar una vetllada necrològica.

RECITALS.—En el mes de novembre s'han celebrat a l'estatge social tres sessions dedicades a la poesia. La primera del poeta català Sr. Pons Guitart, qui llegí poesies seves inèdites. La segona consagrada al poeta mallorquí Sr. Miquel Forteza, qui donà a conèixer el seu llibre, pròxim a sortir, *L'íntim recer*. En el tercer, el poeta Guillem Colom llegí mestrirolament la seva tragèdia *Antígona*, primera prova sèria que s'ha fet en llengua catalana d'aquest gènere literari.

L E S A R T S

EXPOSICIONS

Al "Círculo Mallorquí" exposà una col·lecció de retrats, paisatges i altres composicions el pintor alemany WALTER ICKS, resident a Mallorca des de fa alguns anys.

La seva pintura correspon a la d'aquells artistes de la postguerra que, per tal de reaccionar contra l'impressionisme, cercaren formes noves i teories estètiques que encara no han arribat a la seva maduresa per aconseguir la conquesta de l'ànima del poble. N'hem vist tantes mostres ja d'aquesta mena de pintura tan semblants que quasi es pot dir que és un nou academisme en el que han caigut per fugir de l'altre.

Els retrats agegantats tenen bastant de caràcter, més espiritual que plàstic, i en els darrers paisatges de Deià s'inicia una conquesta de la força de la natura i color de la nostra illa, per sobre les teories estètiques que formaren la seva educació artística.

* * *

Na CLOTILDE DE JUNYER, coneguda i alabada per els seus bodegons i flors rics d'armonies cromàtiques i selectes de composició, confirmà l'impressió de les seves exposicions anteriors amb la que realitzà darrerament a les "Galeries Costa". Abans de mostrar aquestes flors i bodegons instal·là una sèrie de petites escultures, *tanagretes*, fetes davant l'observació de les nostres pageses, sorprenent els *gestos* característics segons l'espiritualitat de cada una i donant-los una vida força expressiva. Juntament amb aquestes escultures exposà una sèrie de caps, també molt característics, si bé per obtenir la força expressiva emprà el recurs de fer per sistema els ulls en forma d'ametlla i en un pla sortit, tal com trobam a certs estils arcaics que tenen un gran encant i una vida intensa.

* * *

En FRANCESC MAURA I SALAS al "Círculo Mallorquí" exposà una col·lecció de les seves obres pictòriques: retrats, bodegons i paisatges dins una forma realista. Considerant com a lo més estudiat els bodegons.

En els paisatges, amb les seves condicions artístiques podria aconseguir més, sobretot estudiant més detingudament els primers termes. Amb el color, més que no brillantor, cerca de mantenir-se dins entonacions discretes.

* * *

A les "Galeries Costa", MANUEL RAMIREZ exposà una col·lecció d'obres de les mateixes característiques de la seva pintura, força coneguda per haver exposat amb bastant freqüència.

Com que pel seu temperament i fins per la seva tècnica minuciosa, quasi sempre està millor quan es tracta d'obres de reduïdes dimensions, i com en aquesta darrera exposició totes eren de tamany petit, resultà una manifestació agradable del seu art.

* * *

A les mateixes Galeries En MARIÀ MONTESINOS mostrà una sèrie de vidres pintats, dins el mateix procediment dels que fa uns quants mesos exposà al mateix lloc. Si bé a moltes obres seguí el caràcter decoratiu per tintes planes de llavors, a altres els ha dat caràcter de pintura de cavallet, vertaders quadres, molts encertats de color, destacant alguns paisatges i una sèrie de bodegons de fina coloració i delicada qualitat.

* * *

A l'Associació de dibuixants, En SIMÓ MUÑOZ va presentar una col·lecció de cartells i gravats al linoleum.

Els cartells, ben resoltos de tècnica, reunien aquella condició prèvia per a tot art industrial d'ésser fàcilment reproduïble, ben aconseguida la distribució de masses i agradables de color.

Els gravats tenen l'energia dels boixos, estant les escenes pagesívoles que reproduïa dotades d'ambient i correcció.—P. B.

TEATRE

VILLA PRODIGIO

El 27 del passat novembre s'estrenà al "Saló Mallorca" la comèdia en tres actes del Sr. Tous i Maroto titulada "Villa Prodigio o sia delícies de Donya Paca" amb la qual s'inaugurà la temporada de Teatre Mallorquí.

L'obra, optimista i divertida, es desenllaça agradablement sobre una simple trama amorosa en la qual l'autor teixeix una sèrie de situacions còmiques molt reeixides i molt nostres. La bona acollida que el públic havia fet a uns personatges incidentals d'una producció seva anterior, animà l'autor a donar-los plena vida en aquesta obra, presentant-los en el clos de la seva intimitat, amb tots els seus anhels i preocupacions i amb totes les seves virtuts i defectes. La mare, el personatge més ben traçat de l'obra, assoleix finalment el seu objectiu, i veu coronats el seus esforços amb la "collocació" de les seves dues filles, acabant la comèdia a gust de tots.

Aquesta obra, plena d'ambient i color local, i d'una gran fluidesa en el diàleg, ve a enriquir amb escriu el repertori, ja prou extens, del nostre teatre. Llàstima que, per subratllar el medi en què es desenllaça, l'autor hagi hagut d'apellar a tants de castellanismes que, si bé disculpables tractant-se d'un ambient de "gente bien", no deixen d'entelar a la llarga la puresa del nostre idioma.

L'obra entrà, des dels primers moments, en el públic, que obligà l'autor a sortir per dues vegades a l'escena enmig de grans aplaudiments.

Els actors interpretaren l'obra amb amor, distingint-se en la seva difícil tasca Cristina i Catina Valls i els Srs. Forteza, pare i fill.

Rebi l'autor la nostra cordial felicitació.—G. C.

SI TE CASÁSSIS, XIMET

“Humorada” en tres actes de Lluís Segura i Sebastià Cladera.

Al Saló Mallorca s'estrenà el passat mes de novembre aquesta obra, en funció d'abonament de la temporada de Teatre Regional.

Els joves autors de la “humorada” no han sabut resistir la temptació d'aconseguir un èxit massa fàcil, coneguent les irreprimibles ganes de riure amb que sol acudir el públic a les funcions de teatre regional, en forma que amenaça seriosament de veure desviades i pervertides les possibilitats del nostre teatre. No hi ha més remei que advertir honradament als senyors Segura i Cladera que, una vegada més i també pel que afecta als intents de creació artística, el fi no justifica mai els mitjans utilitzats; més clar, que l'escola de l'“astrakán” a lo Muñoz Seca (el pitjor Muñoz Seca que coneguem, s'entén) en res no pot ésser útil al teatre mallorquí, sinó és contribuïnt a enfonsar encara més el públic dins un ambient de bajaneria i d'incomprensió.

Amb aquestes observacions, tanmateix massa definitives, ens és grat de remarcar que els autors de l'obra comentada no desconeixen la tècnica del teatre i, si fan propòsit ferm de cercar més alts estímuls, aportaran a la nostra escena quelcom millor que “humorades” exòtiques i grolleres.—M. P.

¡UN, DOS, TRES, SUS!

Comèdia en dos actes, original de “Calabruix”, estrenada al Saló Mallorca dia 4 de desembre.

El director de “La Almudaina” i empresari del Saló Mallorca, Sr. Jeroni Amengual, amagat darrera el pseudònim de *Calabruix*, que sembla arrabassat de qualque vell exemplar de “La Ignorància” o de “La Roqueta”, de benemèrita recordació, ha estrenat aquesta segona producció seva.

Es tracta d'un argument molt senzill, amb la corresponent lliçoneta moral, inclús amb el seu sermó de circumstàncies al final del segon acte, quan tot acaba bé, que és el que agrada al públic, i els que es portaven malament tornen al bon camí, quedant totes les coses en el seu punt i els dolents castigats i avergonyits de la seva dolentia.

La comèdia, plena d'allusions d'actualitat, fustiga coses que en realitat sabem que passen a moltes cases. Els estralls materials i morals causats per la passió del joc, que ara es presenta baix de distinta capa que altre temps, constitueixen l'eix de la comèdia, que juguen uns personatges bastant inconsistents ja que en la realitat no es canvia tan fàcilment de manera d'ésser i de comportar-se com ens vol fer veure la comèdia.

A la nova producció escènica li hem de fer el retret d'un lèxic poc cuidat, en el que abunden els castellanismes evitables i demés tares que enlletgeixen el nostre llenguatge parlat per la classe mitja ciutadana, encara que hem de reconèixer que en poc temps s'ha avançat qualque cosa en aquest respecte. De totes maneres el teatre hauria d'ésser sempre una escola del ben dir. I creim sincerament que aquesta escola seria d'allò més eficaç. Clar que s'ha de fugir també dels catalanismes no usats entre noltros i de tot el que pugui xocar massa violentament al públic.

La companyia Catina-Estelrich discreta en la representació.—A. I. A.

EL POBRE MILLONARI

Comèdia en tres actes de Miquel Puigserver, estrenada al Saló Mallorca dia 18 de desembre per la companyia Catina - Estelrich.

Abans de tot hem de fer constar que el senyor Miquel Puigserver posseeix

una perfecta tècnica teatral i una picardia escènica que fan que els titelles de la farsa, en les seves mans, sàpiguen sempre de que van i es moguin amb una desinvoltura tal, diríem, com si estassin a ca-seva.

I aquesta i altres bones qualitats, han fet que la seva darrera comèdia sigui una cosa plenament aconseguida. Darrera un primer acte que constitueix per si sol un sàinet, quasi per complet deslligat dels altres dos actes dels que ve a ésser solament un pròleg, amb abundància d'acudits i de situacions amb la gràcia gruixada pròpia d'aquest autor quan sols es proposa de fer riure el públic sigui com sigui, la comèdia pròpiament dita té lloc als altres dos actes, bastant arrodonits i complets.

Es la història de la figura, basta i ordinària, de qui ha emigrat a l'Àfrica del Nord i en torna carregat de diners, que ha adquirit Déu sap com. Dins el pacífic ambient d'un poble de Mallorca, intenta arreglar la situació, econòmicament precària, d'una fàbrica de teixits imposant els procediments de violència i d'injustícia apresos per altres terres.

Els seus milions, creu ell també que li donen dret inqüestionable a pretenir, d'una manera barroera, l'amor de la neboda, enamorada d'un antic soci de la casa. Però el sacrifici a que estava quasi disposada aquesta, per salvar la situació econòmica de la fàbrica i el pa de centenars de treballadors de la mateixa, que estan a punt de quedar al carrer, no s'arriba a consumir acabant tot bé i el *pobre millonari*, que creia que els milions li bastarien per assolir-ho tot, ha de tornar emigrar a altres terres de manco finor espiritual. El seu defecte havia estat no saber distingir entre la Balanguera i una dança de negres.

La comèdia va ésser molt aplaudida, i el Sr. Puigserver cridat a les taules al final de tots els actes. La companyia va estar molt bé en la representació de l'obra, distingint-se, pel nostre gust, el Sr. Forteza (fill) en el paper violent i ordinari de milionari que no sab llegir ni escriure, i el Sr. Joan Valls.—A. I. A.

RECULLS DE FORA

El 19 setembre es feren públics els primers Decrets d'aplicació de la Llei de restriccions, d'acord amb els quals eren suprimits tres Ministeris: el de Treball, Sanitat i Previsió, que passava a fer un amb el de Justícia, sota el nom de Ministeri de Justícia i Treball; el de Comunicacions, que s'ajuntava a Obres Públiques, i el d'Indústria i Comerç, ajuntat a Agricultura.

* * *

Fruit, com a causes immediates, de la posició del Sr. Vilanova respecte al traspàs del servei d'Obres Públiques a Catalunya, i de la posició del Sr. Velayos en la qüestió dels blats i de causes remotes més profundes segurament, dia 20 de setembre plantejà el Sr. Lerroux la crisi total del Govern. Després d'abundoses consultes, dia 22 fou encarregat de formar nou Govern el Sr. Alba, el qual, no poguent realitzar l'ampla concentració de forces demanada pel Cap de l'Estat, declinà el 24 a migdia. La tarda del mateix dia era encarregat el Sr. Chapaprieta, el qual feia pública l'endemà la llista del nou Gabinet que quedava constituït en la següent forma: Presidència i Hisenda, Chapaprieta; Estat, Lerroux; Guerra, Gil Robles; Marina, Rahola (Lliga Catalana); Instrucció Pública, Rocha (radical); Obres Públiques i Comunicacions, Lucía (Ceda); Governació, de Pablo Blanco (radical); Agricultura, Indústria i Comerç, Martinez de Velazco; Justícia i Treball, Salmón (Ceda).

* * *

Discutit a les Corts el dictamen de la Comissió parlamentària sobre l'afer Strauss—de l'“Straperlo” o ruleta científica a Sant Sebastià, Formentor i Sitges—que acabà amb una moció de censura contra el diputat Sigfrid Blasco i sis persones extra-parlamentàries, el 29 d'octubre dimití el Gabinet Chapaprieta. El mateix dia fou, però, resolta la crisi amb la substitució del Sr. Lerroux, a Estat, pel Sr. Martinez de Velazco; del Sr. Rocha, a Instrucció pel Sr. Ll. Bardají (radical), i passant a Agricultura, Indústria i Comerç el Sr. J. Usabiaga (radical).

* * *

Per desacord entre els Ministres respecte a la labor econòmica i parlamentària, el 9 de desembre presentà la dimissió el Govern Chapaprieta. Al cap de cinc dies de crisi, el 14, quedà constituït el nou Gabinet: Presidència i Governació M. Portela Valladares; Estat, J. Martinez de Velazco (agrari); Guerra, General Molero; Marina, contraalmirall X. de Salas; Finances, Joaquim Chapaprieta (independent); Instrucció Pública, Manuel Becerra (radical); Justícia i Treball, Alfred Martínez (liberal demòcrata); Obres Públiques, Ciril del Rio (progressista); Agricultura, Indústria i Comerç, J. de Pablo Blanco (radical); Ministre sense cartera, P. Rahola (regionalista). Era eliminada La

CEDA, la minoria més nombrosa de la Cambra, s'anava a un canvi de política, i el Govern comptava, segons afirmà des del primer moment, amb el Decret de dissolució de Corts, les sessions de les quals foren suspeses.

***

El dilluns 30 de desembre, nova crisi total del Govern, que quedà resolta el mateix dia, reformat el Gabinet—amb la sortida dels ministres agrari, radicals, independent i regionalista—, en la següent forma: Presidència i Governació, Portela; Estat, J. Urzáiz; Guerra, Molero; Marina, Contraalmirall Arazola; Finances, M. Rico Avello; Instrucció Pública, J. Villalobos; Justícia, Treball i Sanitat, M. Becerra; Obres Públiques, Ciril del Rio (progressista); Agricultura, Indústria i Treball, J. Alvarez Mendizábal.

***

En Consell de Ministres de 12 novembre fou nomenat Delegat d'Ordre Públic a Catalunya al Cap de Policia Sr. Martin Báguenas. En 19 de novembre, es designat Governador General de Catalunya, per substituir al Sr. Pic i Pon, víctima de l'afer Strauss, el Sr. Ignasi Villalonga, de la CEDA. Dimitit aquest a la caiguda del Ministeri Chapaprieta, fou substituït primer amb caràcter interí pel Sr. Joan Maluquer i Viladot, President de la Comissió Jurídica Assessora de la Generalitat, i nomenat, al cap de pocs dies, pel Govern Portela, el nostre compatriota Sr. Fèlix Escales, que prengué possessió del càrrec el 21 de desembre.

***

En 26 novembre fou aprovat definitivament a Madrid el traspàs al Govern de la Generalitat dels Serveis de Sanitat, Beneficència, Mines, Cooperatives, Mutualitats, Pòsits i Telèfons. Després foren traspassats els serveis d'obres públiques.

***

La gran preocupació internacional del darrer quadrimestre de 1935 ha estat, i segueix essent, el conflicte Italo-Abissini.

El 4 setembre es reuní a Ginebra el Consell de la S. de N. per l'examen general de la qüestió italo-etiòpica. Després de la lectura del Memorandum italià, i la rèplica del representant d'Abissínia, prof. G. Jèze, dia 6 es nomenat un Comité de cinc membres, encarregat de cercar una reglamentació pacífica del conflicte. Els representants dels cinc Estats formant dit Comité, Anglaterra, França, Polònia, Turquia i Espanya, elegeixen President del mateix el nostre representant Sr. Madariaga.

El 9 setembre s'obri la 16.ª Assemblea de la S. de N. presidida per Benés, en la qual pronuncia Mr. Hoare, dia 11, el seu discurs pro observància del Pacte, i Mr. Laval, dia 13, proclama la fidelitat de França al mateix Pacte. El Comité dels cinc estudia i fa unes proposicions que són declarades inacceptables per Itàlia.

No aturats amb això els grans preparatius militars italians, el 29 de setembre es decreta la mobilització general abissínia. El 3 d'octubre és violada per Itàlia la frontera abissínia i comença, de fet, la guerra.

A Ginebra reprèn l'activitat i la màquina del "Covenant" és posada en moviment. Itàlia es declarat Estat agressor, i es va de dret a l'aplicació de sancions.

El 20 d'octubre, a Ginebra el Comit  de coordinació, compost per 18 Estats, adopta tres proposicions relatives a l'embargament de les exportacions a Itàlia, al boicot de les mercaderies italianes, i l'ajuda mútua dels Estats aplicadors d'aquestes mesures. Aquestes sancions econòmiques entraren en vigor el 18 de novembre, segons acord del mateix comit  de coordinació, el qual encarregava al mateix temps aquell dia, per suggestió del Sr. Van Zeeland (Bèlgica) als Delegats anglès, Sr. S. Hoare, i francès, M. Laval, de cercar, dins l'esperit del "Covenant" una solució conciliat ria al plet armat Italo-Eti pic.

El pla de solució Laval-Hoare, ultimat a París el 8 de desembre i fet públic el 13 a Ginebra, fracassa totalment, arrastrant la caiguda del Ministre anglès d'A. E. Sir Hoare, que és substituït per Mr. Eden. Mentrestant comença a parlar-se de l'extensió de sancions, amb embargament al petroli, i seguiren sense interrupció, es pot dir, les activitats militars al teatre de la guerra, sense un èxit definitiu que pogués decidir o influir en el terme del conflicte, causa de l'anguniosa tensió europea d'aquests darrers mesos.

***

A Nuremberg, del 10 al 16 setembre, es reuní el 3er. Congrés de l'Era Nacional-Socialista, anomenat Congrés de la llibertat, en celebració de la ruptura per Alemanya de les cadenes del Tractat de Versalles. Una sessió del Reichstag, el 15 setembre, a Nuremberg mateix, vota la llei canviant la bandera del Reich (negra, blanca i vermella) per la roja amb la creu gamada.

***

Un altre motiu d'inquietud internacional, la darrera part de l'any 1935, fou l'activitat japonesa a la Xina del Nord, situació que segueix confusa i carregada de perills.

***

Dissolt en 25 d'octubre el Parlament anglès, les eleccions tengueren lloc el 14 de novembre, donant per resultat una Cambra composta per 431 governamentals i 184 membres de l'oposició.

***

Després d'una violenta campanya d'agitació menada al Caire pel partit wafdist, a conseq ncia del ref s de Sir S. Hoare de restablir la Constitució de 1923, aquesta és finalment restablerta per Decret reial el 12 de desembre, i amb ella el règim parlamentari a l'Egipte.

***

El 14 de novembre fou prorrogat fins a 4 maig de 1948 l'Estatut del territori autònom de T nger.

***

El 15 de novembre fou proclamada a Manila la nova República Filipina, i entra en funcions el 1er. President Sr. Manuel L. Quez n, elegit el 17 de setembre.

***

Restauració mon rquica a Gr cia. El 24 d'agost, 90 diputats reialistes publiquen un manifest demanant a tots els partidaris de la restauració d'unir-se a ells. El 10 setembre, el primer Ministre, Tsaldaris, adreça al poble un

manifest declarant que el règim polític natural de Grècia és la Monarquia Constitucional i demanant al poble de votar en conseqüència en el proper plebiscit. Aquest, celebrat el 3 de novembre dona per resultat 1 milió i mig de vots per la monarquia contra 32.452 per la República. L'endemà el Govern jurava lleialtat al Rei Jordi II, el qual arribava a Grècia, des d'Anglaterra.

* * *

Per dimissió, a causa de la seva edat avançada, del primer President de la República checoslovaca Sr. Mazarik, fou elegit en 18 desembre nou President el Sr. Eduard Benés, Ministre d'Afers Estrangers i representant de l'Estat a Ginebra aquests darrers anys.

* * *

Pel setembre estigué reunit a Madrid el Congrés Internacional d'Història de la Medicina.

A Sevilla es reuní del 12 al 20 d'octubre el XXVI Congrés Internacional d'Americanistes, amb tres seccions: Arqueologia, Etnografia, Història de la descoberta i colonització, i Geografia del Nou Món. Adjunta al Congrés estigué oberta una Exposició Cartogràfica, i una Exposició d'art inca (col·lecció J. Larrea).

* * *

Al Saló de sessions del Palau de la Generalitat es celebrà dia 27 d'agost una sessió solemne en commemoració del III Centenari de Lope de Vega, amb assistència de les autoritats i una conferència sobre la personalitat i estil poètic del gran dramaturg castellà pel Dr. Angel Valbuena Prat, de la Universitat de Barcelona.

* * *

Per a la primavera vinent de 1936 està anunciada la celebració a Barcelona del III Congrés Universitari Català, organitzat per la Federació Nacional d'Estudiants Catalans (F. N. E. C.), que s'anuncia com el I Congrés de la Cultura Catalana.

* * *

El premis literaris catalans han estat concedits enguany així: el Premi Joaquim Folguera, de poesia, a Josep M.ª de Sagarra per *Ancores i Estrelles*; el Premi Creixells, novella, a J. Ernest Martínez Ferrando, per *Una dona s'atura en el camí*; el Premi Ignasi Iglésies, teatre, al Sr. Nicolau M. Rubió, per *Un sospir de llibertat*.

* * *

Vetaquí alguns congressos reunits el passat estiu:

A Moscou estigué reunit, del 25 juliol al 20 agost, el setè Congrés de la Internacional Comunista (Komintern), amb aprovació d'un programa de propaganda que motiva protestes dels Estats Units i altres Estats.

A Lucerna s'obrí el 20 agost el 19.^è Congrés de l'Organització sionista mundial amb 457 delegats.

A Copenhague, del 23 al 28 d'agost, reunió del 5.^è Congrés de la Internacional de Joventuts Socialistes, amb la representació de 16 nacions.

A Bruxelles, del 25 al 29 agost, gran manifestació jocista amb motiu del 10.e aniversari de la J. O. C., amb més de cent mil assistents.

A Roma, del 25 al 28 agost, Congrés de la Unió Internacional d'Infermeres catòliques amb 1800 delegades de 28 nacions.

A Praga (Tchecoslovàquia), s'obri el 1r. setembre el 14.e Congrés de la «Pax Romana». Unió internacional d'estudiants, que tractà el tema general: l'home nou a l'època nova. El Congrés es clogué a Bratislava el dia 8.

A Ginebra, el 2 i 3 setembre celebrà la 11.ª sessió el Congrés de Nacionalitats Europees, presidit per J. Wilfan, tractant de la protecció eficaç de les minories nacionals i l'execució dels tractats.

A Bruxelles estigué reunit de l'1 al 8 setembre el 16.e Congrés Internacional d'Antropologia i Arqueologia preshistòrica.

A Varsòvia, del 6 al 13 de setembre, tengué lloc la Conferència Meteorològica Internacional, assemblea dels Directors dels serveis meteorològics de tots els països del món, que es reuneix cada sis anys.

Del 22 al 28 setembre tengué lloc a Roma el XIIIe Congrés Internacional d'Arquitectes.

***

El XVIIIe creuer Guillaume Budé tengué lloc enguany del 17 agost al 9 setembre, a bord del "Théophile Gautier" a la Grècia prehel·lènica i clàssica, sota la direcció de M. Jean Malye. Sortits de Marsella els 3.000 expedicionaris, visitaren Taormina, Creta, Santorin, Delos, Mykonos, Syra, Micenes, Tirinto, Epidauro, Rhamnonte, Erètria, Calcis, Salamina, Egina, Atenes, Daphni, Eleusis, Corinto i Delfos "a la recerca de l'ànima antiga, evocant els grans fets de la història, les sumitats del pensament i de la literatura, la perfecció de l'art."

***

L'1 de novembre els nordamericans A. Stevens i O. Anderson, a bord del *Explorer II*, en una ascensió a l'estratoesfera atenyen els 22.066 metres i baten el rècord mundial d'altura.

***

A Girona morí el passat estiu l'arquitecte i artista—era també poeta i ceramista, devot del seu art—, Rafel Masó i Valentí, gran amic de Mallorca. Havia intervengut en el projecte d'escalinates del Mirador aprovat per l'Ajuntament de Palma en 1927, que fou, malgrat tot, substituït per la realització actual, a la que no afegixen certament res, en sentit estètic i dignitat arqueològica, els anys que passen.

***

A Madrid morí als 76 anys, el 2 de setembre, Manuel B. Cossío, director de la Institució Lliure d'Ensenyança fundada per F. Giner de los Rios. Havia estat Diputat de les Constituents i nomenat primer Ciutadà d'Honor de la República.

***

Prop de Lucerna, morí, dia 29 d'agost, víctima d'un tràgic accident d'auto, la jove reina Astrid de Bèlgica, muller de Lepold III, i filla del Oscar Carles, germà del rei de Suècia.

***

A Londres morí el 20 d'octubre, Mr. Arthur Henderson, membre il·lustre del partit Laborista, ex-Ministre de la Corona, President de la Conferència del Desarmament des de 1931, i Premi Nobel de la Pau de 1934.

***

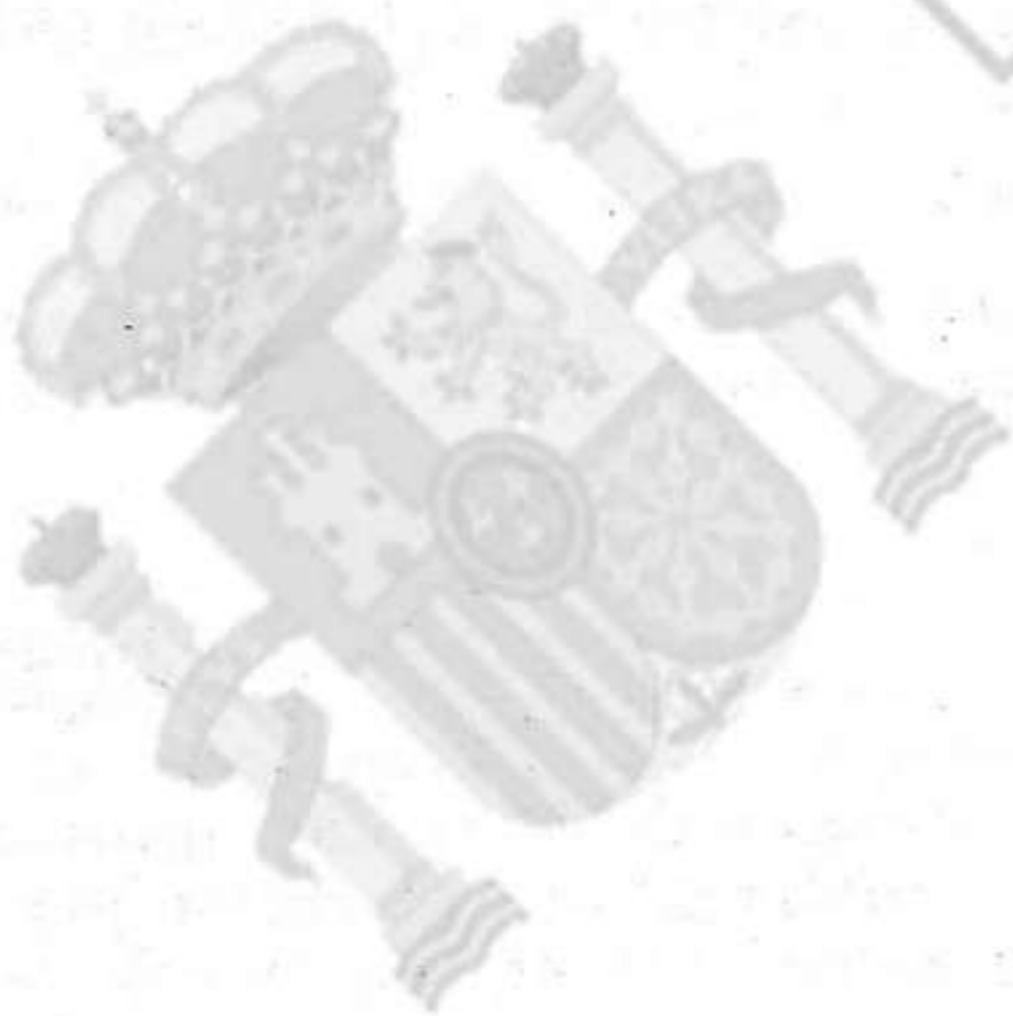
Morí recentment a París el comte M. de Camondo, conegut col·leccionista, que havia fet un museu únic al món d'art del s. XVIII del seu hotel del carrer Monceau, i més conegut encara a França com a Mecenes: aquesta espècie rara, flor de l'humanitat, de la qual, encara que no en veim a prop nostre, n'existeixen al món admirables i admirats exemplars.

***

A França moriren recentment els escriptors Pierre Benoit, autor de *La Chaussée des Géants*, *L'Atlantide* i altres novel·les, i Paul Bourget, Acadèmic, i novel·lista també, de *Le Sens de la Mort*, *Le Disciple*, etc.

***

Dia 1 de novembre morí sobtadament a Barcelona el nostre il·lustre amic Francesc Martorell i Trabal, de l'I. d'E. C., historiador, i propulsor de bon nombre d'empreses de la cultura literària a Catalunya.

N O T I C I A R I

SETEMBRE

ESTACIÓ RADIOTELEFÒNICA

Acabades les obres, fou inaugurada la nova estació del Puig d'Alfàbia, que supleix l'antiga i estableix un nou circuit, el qual enllaça a Barcelona la xarxa de telefons de Mallorca amb la de la península. Aquest nou circuit d'enllaç és el primer del seu tipus al món per les característiques de longitud d'ona (4'5 i 5 metres) i de potència (10 volts), amb la distància d'uns 190 kilòmetres entre les terminals.

EL CREDIT BALEAR

El Jutge aixecà l'estat de suspensió de pagaments en què es trobava aquesta entitat bancària des del dia 10 de desembre 1934. La resolució judicial és efecte del conveni a que s'ha arribat amb els creditors, que posa fi a una situació tan enutjosa per l'economia de Mallorca.

UNA BECA

El Col·legi Notarial de Balears ha obert un concurs per concedir una beca a un fill de Notari que actualment formi part o en formàs al moment del seu traspàs del dit Col·legi, per tal que pugui estudiar carrera universitària.

LA ROMERIA DE SANT BERNAT

Aquesta típica romeria, com sempre, aquest any ha conseguit atreure als amadors de les nostres coses. La revetla esdevengué molt animada i a la plaça bon nombre de parelles dançaren els nostres balls. No hi faltaren els venedors de codonyes, peres i pomes. El caseriu de Sant Bernat es veié ben concorregut de romeus.

ESTUDIS MARINS

L'Institut d'Investigació Biològica del Laboratori "Andròmaco" està realitzant a l'illa germana de Menorca i a bord del yatch Mercedes estudis relacionats amb la vida dels peixos en la profunditat de les aigües mediterrànies.

L'ATUR OBRER

La Federació Patronal de Mallorca es reuní per tal de tractar de l'atur obrer. Acordà sol·licitar del Batlle de la Ciutat la condonació d'alguns arbitris d'obres i del Col·legi Oficial d'Arquitectes la rebaixa en la quantia dels drets per confecció de plans.

La Casa del Poble també acordà demanar a les autoritats que promoguin el major nombre d'obres i que no permetin l'acomiadament de cap

obrer per falta de treball, sinó que sia prorratejat entre els qui treballen al lloc on s'esdevengui la minva de feina.

Al Govern Civil hi hagué una reunió amb el mateix objecte i els assistents foren de parer de demanar a Madrid un augment en les consignacions senyalades per la construcció d'edificis oficials.

ESCOLES

La Gaceta ha publicat una ordre aprovant el projecte de l'Ajuntament de Sant Joan Baptista, el qual pensa construir una escola graduada amb tres seccions, amb la concessió d'una subvenció de seixanta sis mil pessetes, i un altre projecte d'escola unitària amb la subvenció de vint-i-sis mil pessetes.

L'EDIFICI DE MONTISSION

Per disposició del Ministeri de Finances ha estat lliurada a l'Ajuntament de la nostra ciutat la part antiga desocupada de l'edifici de Montission o sia els baixos d'allà on està instal·lada la Biblioteca Pública.

LA CORRESPONDÈNCIA I L'AVIACIÓ

El cap del servei de correus ha manifestat que els avions de la "LAPE" que fan el trajecte Palma-València-Madrid han estat auctoritzats per portar correspondència.

DINAR D'HOMENATGE A J. MARQUÈS

A l'Hotel Terramar del port de Sóller tengué lloc a l'agost el dinar organitzat per "Associació per la Cultura de Mallorca" a honor de Joan Marquès, amb motiu del cinquantenari de la fundació del setmanari "Sóller". Presidí el dinar l'homenatjat i hi assistiren el Governador, el Batlle de Sóller i una nodrida representació de les nostres lletres i arts. Les adhesions, moltes i valuoses. El dinar transcorregué en un ambient de cordialitat i al final es feren parlaments, lloant l'obra i els mèrits del Sr. Marquès en aquests darrers cinquanta anys, els més polents en els anys de la vida de la ciutat dels tarongers. El festejat remercià l'homenatge i prometé seguir treballant pel seu poble i la seva llengua. No cal dir que LA NOSTRA TERRA en la persona del seu director hi fou present.

OBITUARI

Ha mort a Binisalem l'Exm. Sr. D. Enric Sureda i Morera, advocat, vocal de la Comissió de Còdics, President de l'Acadèmia Provincial de Belles Arts i de la Comissió Provincial de Monuments. Essent Administrador del Reial Patrimoni realitzà obres al palau de l'Almudaina i al Castell de Bellver. Deixa publicat un llibre d'història mallorquina: *De la Corte de los Señores Reyes de Mallorca*.

INAUGURACIÓ DE LA BIBLIOTECA MUNICIPAL

Amb assistència de les autoritats i convidats fou inaugurada la Biblioteca Pública Municipal, instal·lada als baixos de les Cases Consistorials. El Batlle i un conseller gestor feren parlaments en espanyol i després hi hagué un lux en obsequi als invitats.

NAVEGACIÓ AÈRIA CIVIL

La Gaceta de Madrid publica la darrera modificació feta pel Consell

de Ministres de l'article 41 de navegació aèria civil, pel que fa referència a les Balears. Segons ella són establertes algunes zones proibides per a vols.

LA MANCOMUNITAT DE MUNICIPIS

El Batlle de la nostra ciutat ha adreçat un telegrama al Ministre de Finances preguntant-li sia exclòs l'Ajuntament de la Mancomunitat de Municipis en el que es refereix a coordinació sanitària.

PREMSA NOVA

Ha vist la llum pública la nova revista de quatre pàgines, bilingüe, *Ideas Estéticas*.

CULTIU DEL TABAC

Segons declaracions del Subinspector de la zona mediterrània, a Mallorca s'ha cultivat aquesta planta en una superfície de 150 quarterades, a raó de 8.000 per quarterada, amb una collita de 350 tones de tabac.

OCTUBRE

COMISSIÓ INTERNACIONAL DE PREHISTÒRIA

Ha estat a Mallorca la Comissió internacional de Prehistòria, integrada per Reynaud Lawtler, director del Museu Nacional d'Antigüetats de França; la senyoreta Elisabeth de Mamville, agregada al Museu Oriental del Louvre; els Srs. P. Bosch Gimpera, director del Museu d'Arqueologia de Barcelona, Josep Colomines, conservador del mateix, i Serra Ràfols. Visitaren els monuments de Menorca i els talaiots d'Artà, Lluchmajor i Ses Salines.

HOSPITAL PER A TUBERCULOSOS

El Ministeri de Treball, Sanitat i Previsió ha consignat 75.000 pessetes per a la construcció d'un hospital per a tuberculosos a la nostra ciutat.

UNA ESCULTURA

El pensionat de la Diputació Jaume Mir, que estudia a l'Acadèmia de Belles Arts de Madrid, ha lliurat a la Diputació un treball escultòric, que representa un foner en actitud vigilant, que ha estat col·locat al vestíbul superior del palau provincial.

HOMENATGE A MOSSÈN RIBER

Campanet acaba de retre homenatge al seu poeta amb motiu de la publicació del seu darrer llibre: "Memòries d'un infant orat". La comissió organitzadora feu donació a l'autor d'una placa i un àlbum de firmes. A l'acte es feren parlaments i es llegiren poesies. Hi assistí el Governador.

FESTA DE LA CANÇÓ POPULAR

A Artà es celebrà la segona festa de la Cançó popular, acte que es veié molt concorregut i en el que foren cantades moltes cançons que encara són vives allà. Tant de bo que aquesta festa s'estengués arreu dels pobles de Mallorca, per veure d'evitar la desaparició lenta del nostre tresor espiritual.

CONSERVATORI DE MÚSICA

Pel Ministeri d'Instrucció Pública i Belles Arts acaba d'ésser fundat a la nostra ciutat un Conservatori Provincial de Música, on es donaran lliçons de solfeig, piano, violí, harmonia i història de la Música i Estètica, a càrrec d'un professorat competent.

MONEDA FRACCIONÀRIA

El Delegat de Finances a Mallorca ha demanat la quantitat de quaranta mil pessetes en moneda fraccionària que, per lo vist, escassetja molt ací.

TELECOMUNICACIÓ

La Direcció general d'aquest servei ha disposat la creació a Fornells d'una estació telegràfica, que serà atesa per personal del Cos de Telègrafs.

FOMENT DEL TURISME

La Memòria llegida en la Junta General d'aquesta entitat posa de relleu la labor que ha realitzat durant l'any 1934. S'han editat follets de diverses classes, guies d'hotels, gràfics estadístics d'estàncies en els hotels, ressenyaments sobre temperatura i meteorologia, plans de la ciutat; totes aquestes publicacions s'han escampat arreu del món en quantitat superior a quinze tones de paper. Ha fet passa de noranta mil informacions i ha intervingut en nombrosos afers turístics, tals com millorament i rebaixa de preus en els transports, urbanitzacions, etc.

TRIBUNALS DE COMERÇ

La Cambra Provincial de Comerç, Indústria i Navegació ha pres part en l'enquesta oberta sobre la conveniència de crear Tribunals especials de Comerç. Amb un alt sentit racial i de tradició ha contestat afirmativament i recolzat la seva opinió en que Catalunya, i per tant Mallorca en temps de la seva puixança nacional, es regiren per les Ordinacions del Consulat de Mar de Barcelana, monument venerable, que recorda el seny del nostre poble en els dies més gloriosos.

HOMENATGE A Mn. COSTA

L'aniversari de la mort de l'altíssim poeta de Mallorca aplegà dia 16 a les cases velles de Formentor "niu de ses cantades" un estol ben nombros d'amics. Per tal de perpetuar la memòria de Mn. Costa fou descoberta una làpida en la paret de la clastra. Mn. Ll. Riber llegí un magnífic parlament. Entre els assistents es parlà de la manera d'intensificar la difusió de l'obra poètica d'En Costa, sobretot entre els infants, i es tractà la conveniència de crear una entitat d'Amics del gran poeta, que portàs a efecte semblant tasca.

UN BÒLID

Prop del kilòmetre 8 de la carretera de Manacor caigué un bòlid, de uns vuitcents nou grams de pes i s'enfonsà noranta centímetres en terra de conreu. De dit bòlid, que fou entregat al President de la Diputació, se n'ha tramès una mostra a Madrid, al Laboratori Central de Física i Química.

COOPERATIVA ELECTRA-POPULAR

Van arribant els motors alemanys de la fàbrica Otto Deutz, que són col·locats tot d'una en la subcentral de la Cooperativa Electra Popular.

LA CASA I TORRE DE SON ARMADANS

Aquest exemplar de casa rústica amb torre de defensa acaba d'ésser afollada per la mania modernitzadora. Molts d'anys l'hem poguda contemplar arrecerada a un costat del camí del Terreno, dins un camp poblat d'ametllers, portant la torre una teuladeta, que ens era familiar i simpàtica. Avui els ametllers han cedit el lloc a noves edificacions, i el que és de llamentar, els propietaris d'aquesta deixalla del passat l'han afollada, levant-li la teulada i fent un marlets al costat, sens dubte per donar a l'edifici un aire de castell feudal. Han tret l'autèntic i han desfressat lo vell amb afeïtons postissos. Els amics de la nostra arqueologia haurem de renovellar la contemplació de la casa i torre de Son Armadans no al seu lloc, sinó litografiada en algun llibre descriptiu de les nostres antigüetats venerables, l'inventari de les quals s'imposa urgentment.

NOVEMBRE

EL NOSTRE TEATRE

Tot just entrat l'hivern, els comediògrafs han fet públic els noms de les obres per estrenar la present temporada. Veieu-les ací: Tous i Maroto, *Villa Prodigio*; Calabruix *Un...dos...tres...sus*; Cladera i Segura *¡Si te casasses Ximet!*; M. Puigcerver, *El Pobre Millonari*; M. Andreu, *Vals Trist*; Gabriel Fuster, *Vora l'abisme*; Gabriel Cortès, *La lluna diu mentides*; i J. Martorell, *Els millons del Tio Toni*.

SINDICATS AGRICOLS

A la Cambra Agrícola s'ha constituït la Unió de Sindicats Agrícoles de Mallorca, en compliment dels acords presos a l'assemblea celebrada a Inca amb motiu de la Diada Agrícola.

UN CENTENARI

Al poble de Costitx i amb motiu de complir cent anys el veí Antoni Campaner, "Mestre Catiu" s'han celebrat festes en les quals prengueren part les autoritats i poble. Molts de carrers foren adornats, hi hagué corregudes, balls, focs artificials i moltes joves rumbejaren el vestit de pagesa mallorquina.

CONTRA UN IMPOST

El President de la Cambra Oficial de la Propietat Urbana de Balears adreçà un telegrama al Ministre de Finances en el qual li exposava que, com tengués notícies del propòsit d'alguns Ajuntaments de demanar la substitució de l'impost del quatre per cent, anomenat d'eixampla, per contribucions especials damunt les millores, que semblant petició sia desoïda per contradir la legislació en vigor i a més perjudica la propietat de l'eixampla.

DIA DE L'ESTALVI

Organitzat per la "Caja de Ahorros y Monte de Piedad de las Baleares" tengué lloc al Teatre Principal de nostra ciutat la festa el "Dia de l'Estalvi". Els nins que hi assistiren, reberen una llibreta i els que formen part de les colònies escolars que sosté dita entitat cantaren belles tonades.

EL CORREU PALMA TARRAGONA

Davant l'imminència de veure supès el correu que normalment va i ve del nostre port al de Tarragona s'ha fet una intensa campanya, sobretot a la ciutat catalana, principalment per part del President de la Junta d'Obres del Port, per demanar la continuació de dit servei.

COORDINACIÓ DE SERVEIS D'ORDRE PÚBLIC

Ha romàs constituïda en el Govern Civil la Junta de Coordinació de serveis d'ordre públic d'aquesta província, d'acord amb l'ordre del Ministeri de la Governació de 18 d'octubre. Dita Junta està integrada pel Governador, el cap de la Comandància de la Guàrdia Civil, el Comissari cap d'investigació i vigilància de la capital i el cap de la tercera secció del Cos de vigilants de camins.

EXCURSIÓ DE L'ARQUEOLÒGICA LUL·LIANA

La Junta d'aquesta entitat i una partida de socis de la mateixa realitzaren una excursió a Alcúdia, a on visitaren detengudament les excavacions que s'efectuen al "Camp de França", l'oratori de Santa Ana i la cova de Sant Martí, en estat de lamentable abandó aquesta. Sembla que l'esmentada societat encobeeix el projecte de propulsar les millores urgents a la cova, en la restauració de la qual intervingué ja antany, i que és una curiosa deixalla del passat que mereix ésser conservada i visitada.

RÈTOLS

Hem vist amb disgust com han anat desapareixent de les Cases de la nostra Ciutat els rètols escrits en la nostra volgudíssima llengua, en els portals de la Casa de Socors i altres indrets. Tampoc no hi són els rètols que donaven nom al passeig de Mallorca, Francesc Macià, etc. Ens dol perquè amb aquest bandejament creim veure-hi una campanya més o menys apassionada i dissimulada contra el nostre esperit racial.

EL MERCAT DE L'OLIVAR

La Comissió Gestora de l'Ajuntament prengué l'acord que la Comissió de Finances informi referent a la conveniència d'anar a l'emissió d'un emprèstit o a un manlleu hipotecari, per tal de portar a efecte la construcció del mercat de l'Olivar.

GRUP ESCOLAR JAUME I

Avacen les obres de construcció del grup escolar Jaume I, que s'aixeca al glaci de Santa Catarina, una de les obres que han de contribuir més a l'embelliment de la nostra ciutat.

*DESEMBRE**EL MUSEU ARQUEOLÒGIC D'EIVISSA*

El diputat a Corts Sr. Matutes ha aconseguit que a Eivissa sia construït un nou edifici per museu, on seran guardats els restes arqueològics recollits a l'illa, cosa que era aspiració fervorosa dels estudiosos.

RADIOTELEFONIA

Acaben de fer-se proves, mitjançant l'aparell de radiotelefonía instal·lat al Puig de Santa Eulàlia d'Eivissa, entre aquesta ciutat i Madrid. Aquest servei, per ara, serà exclusivament del ram militar.

ESTACIÓ COSTERA

Un enginyer de telecomunicació i el cap del Centre de Telègrafs han demanat al Batlle de la nostra ciutat l'extensió de terreny necessari per instal·lar-hi una estació costera de modernes característiques dins el seu terme municipal.

A FAVOR DELS ESTUDIANTS

La Comissió Gestora de la Diputació Provincial de Balears ha aprovat, a proposta de la ponència de finances una subvenció de dues mil pessetes per a estudiants pobres que estudien a l'Institut de segona ensenyança d'Eivissa.

REFORMA AGRARIA

Amb l'intervenció de la Junta Provincial de Reforma Agrària ha estat parcel·lada una part de la possessió Son Cortei del terme municipal de Puigpunyent. Amb aquesta són tres les parcel·lacions que s'han fet en poc temps dins l'esmentat municipi.

UNA OBRA MUSICAL DE SAMPER

Baltasar Samper ha estrenat en el segon concert de tardor celebrat al Palau de la Música Catalana de Barcelona, "el Ritual de Pagesia", aplec de tres peces per a petita orquestra i piano. L'executà l'Orquestra Pau Casals. Es una nova valoració de la nostra cançó popular mallorquina.

FUNICULAR AERI DEL PUIG MAJOR

El Departament d'Obres públiques d'aquesta província ha tramès a Madrid l'acta de començ de les obres de construcció del funicular aeri del Puig Major.

HOSTES

Han estat a Mallorca l'exministre anglès i diputat de la Cambra dels Comuns R. Hon Leonard Spencer Winston Churchill, acompanyat de la seva esposa Lady Churchill i del secretari Sr. David Moir Onches.

OBITUARI

Mallorca acaba de perdre un fill benemèrit: En Miquel Capllonch Rotger, un dels valors més reeixits en el món de la música. Com a compositor deixa una sèrie de produccions de gran sublimitat d'expressió i de plenitud tècnica i com a professor una reguera de simpaties entre els seus deixebles. Instal·lat a Berlin, fou permès al Sr. Capllonch de conviure des del començ amb el ressorgiment musical, que aleshores s'iniciava, i després, retornat a Mallorca, havia d'influir saludablement en tot el que valia alguna cosa musicalment.

LA FESTA DE LA CONQUISTA

Fou solemnitzada enguany talment com es feia abans. La Comissió

Gestora de l'Ajuntament organitzà a més alguns actes populars. A més de treure solemnement el penó de la conquesta, tengué lloc la declaració de fills il·lustres del pintor Faust Morell i de l'historiador Gabriel Llabrés, les biografies dels quals llegiren En Josep M.ª Tous Maroto i Joan Pons Marquès respectivament.

A la Seu es digué Ofici solemne, amb sermó que predicà el Magistral M. I. Sr. Antoni Sancho en la nostra volguda llengua.

Celebram i agraïm la restauració d'aquesta petita tradició, que permet al manco en un dia solemne de l'any que la nostra llengua, que era la del rei En Jaume, tan cristiana com la que més, ressoni amb tots els honors des de la trona catedral.

Al capvespre es celebrà un acte d'homenatge al rei En Jaume, davant la seva estàtua, al peu de la qual els Gestors, en nom de l'Ajuntament, col·locaren una monumental corona, mentre els nins i nines cantaven i després hi deixaven rams de flors. Altres corones i rams foren depositats al peu de l'estatua per l'Associació per la Cultura de Mallorca, Societat Arqueològica Lulliana, Capella Clàssica, Orfeó Mallorquí, Grup "Azul", i Atlots de Muntanya. Al vespre fou representat al "Saló Mallorca" el drama de Tous i Maroto "Eliador de Serraclara" i es recità "La Colcada" de P. d'A. Penya.

CORREU DE LA REVISTA

- *Inexplicablement quedà fora de l'extraordinari dels Jocs Florals la poesia de Miquel Duran, que repartim amb el present número en una fulla separada, perquè puga ésser inclosa al seu lloc corresponent dins el volum de 1935.*
- *L'Index del dit volum VIII, 1935, serà repartit amb el pròxim número de gener de 1936.*
- *Anirà igualment en el número de gener, per no haver arribat d'hora en aquest, la ressenya dels concerts del darrer trimestre.*
- *Degut a l'exces de feina ha hagut de deixar el càrrec d'Administrador de L. N. T., que amb un zel tan notori com agraït havia ocupat fins ara, el nostre amic Joan I. Valenti, el qual ha estat substituït per un altre bon amic de la revista: Antoni I. Alomar.*

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR:

ANTONI SALVÀ I RIPOLL

ADMINISTRADOR:

ANTONI IGNASI ALOMAR

Redacció i Administració: Escursach, 8, 1er. — Ciutat de Mallorca

Preus de subscripció: Any, 12 ptes. — Trimestre, 3 ptes. — Número solt, 1'25 ptes.